

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
JURIDISKĀ FAKULTĀTE
Krimināltiesisko zinātņu katedra

Maģistra darbs

**Kredīta un citu aizdevumu negodprātīga saņemšana un
izmantošana**

Autors: Māris Trušels

Stud. apl. mt08075

Darba vadītājs: Prof. Dr.iur. V.Liholaja

Rīga 2009

Saturs

Ievads.....	3
1. Atbildības par kredītu vai citu aizdevumu negodprātīgu saņemšanu un izmantošanu vēsturiskā attīstība Latvijā.....	6
2. Krimināllikumā paredzētā noziedzīgā nodarījuma sastāva objektīvās pazīmes.....	14
3. Krimināllikumā paredzētā noziedzīgā nodarījuma subjektīvās pazīmes.....	31
3.1. Krimināllikuma 177.pantā un 210.pantā paredzēto noziedzīgo nodarījumu nošķiršana.....	41
4. Ārvalstu tiesiskais regulējums saistībā ar noziedzīgiem nodarījumiem, kas vērsti pret kreditoru interesēm.....	47
Kopsavilkums.....	56
Аннотация.....	59
Abstract.....	60
Izmantotās literatūras un juridisko aktu saraksts.....	61

Ievads

Latvijas Republikā pēdējo gadu desmitu laikā ir notikušas vērienīgas pārmaiņas. Deviņdesmito gadu sākumā mēs atgūvam neatkarību, mainījās valsts iekārta un Latvija kļuva par demokrātisku parlamentāru republiku. Nozīmīgas pārmaiņas notika arī valsts ekonomikā. Līdz ar Padomju Sociālistisko Republiku Savienības sabrukšanu izzuda arī augstāk minētajā valstu savienībā praktizētā komandīt jeb Plāna ekonomika, kuras būtībā bija aprēķins, ka pieprasījumu pēc precēm, pakalpojumiem nosaka valsts, nevis tirgus pieprasījums. Līdz ar brīvā tirgus un privātīpašuma attīstību krasi pieauga arī pret tautsaimniecību (ekonomiku) vērsto noziedzīgo nodarījumu skaits.

Uzņēmējdarbība ir spēcīgs sabiedriskās dzīves virzītājs. Sabiedrība ir ieinteresēta civilizētā uzņēmējdarbības norisē. Pati uzņēmējdarbība bez tiesiska atbalsta un brīvības nevar būt sekmīga. Ekonomiskie noziedzīgie nodarījumi ir specifisks nodarījumu tips, kas ir vērsts pret tautas saimniecību kopumā, īpašuma (arī naudas līdzekļu) un tā izmantošanas kārtību un rada apdraudējumus valsts pārvaldes kārtībai. Minēto noziedzīgo nodarījumu īpaša pazīme ir tiešs vai netiešs materiālais kaitējums, kas ir nodarīts valsts, sabiedrības, juridisko vai fizisko personu interesēm.

Ekonomiskā noziedzība ir masveidīga negatīva sociāli tiesiska diferencētas sabiedrības parādība, kurai ir savas specifiskas likumsakarības un funkcijas kvalitātei un kvantitātei rādītāji, kas veidojas no reģistrēto un neregistrēto saimnieciska, organizatoriska rakstura kriminālsodāmu nodarījumu kopuma un kas izraisa izteiktas nelabvēlīgas sekas.¹ Valstu ar attīstītu tirgus ekonomiku pieredze rāda, ka veiksmīgas ekonomiskās reformas ir iespējamas ar nosacījumu, ka valsts garantē to nekriminālu norisi. Autors uzskata, ka Latvijā daudzu civiltiesisku institūtu normāla attīstība un funkcionēšana nav iespējama bez valsts krimināltiesisku aizsardzības pasākumu pastāvēšanas. Banku sektors nodrošina naudas līdzekļu normālu apgrozību, tāpēc kredītiestādes ne tikai piedāvā savus pakalpojumus juridisku vai fizisku personu kontu apkalpošanā, uzturēšanā, noguldījumu piesaistē, bet arī kreditēšanā. Prozaiski sakot, banku sektors ir valsts finanšu „asinsrite”, jo tas veic funkcijas, kuras valstij nav raksturīgas un tāpēc valsts tās ir deleģējusi privātām juridiskām personām.

Ņemot vērā iepriekš sacīto, valsts ir noteikusi zināmu licencēšanas un izveidošanas kārtību juridiskām privātām personām, lai tās varētu veikt šos finanšu pakalpojumus. Līdz ar to mēs varam secināt, ka noziedzīgi nodarījumi, kas vērsti pret kredītiestādēm un finanšu iestādēm, ir nozīmīgi ikvienam Latvijas iedzīvotājam. Šo atkarību no finanšu līdzekļiem mēs neizjutām laikā, kad bankas aktīvi piedāvāja savus pakalpojumus kreditēšanas jomā. Taču,

---

¹ Vilks.A. Ekonomiskā noziedzība un sociālā drošība. Grām.:*Drošība un tiesiskums Latvijā*. Rīga: Latvijas Universitātes Filozofijas un socioloģijas institūts, 2007., 62.lpp.

iestājoties ekonomiskai krīzei, gan daudzas fiziskas, gan juridiskas personas izjūt nepieciešamību pēc papildus apgrozāmajiem līdzekļiem. Lai ieskicētu šo problēmu, minēšu vienu piemēru. Uzņēmējs, kurš ražo vai pārdod precis, ir izpildījis savas saistības un nodevis to pircējam/pakalpojuma saņēmējam. Parasti norēķins par sniegto pakalpojumu/preci nenotiek uzreiz pie faktiskās preces vai pakalpojuma nodošanas. Norēķins, pamatojoties uz savstarpēji noslēgto piegādes vai uzņēmuma līgumu, tiek veikts noteiktā laika periodā, taču līdz tam laikam, kamēr šis norēķins nav veikts, uzņēmējam ir nepieciešams veikt nomas maksu par sev izmantotajām telpām, izmaksāt algas darbiniekiem, utt. Šādos gadījumos bankas piedāvā īstermiņa kredītu – kredītlīniju. Ja šis īstermiņa aizdevums netiek piešķirts uzņēmumam rodas likviditātes problēmas, kas tiešā veidā atsaucas gan uz uzņēmēja sadarbības partneriem, gan uz uzņēmēja darbiniekiem, gan uz valsts ekonomiku kopumā, jo normālas situācijas rezultātā valsts no uzņēmēja peļņas saņem nodokļus. Kas var izsaukt banku nevēlēšanos kreditēt juridiskas un fiziskas personas? Tā var būt vispasaules finanšu krīze, tas var būt arī kredīta vai citu aizdevumu neatgūšanas risks. Ņemot vērā augstāk minēto, valsts ir paredzējusi atbildību par kredītu vai citu aizdevumu negodprātīgu saņemšanu vai izmantošanu. Ja šāda atbildība ir paredzēta, tad valsts uzņemas garantēt arī savlaicīgu un pareizu spēkā esošo likuma normu piemērošanu. Jāatzīst, ka pēdējā laikā privātās juridiskās personas arvien biežāk izvēlas ar negodprātīgiem aizņēmējiem kontaktēties, izmantojot parādu piedzinēju un tamlīdzīgu likumā nereglamentētu subjektu, palīdzību. Tas liecina par sabiedrības neuzticību valsts varai un tās izdotajām likuma normām. Iespējams, ka konsekventa tiesību normu piemērošana, varētu sekmēt tiesiskas valsts izpratne un virzību mūsu kopējam mērķim – sociāla mieram un labklājībai. Līdz ar to, autors, uzskata, ka darbu varēs izmantot praktiskiem mērķiem attiecībā uz tiesību normu piemērošanu.

Noziedzīgs nodarījums atbildība, par kuru ir paredzēta Krimināllikuma² (turpmāk – KL) 210.pantā, ir aktuāls un nozīmīgs, jo tā izdarīšanas rezultātā tiek grauts valsts vadības un saimnieciskās pārvaldes mehānisms, tas bremzē uzticību finanšu sektoram un investīciju piesaisti tautsaimniecībā kopumā. Pēdējais faktors ir īpaši nozīmīgs mūsu valstij šajā tai ekonomiski smagajā laika periodā. Statistika rāda, ka 2006.gadā mūsu valstī ir reģistrēti 3984 noziedzīgi nodarījumi tautsaimniecībā, 2007.gadā tādu bija jau 4123, bet pagājušajā gadā tika izdarīti 4327 noziedzīgi nodarījumi tautsaimniecībā.³ Kā redzam, noziedzīgajiem nodarījumiem tautsaimniecībā ir tendence lēni pieaugt, tas saistāms ar pēdējo gadu valsts ekonomikas straujo izaugsmi, kā rezultātā ir palielinājies arī pret tautsaimniecību vērsto noziedzīgo nodarījumu skaits. Domājams, ka, ņemot vērā valsts pašreizējo ekonomisko

² Krimināllikums: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, 1998. 8.jūlijs, Nr.199/200.

³ Iekšlietu ministrijas statistikas apkopojums par noziedzību 2008. gadā, http://www.ic.iem.gov.lv/files/stat/krim_stat_2008.pdf (aplūkots 14.05.2009.)

stāvokli, naudas līdzekļu trūkumu ekonomiskajā apritē, noziedzīgo nodarījumu skaits, kas ir vērsti pret tautsaimniecību, tikai pieaug, tajā skaitā arī kredītu vai citu aizdevumu negodprātīga saņemšana un izmantošana.

Darba izstrādē autors pamatosies uz tiesību aktu un atsevišķu Latvijas Republikas tiesu spriedumu analīzi. Tiks izmantoti arī krimināllietu spriedumi un materiāli, ko darba izstrādes laikā autors ir ieguvis no Finanšu un ekonomisko noziegumu izmeklēšanas prokuratūras un Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas, kā arī atsevišķi citu tiesu iestāžu lēmumi un spriedumi. Atsevišķi tiks aplūkoti un analizēti Krimināllikuma 210.panta sastāva elementi, kā arī analizēts, kāds ir līdzīgu noziedzīgu nodarījumu regulējums Vācijas, Polijas, ASV un citu valstu krimināllikumos. Līdz ar to, autors, uzskata, ka darbu varēs izmantot praktiskiem mērķiem attiecībā uz tiesību normu piemērošanu.

Maģistra darba mērķis ir ar normatīvo aktu, zinātnisko monogrāfiju un publikāciju, tiesu prakses materiālu palīdzību atklāt kredīta un citu aizdevumu saņemšanas jēdziena saturu, atbildības par kredītu vai citu aizdevumu negodprātīgu saņemšanu un izmantošanu vēsturisko attīstību un ar šo noziedzīgo nodarījumu saistīto problemātiku kā krimināltiesību teorijā, tā arī praksē.

Maģistra darba izstrādē autors izmantotos salīdzinošo, vēsturisko, analītisko pētījuma metodes.

1. Atbildības par kredītu vai citu aizdevumu negodprātīgu saņemšanu un izmantošanu vēsturiskā attīstība Latvijā

Pietiekami labi zināms, ka jebkura pētījuma mērķis jurisprudencē ir pastāvīga ideālā tiesiskā mehānisma meklēšana, kas ļautu līdzsvarot un regulēt sabiedrībā valdošās pretrunas un intereses. Kreditēšanas attiecību joma nav izņēmums. Pretrunas rodas no veselas virknes atsevišķu konfliktu kā civiltiesību, tā arī krimināltiesību nozarēs. Jāatzīmē, ka viena no rezultatīvākajām pētījumu metodēm sociālajās zinātnēs ir vēsturiskā metode, kas ļauj izzināmo priekšmetu aplūkot savādākā rakursā un salīdzināt kādreiz pastāvējušo tiesisko mehānismu ar mūsdienu dzīves prasībām.

1903.gada 22.marta Sodu likumi⁴ tika apstiprināti kā Ugolovnoje Uloženije, bet spēkā tas nestājās. Tikai atsevišķas tā daļas vēlāk tika izsludinātas par spēkā esošām; piemēram, 1904.gadā nodaļas par valsts noziegumiem (3. un 4.nodaļa) un arī vispārējā daļa, ciktāl viņa ir šo nodaļu pamatos. Tālāk, 1906.gadā spēkā stājās arī nodaļa par noziedzīgiem nodarījumiem pret reliģiju. Nodibinoties Latvijas valstij, Tautas Padome 1918.gada 6.decembrī pieņēma „Pagaidu nolikumu par Latvijas tiesām un tiesāšanas kārtību.” Likums publicēts 1918.gada 14.decembrī, un tajā teikts, ka Latvijas tiesas darbojas pēc tiem vietējiem Krievijas likumiem, kādi te bija spēkā līdz 1917.gada 24.oktobrim, krimināllietās pieturoties pie 1903.gada sodu likuma. 1920.gada 15.martā Tautas Padome pieņēma „Likumu par Krievijas 1903.gada sodu likuma ieviešanu Latvijā”. Tātad 1903.gada likums ieviests Latvijā divos paņēmienos.⁵ 1903.gada 22.marta Sodu likumi neparedzēja atsevišķa atbildība par kredītu vai citu aizdevumu negodprātīgu saņemšanu un izmantošanu. Šā krimināllikuma trīsdesmit trešās nodaļas „Krāpšana”591.pants paredzēja atbildību tam, kas ar viltu paņēmis svešu kustamu mantu piesavināšanās nolūkā, paņēmis svešu kustamu mantu piesavināšanās nolūkā, ar nepareizu mēru, svaru vai citādu viltu attiecībā uz priekšmetu daudzumu vai labumu pirkumāpārdevumā vai citā kādā maksas darījumā, ar nolūku iegūt sev vai citam mantisku labumu, ar viltu pamudinājis atdot mantisku tiesību vai iestāties kādā citā neizdevīgā mantiskā darījumā. Profesors P.Mincs uzskata, ka Sodu likumu 591.panta pirmajā punktā paredzētā nodarījuma sastāvs ir nokopēts no zādzības sastāva. Par aizskāruma objektu krāpšanā, tāpat kā izspiešanā un daļēji pat laupīšanā un šantāžā, kļūst manta vispār, vai tā ir konkrēta lieta, vai lietu kopība, vai pat kādas abstraktas tiesības uz mantu. Reizē ar to krāpšanas jēdzienā zaudē savu

⁴ 1903.gada 22. marta Sodu likumi. Rīga, 1931., 22.lpp.

⁵ Lejiņš P., Krimināltiesības, Latvija: (b.i.), 1940, 6.lpp.

specifisko nozīmi „paņemšanas” elements kā lietas izņemšana no svešas valdīšanas.⁶ Nevar nepieņemt šādam viedoklim, ņemot to vērā, uz šo brīdi „paņemšanas” elements mūsdienu krimināltiesībās attiecībā uz krāpšanu nav sastopams. Atsevišķi Sodu likumu pantu sastāvi ir līdzīgi mūsu KL normu sastāviem. Tā, piemēram, 607². panta trešais punkts noteica „kas noteiktam mērķim saņemtus aizdevumus, pabalstus vai atvieglojumus izlietojis citiem mērķiem, sodāms: ar ieslodzījumu cietumā.” KL 210.panta otrā daļa paredz atbildību par subsīdiju, kredīta vai cita aizdevuma izmantošanu līgumā neparedzētiem mērķiem.

Latvijas Republikas Sodu likums⁷, kas stājās spēkā 1933. gada 1. augustā, tika pieņemts, Ministru kabinetam balstoties uz Satversmes 81. panta kārtību. 1920. gadā tieslietu ministrs R.Bēnuss iecēla komisiju Tieslietu ministrijas juriskonsultanta P.Jakobi vadībā, lai pielāgotu „vecos” (1903.g.) Sodu likumus⁸ tagadējās dzīves apstākļiem.” Šis projekts tika pabeigts 1927. gadā. Komisija 1903. gada Sodu likumus piemēroja esošajām un pastāvošajām iekārtām, gan politiskās iekārtas, gan ekonomiskās un sociālās jomas piemērojot sodiem, kas pastāvēja Krievijas Sodu likumā. Jāatzīmē ir tas, ka Latvijā vēl nebija izveidojusies tiesību terminoloģija, tāpēc, piemērojot Krievijas Sodu likumus Latvijas Republikas Sodu likuma izstrādei, likumprojekts tika izstrādāts krievu valodā; tas izskaidrojams arī ar to, ka Krievijas Sodu likumi bija krievu valodā. Bet nopietns pavērsiens Latvijas Republikai bija apziņa, ka Latvijas Republikā pastāv savs izstrādātais likumprojekts. Ar šā likumprojekta pieņemšanu valdība sastapa dažādas grūtības: 1927. gadā Saeimas juridiskā komisija saņēma Tieslietu ministrijas izstrādāto likumprojektu tā izskatīšanai un apstiprināšanai, bet, nenogaidot Saeimas apspriešanās beigas, Ministru kabinets likumprojektu paņēma atpakaļ un nodeva tā izskatīšanu valdības ieceltajai komisijai. Valdība šo likumprojektu pieņēma Satversmes 81. panta kārtībā, nosakot, ka 1931. gada maijā šis likums stāsies spēkā. Trešā Saeima šo likumu nodeva izskatīšanai sevišķai komisijai, kura sāka Sodu likuma vispārīgu grozīšanu. Valdība atcēla tā spēkā stāšanos. Bet jau 1933. gada aprīlī valdība likumu atprasīja atpakaļ no Saeimas un pieņēma to atkārtoti 81. panta kārtībā, nosakot, ka 1933. gada 1. augusts ir šī likuma stāšanās spēkā datums. Šis likums sastāvēja no 40 nodaļām. Kā jau ierasts, tad pirmā nodaļa bija vispārīgs likuma raksturojums, bet pārējās raksturoja krimināltiesību sevišķo daļu, minot konkrētus noziegumus un sodus, kuri ir jāpiemēro par izdarītajiem noziegumiem.

Sodu likumā, līdzīgi kā vairākos ārvalstu normatīvajos aktos (piem., Spānijas kriminālkodeksā) nebija paredzēta atsevišķa atbildība par kredītu vai citu aizdevumu negodprātīgu saņemšanu un izmantošanu. Taču tas nenozīmē, ka Sodu likuma darbības laikā

---

⁶ Mincs P. *Krimināltiesības. Sevišķā daļa*. Ar V.Liholajas komentāriem. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2005., 348.-349.lpp.

⁷ Mincs P., Lauva J. *Sodu likums ar komentāriem*. Rīga: Valsts tipogrāfijas izdevums, 1938.

⁸ 1903.gada 22. marta Sodu likumi. Rīga, 1931.

kreditēšanas attiecības nebija sastopamas vai arī cilvēki nesniedza apzināti nepatiesas ziņas kredītu vai citu aizdevumu saņemšanai. Kredītu vai citu aizdevumu negodprātīga saņemšana un izmantošana iekļāvās krāpšanas kā noziedzīga nodarījuma sastāvā. Sodu likuma trīsdesmit septītās nodaļas „Krāpšana” 553.panta pirmā daļa noteica: „kas ar nolūku gūt sev vai citai personai mantisku labumu, pamudinājis kādu personu, apzināti maldinādams to ar faktu viltīgu sagrozījumu, izdarīt savām vai citas personas mantiskām interesēm kaitīgu darbību vai bezdarbību, ja tāda darbība vai bezdarbība izdarīta, par šo krāpšanu sodāms ar cietumu.” Šā paša panta otrā daļa noteica: „ja izkrāptās mantas vērtība pārsniedz tūkstoti latu un pie tam zaudējumu prāvuma dēļ cietušam cēlies svarīgs kaitējums, tad vainīgais sodāms ar pārmācības namu.” Trešā daļa noteica: „bet ja nodarītais zaudējums mazsvarīgs vai ja vainīgais līdz kriminālvajāšanas uzsākšanai pret viņu apmierinājis cietušo, tad viņš sodāms ar cietumu uz laiku, ne ilgāku par sešiem mēnešiem.”⁹ Ar krāpšanu Sodu likuma 553.panta izpratnē saprata pievilšanu, kas izdarīta mantkārīgā nolūkā pamudināt cietušo, lai tas, pretēji savai patiesai gribai un ciešot zaudējumus pienācīga ekvivalenta nesaņemšanas dēļ, nodod citam kustamu mantu vai tiesības uz mantu, atteicas no tādas tiesības, uzņemas pienākumu mantas ziņā vai noslēdz līgumu par mantu, pie kam, krimināllikums soda apsūdzētā ļauno gribu izlietot sev par labu cietušā kļūdīšanos, kuru apsūdzētais pats radījis ar tādu pievilšanu, kas spēj virzīt cietušo uz noteiktu darbību.¹⁰ No objektīvās puses noziedzīgs nodarījums varēja tikt izdarīts kā ar darbību, tā arī bezdarbībā. Savukārt, vainīgā persona darbojās ar tiešu nodomu mantkārīgā nolūkā, izlietot sev par labu cietušā kļūdīšanos, resp., gribas moments bija vērsts uz kaitējuma nodarīšanu cietušā mantiskajām interesēm. Par to, ka krāpšanas sastāvs aptvēra arī negodprātīgu kredītu vai citu aizdevuma saņemšanu, liecina spriedums lietā, kurā konstatēts - „ja aizdevuma saņemšanai ir Valsts zemes bankai uzrādīta apzināti nepatiesa apliecība par to, ka uz vainīgā zemes jaunceltā ēka esot jau zem jumta, kamēr patiesībā ēka vispār nemaz nav bijusi celta un pašu saimniecību vainīgais jau agrāk pārdevis citam, un tādā kārtā maldinot ierēdņus, aizdevums ir izsniegts, tad ir izdarīta krāpšana.”¹¹ Faktiski, augstāk minētajā piemērā būtu redzama aizdevuma negodprātīga saņemšana, taču vainīgās personas objektīvās darbības liecina par to, ka aizdevumu atmaksāt viņam nav bijis nodoma, jo mērķi, kā dēļ aizdevums tiek ņemts, objektīvi nevar sasniegt. Kāds būtu situācijas atrisinājums, ja vainīgā persona būtu cēlusi māju, taču bankas ierēdņus būtu maldinājusi attiecībā uz savām spējām atmaksāt aizdevumu, piem., norādījusi augstākus ienākumus, nekā tie patiesībā ir, taču patiesā nolūkā pildīt ar līgumu uzliktās saistības, tā laika normatīvie akti

⁹ Mincs P., Lauva J. Sodu likums ar komentāriem. Rīga, Valsts tipogrāfijas izdevums, 1938.g., 308.lpp.

¹⁰ Senāta Kriminālā kasācijas departamenta 1920.g. 13.aprīļa spriedums Zilberes lietā, 1923.g. 29.janvāra spriedums Holova u.c.l., 1926.gada 29.janvāra spriedums Putraševičas lietā

¹¹ Senāta Kriminālā kasācijas departamenta 1928.g. 30.marta spriedums Mīka u.c.l.

nesniedz atbildi uz šo jautājumu. Autorprāt, ja kontrahenti būtu stājušies civiltiesiskās attiecībās (noslēguši aizdevuma līgumu) bez vienas puses tieša nodoma veikt krāpšanu, taču maldinot otru pusi, sniedzot tai apzināti nepatiesas ziņas, tad būtu piemērojams Civillikumā noteiktais regulējums. 1937.gada 28.janvāra Civillikuma trešā apakšnodaļa „Gribas izteikums un īstums” satur 1459.pantu, kas nosaka, ka viltus ir otras personas prettiesīgs maldinājums, lai viņu piedabūtu izdarīt viņas interesēm pretēju darbību vai atturēties no tās.¹² Pie kam, viltus civiltiesiskā izpratnē ir kādas ieinteresētās personas mērķtiecīga, bet nevardarbīga darbības dalībnieka ietekmēšana ar negodīgiem līdzekļiem, lai viņu piedabūtu darboties pretēji savām interesēm. Viltus kā tāds var izpausties visdažādākajos veidos, piemēram, kā elementāri meli, informācijas noklusēšana vai nepilnīgas informācijas sniegšana. Faktu noklusēšana parasti nav kvalificējama kā viltus. Tomēr no situācijas varētu izrietēt, ka līgumpartneriem vajadzēja attiecīgos faktus paziņot. Arī romiešu tiesībās to senākajā periodā tika uzskatīts, ka lai konstatētu viltu (dolus), ir jākonstatē ļaunprātīgas pozitīvas darbības (machinatio) no citas personas puses, taču vēlāk arī klusēšana un bezdarbība tika atzīta par viltus izpausmi.¹³ No augstāk minētā rodas likumsakarīgs jautājums, kāpēc likumdevējs KL regulējumā ir ietvēris normu, kas aizsargā kreditoru no aizņēmēja negodprātības, ja jau var izlīdzēties ar Civillikumā noteikto regulējumu? Kāpēc KL neaizsargā telpu iznomātāju intereses no pretlikumīgiem nodarījumiem, kas saistīti ar nepatiesu ziņu sniegšanu nomas līguma noslēgšanai vai tā darbības laikā? Uz šo jautājumu varētu atbildēt, ka kreditora intereses krimināltiesībām nevajadzētu aizsargāt, jo pietiktu konstatēt, ka nepatiesas ziņas persona sniegusi, lai mantkārīgā nolūkā iegūtu kredītu, aizdevumu vai subsīdiju un tādējādi personu būtu veikusi krāpšanu, bet citos gadījumos būtu jāpiemēro civiltiesībās paredzētie instrumenti, taču likums aizsargā tikai pašas nozīmīgākās sabiedrības, valsts vai personas intereses, pie kurām kreditēšanas un subsidēšanas sfēra noteikti ir pieskaitāma. No augstāk minētā rodas likumsakarīgs jautājums, kur ir atšķirība starp civiltiesisku viltu un viltu kā krimināltiesiski sodāmu nodarījumu? Profesors P.Mincs uzskata, ka šī atšķirība nav meklējama mantiskā zaudējumā, kā arī tieksmē nelikumīgi iedzīvoties, bet gan mērķtiecīgā darbības paņēmienā. Starpība rodama viltīgās darbības intensivitātes pakāpē vai, pieejot šim jautājumam no cita viedokļa, lielākā vai mazākā iespējamībā viltus upurim izsargāties no tās.¹⁴ Autors teorētiski pieļauj šādas nošķiršanas iespējamību, taču praksē šī viltīgās darbības intensivitātes pakāpe nav norobežojama no maldinātās personas uztveres līmeņa, jo kas vienam ir acīmredzams, tas otram var būt slēpts un savādāk uztverams. P.Lejiņš izsakās, ka

¹² Civillikums. Ceturtā daļa. Saistību tiesības: LR likums. *Ziņotājs*, 1993. 14.janvāris.

¹³ Latvijas Republikas Civillikuma komentāri: Saistību tiesības. Autoru kolektīvs, K.Torgāna zinātniskajā redakcijā. R.: Mans Īpašums, 2000.,54.lpp.

¹⁴ P.Mincs. *Krimināltiesības. Sevišķā daļa*. Ar V.Liholajas komentāriem. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2005., 349.-350.lpp.

jautājums vai zināma uzvešanās ir civiltiesiska vai krimināltiesiska ir atkarīgs no tā, vai likumdevējs šo uzvešanos uzņēmis civiltiesībās vai krimināltiesībās. Starp krimināltiesisku un civiltiesisku pārkāpumu ir tikai formāla starpība, un tā pastāv sekās. Ja sekas ir agrākā stāvokļa atjaunošana vai atlīdzība, tad ir darīšana ar civiltiesiskām attiecībām, ja turpretī, sekas ir kriminālsods, tad tad darīšana ar kriminālnodarījumu. Ka zināmu uzvešanās veidu var uzņemt tik pat labi krimināltiesībās kā civiltiesībās, atkarībā no laikmeta uzskatiem un vajadzībām, - to rāda vēsture.¹⁵

Kopumā pirmskara krimināltiesību zinātnieki skeptiski izturējās pret krāpšanas jēdziena izpratnes paplašināšanu un atsevišķu sastāvu izdalīšanu no tā „blakus krāpšanas vispārējam tipam tiesības ir radījušas un turpina, varbūt ar pārmērīgu sīkumainību, te šur, te tur specifisku sastāvu izveidošanu, kuri pieder tai pašai grupai, tomēr stāv no tās savrup.”¹⁶ Mūsdienu likumdošana ir gājusi tālāk, attīstot no krāpšanas tādu noziedzīgu nodarījumu kā kredīta un citu aizdevumu negodprātīga saņemšana un izmantošana. Autors uzskata, ka tas ir pareizs solis, ņemot vērā sabiedrības intereses aizsargāt tautsaimniecību kā katras tautas un nācijas labklājības un ekonomiskās drošības garantu.

Domājams, ka kriminālatbildības par kredītu vai citu aizdevumu negodprātīgu saņemšanu un izmantošanu iekļaušanu Sodu likumā iztraucēja 2.pasaules karš un pēc tās sekojošā Latvijas Republikas okupācija.

Latvijas PSR no 1940.gada novembra spēkā bija Krievijas Padomju Federatīvās Socialistiskās Republikas kriminālkodekss 1926.gada redakcijā. Pēc kara 1944.gadā Latvijas PSR Tieslietu Tautas komisariāts izdeva likumkrājumu „KPFSR Kriminālkodekss. Ar pārgrozījumiem līdz 1944.gada 15.aprīlim” latviešu valodā. KPFSR kriminālkodeksa 169.panta pirmā daļa noteica, ka krāpšana ir uzticības ļaunprātīga izmantošana vai viltus, kas vērsts uz mantas vai tiesību uz mantu vai citu personisku labumu iegūšanu. KPFSR 1926.gada kriminālkodeksa 169.panta pirmās daļas izpratnē krāpšanas veikšanai nebija nepieciešama mantas vai tiesības uz mantu, citu personisku labumu iegūšana kā tāda, t.i., noziedzīga nodarījuma sastāvs tika formulēts kā formāls. Augstākminētā kodeksa 169.panta otrajā daļā krāpšana tika uzskatīta par pabeigtu, ja personai bija radusies iespēja rīkoties ar īpašumu un šī iespēja bija radusies viņas darbības rezultātā (noziedzīgs nodarījums bija pabeigts ar seku iestāšanās brīdi - zaudējuma radīšanu valsts vai sabiedriskai iestādei.¹⁷ Kā redzams, krāpšana KPFSR kriminālkodeksā bija noziedzīgs nodarījums ar visai plašu saturu, kurā, ja tāda

¹⁵ Lejiņš P., Krimināltiesības, Latvija: (b.i.), 1940, 6.lpp.

¹⁶ P.Mincs. Krimināltiesības. *Sevišķā daļa*. Ar V.Liholajas komentāriem. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2005., 353.lpp.

¹⁷ Krievijas Padomju Federatīvās Sociālistiskās Republikas Kriminālkodekss. Maskava, 1944

vajadzība rastos, varētu iekļaut arī kredītu vai citu aizdevumu negodprātīgu saņemšanu un izmantošanu.

1961.gada Latvijas PSR kriminālkodekss¹⁸ nesaturēja normas par kredītu vai citu aizdevumu negodprātīgu saņemšanu un izmantošanu, jo privātīpašuma tiesības bija ļoti ierobežotas (tiesības tikai uz kustamo īpašumu un minimālu nekustamo īpašumu). Visi ražošanas līdzekļi (rūpnīcas, to iekārtas, zvejas kuģi, sabiedriskais transports utt.) piederēja valstij, zemnieku saimniecības tika likvidētas (atļauti tikai tā saucamie piemājas dārziņi), to vietā lauksaimniecībā nodarbinātie tika apvienoti tā saucamajās kolektīvajās saimniecībās ([kolhozos](#)) un padomju saimniecībās ([sovhozos](#)). Ņemot vērā augstāk minēto, likumdevējam nebija nepieciešamības ar krimināltiesiskiem līdzekļiem regulēt attiecības, kuras dabā nepastāvēja. Ierobežotā apmērā darbojās banku sektors. PSRS banku sistēmu veidoja PSRS Valsts banka, PSRS Celtniecības banka un PSRS Ārējās tirdzniecības banka. Latvijā darbojās tikai pirmās divas. PSRS Valsts banka realizēja dažādas funkcijas, tajā skaitā, tautsaimniecības īstermiņa kreditēšanu un lauksaimniecības uzņēmumu finansēšanu un ilgtermiņa kreditēšanu. Attiecībā pret personām, kas nelikumīgi bija ieguvušas vai izsaimniekojušas valsts bankas kredītus, tika piemēroti Latvijas PSR kriminālkodeksa 88.pants vai 89.pants. 88.panta pirmā daļa paredzēja atbildību par vainīgajam uzticētās vai viņa pārziņā esošās valsts vai sabiedriskās mantas piesavināšanos vai izšķērdēšanu, kā arī par valsts vai sabiedriskās mantas izlaupīšanu, ļaunprātīgi izmantojot savu amatpersonas dienesta stāvokli, bet 89. panta pirmā daļa noteica atbildību par valsts vai sabiedriskās mantas iegūšanu ar viltu vai ļaunprātīgi izmantojot uzticību.¹⁹ 1961.gada Latvijas PSR kriminālkodekss ar daudziem grozījumiem turpināja darboties līdz Krimināllikuma spēkā stāšanās dienai 1999.gada 1.aprīlim. Pēc neatkarības atgūšanas tā nosaukums tika mainīts uz „Latvijas kriminālkodekss”. Norma, kas vērsta pret kredītu vai citu aizdevumu negodprātīgu saņemšanu un izmantošanu pirmo reizi bija sastopama Latvijas kriminālkodeksa redakcijā uz 1996.gada 19.jūliju. Latvijas kriminālkodeksā tika iekļauts 161.9 pants „Kredītiestādes krāpšana”, kurā bija paredzēta atbildība par kredītiestādē saņemtā kredīta izmantošanu kredītīgumā neparedzētiem mērķiem, kā arī par likumā paredzēto ziņu nesniegšanu vai nepatiesu ziņu sniegšanu kredītiestādei. Savukārt, augstāk minētā kodeksa 161.-4.pants „Fiktīva uzņēmējdarbība” paredzēja atbildību par fiktīvu uzņēmējdarbību nolūkā saņemt bankas kredītu, lai to izmantotu uzņēmuma (uzņēmējsabiedrības) darbībai neparedzētam mērķim. Panta otra daļa noteica atbildību par tām pašām darbībām, kādas tika paredzētas panta pirmajā

---

¹⁸ 1961.gada Latvijas PSR kriminālkodekss

¹⁹ Dzenītis J., Niedre A. Latvijas PSR kriminālkodeksa komentāri. Rīga : Avots, 1982. 298-303.lpp.

daļā, ja tās saistītas ar liela zaudējuma nodarīšanu kredītiestādēm.²⁰ Kā redzams no 161.9 panta analīzes, par noziedzīga nodarījuma priekšmetu tika atzīts vienīgi kredīts, kuru varēja iegūt tikai kredītiestādē, taču, saskaņā ar Kredītiestāžu likuma 1.panta 1.punkta a apakšpunktu kredītiestāde definēta kā banka — kapitālsabiedrība, kas pieņem noguldījumus un citus atmaksājamus līdzekļus no neierobežota klientu loka, savā vārdā izsniedz kredītus un sniedz citus finanšu pakalpojumus.²¹ Bez kredīta praksē pastāvēja arī citi aizdevuma veidi un bez kredītiestādes bija sastopami arī citi aizdevuma pakalpojumu sniedzēji (ne bankas), uz kuriem, gramatiski tulkojot šo tiesību normu, likums neattiecas. Likums paredzēja atbildību ne tikai par nepatiesu ziņu sniegšanu kredītiestādei, bet arī par likumā paredzēto ziņu nesniegšanu, resp., noziedzīgu nodarījuma varēja veikt ne tikai ar aktīvu rīcību, bet arī ar bezdarbību. Augstāk minētajā normā iztrūka arī noziedzīga nodarījuma subjektīvo pusi raksturojoša norāde „apzināti”, kas teorētiski ļāva saukt pie kriminālatbildības arī personas, kas nepatiesas ziņas kredītiestādei bija sniegušas neapzināti. Ņemot vērā augstāk minēto, Latvijas kriminālkodeksa 161.9 pants būtu atzīstams par ļoti saturiski šauru, visas dzīves reālības neaptverošu tiesību normu. Savukārt, Latvijas kriminālkodeksa 161.-4.pantā var redzēt KL 210.panta otrās daļas „aizmetņus”, taču atšķirībā no KL 210.panta otrās daļas atbildība bija paredzēta par fiktīvu uzņēmējdarbību nolūkā saņemt bankas kredītu un izmantot to līgumā neparedzētiem mērķiem. Likumdevējs uz to brīdi vēl nebija izdalījis kredīta vai cita aizdevuma izmantošanu līgumā neparedzētiem mērķiem kā atsevišķu noziedzīgu nodarījumu, taču tas tika izdarīts vēlākā laika posmā. Latvijas kriminālkodeksa redakcijā uz 1998.gada 6.maiju 161.9 pants tika grozīts un ieguva pašreizējo nosaukumu „Kredīta un citu aizdevumu negodprātīga saņemšana vai izmantošana”. 161.9.panta pirmā daļa noteica atbildību par apzināti nepatiesu ziņu sniegšanu subsīdiju, kredīta vai citu aizdevumu saņemšanai uzņēmējdarbības veikšanai vai subsīdiju, kredīta vai citu aizdevumu izmantošanas laikā. Šā panta otrā daļa paredzēja atbildību par subsīdiju, kredīta vai citu aizdevumu izmantošanu līgumā neparedzētiem mērķiem.²² Autoraprāt, likumdevējs atkal bija nepamatoti sašaurinājis normas darbības lauku, norādīdams, ka atbildība par apzināti nepatiesu ziņu sniegšanu subsīdiju, kredīta vai citu aizdevumu saņemšanai paredzēta uzņēmējdarbības ietvaros. Līdz ar to, šī tiesību norma nevarēja un neattiecas uz fiziskām personām, kas neveica it nekādu uzņēmējdarbību, bet kredītu vai citu aizdevumu ņēma savām vai citas personas vajadzībām. Nekonsekvence tika labota, ieviešot Krimināllikumu, kura 210.pants redakcijā uz 1999.gada 1.aprīli paredzēja atbildību par kredīta un citu aizdevumu negodprātīgu saņemšanu un izmantošanu. Šā panta pirmajā daļā tika paredzēta atbildība par apzināti nepatiesu ziņu

²⁰ Latvijas kriminālkodekss redakcijā uz 19.07.1996.

²¹ Kredītiestāžu likums: LR Likums. *Latvijas Vēstnesis*, 1995. 24.oktobris, nr.163.

²² Latvijas kriminālkodekss redakcijā uz 06.05.1998.

sniegšanu subsīdiju, kredīta vai cita aizdevuma saņemšanai vai subsīdiju, kredīta vai cita aizdevuma izmantošanas laikā, otrajā daļā par subsīdiju, kredīta vai cita aizdevuma izmantošanu līgumā neparedzētiem mērķiem, bet trešajā daļā par panta pirmajā vai otrajā daļā paredzētajām darbībām, ja ar tām radīts būtisks kaitējums valstij, kreditoram vai ar likumu aizsargātām citas personas tiesībām un interesēm.

Krimināllikuma 1.pants paredz, ka pie kriminālatbildības saucama un sodāma tikai tāda persona, kura ir vainīga noziedzīga nodarījuma izdarīšanā, tas ir, kura ar nodomu (tīši) vai aiz neuzmanības izdarījusi šajā likumā paredzētu nodarījumu, kam ir visas noziedzīga nodarījuma sastāva pazīmes.

Personas kriminālatbildība iestājas, ja pastāv sekojoši KL reglamentēti nosacījumi: 1) ir konstatēts kaitīgs nodarījums (darbība vai bezdarbība); 2) nodarījums ir KL paredzēts kā konkrēta noziedzīga nodarījuma sastāvs; 3) darbībai vai bezdarbībai ir tāda kaitīguma pakāpe, kas raksturīga noziedzīgam nodarījumam salīdzinājumā ar citiem tiesībpārkāpumiem; 4) persona ir vainīga nodarījumā.²³

Profesors U.Krastiņš noziedzīga nodarījuma sastāvu definē šādi: „noziedzīga nodarījuma sastāvs (corpus delicta) ir Krimināllikumā paredzēto visu objektīvo un subjektīvo pazīmju kopums, kas nepieciešams un pietiekams, lai atzītu kaitīgu nodarījumu par noteikta veida noziedzīgu nodarījumu.”²⁴

Noziedzīga nodarījuma sastāva objektīvo pazīmju kopumā ietilpst ar KL aizsargātās valsts, sabiedrības, atsevišķu personu grupu un indivīdu intereses, kuras apdraud noziedzīgais nodarījums. Šo pazīmju kopums ir noziedzīga nodarījuma objekts. Pie noziedzīga nodarījuma sastāva objektīvajām pazīmēm pieskaitāmas arī tās, kuras raksturo personas nodarījuma ārējās izpausmes procesu, kaitējumu, kas radīts ar prettiesisko darbību vai bezdarbību ar likumu aizsargātām interesēm. Šādi apstākļi veido noziedzīga nodarījuma objektīvo pusi. Savukārt noziedzīga nodarījuma sastāva subjektīvās pazīmes raksturo personu, kas izdarījusi nodarījumu. Šai personai, ko sauc par noziedzīga nodarījuma subjektu, jābūt sasniegušai noteiktu vecumu un pieskaitāmai. Par subjektīvām pazīmēm uzskatāmas arī tādas pazīmes, kas raksturo personas psihisko attieksmi pret pašas izdarīto darbību vai bezdarbību un nodarījuma kaitīgajām sekām. Šāda rakstura pazīmes ir noziedzīga nodarījuma subjektīvā puse.²⁵ Noziedzīga nodarījuma, atbildība par kuru, ir paredzēta KL 210.pantā objektīvās un subjektīvās pazīmes tiks aplūkotas darba turpmākajās nodaļās.

---

²³ Krastiņš.U. *Noziedzīgs nodarījums*. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2000., 6.lpp.

²⁴ Turpat, 10.-11.lpp.

²⁵ Turpat., 9.-10.lpp.

2. Krimināllikumā paredzētā noziedzīgā nodarījuma sastāva objektīvās pazīmes

Katrs noziedzīgs nodarījums apdraud kaut ko reāli pastāvošu, kam ar prettiesisko darbību vai bezdarbības aktu nodara vai var nodarīt kaitējumu. Katra noziedzīga nodarījuma apdraudējums ir individuāls, bet pastāv arī kopīgas pazīmes, kuras ir nepieciešams vispārināt un tajā pat laikā noziedzīga nodarījuma objekta jēdzienā iekļaut konkrētus kritērijus, kas vispilnīgāk atklāj apdraudējuma saturu.²⁶

Atzīstot, ka sabiedriskās attiecības kā apdraudējuma objekta apzīmējums nepietiekami dziļi un pilnīgi raksturo noziedzīga nodarījuma objektu, bet tāds kritērijs kā labums ir pārāk materializēts, jo daudzos nodarījumos, it īpaši tā saucamajos formālajos noziegumos, diez vai ir pietiekams pamats to, ko apdraud noziedzīgs nodarījums, dēvēt par labumu, U.Krastiņš atzīst, ka pieņemamāk ir par noziedzīga nodarījuma objektu uzskatīt valsts, sabiedrības, personu grupu vai atsevišķu personu likumīgās intereses.²⁷ Līdz ar to mēs varām secināt, ka KL 210.panta vispārējais objekts ir interešu kopums, kuras aizsargā KL. KL Sevišķā daļa ir veidota, izmantojot grupas objekta pazīmes. Grupas objekts sevī ietver identiskas vai līdzīgas intereses, kuras apdraud kādu noziedzīgu nodarījumu grupu. Kā redzams, KL 210.pants ir iekļauts KL Sevišķās daļas 19.nodaļā „Noziedzīgi nodarījumi tautsaimniecībā”. No augstāk minētā var secināt, ka KL 210.panta grupas objekts ir tautsaimniecības (ekonomikas) intereses. Tautsaimniecības intereses kā grupas objekts ir ļoti plašs jēdziens, jo ietver sevī materiālo labumu ražošanas, sadales, izlietošanas, maiņas, u. tml. aspektus, tāpēc krimināltiesību teorijā tiek izdalīts noziedzīga nodarījuma tiešais objekts.

Noziedzīga nodarījuma tiešais objekts ir tās intereses, ko apdraud konkrēta veida noziedzīgs nodarījums. Noziedzīga nodarījuma tiešajā objektā ietilpst tā konkrētā interese vai vairākas savstarpēji saistītas intereses, kuras kaitīgais nodarījums apdraud tiešā veidā, tāpēc tās aizsargā jau konkrēta Krimināllikuma norma. Ar noziedzīga nodarījuma tiešo objektu nav jāsaprot visas intereses, kuras vienlaikus apdraud kaitīgs nodarījums, bet vienīgi tās, pret kurām nodarījums vērsts tieši un kuras aizsargā konkrētā Krimināllikuma norma. Noziedzīga nodarījuma tiešais objekts aptver tādas ar nodarījumu apdraudētās intereses, kuras ir visraksturīgākās un tāpēc vispilnīgāk atklāj apdraudējuma būtību.²⁸ Literatūrā ir pausts viedoklis, ka KL 210.pantā paredzētā noziedzīgā nodarījuma objekts ir tautsaimniecības

---

²⁶ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. *Krimināltiesības. Vispārīgā un Sevišķā daļa*: Papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2001., 32.lpp.

²⁷ Turpat, 32.lpp.

²⁸ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. *Krimināltiesības. Vispārīgā daļa*: Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2008, 100.-101.lpp.

intereses uzņēmuma (uzņēmēj sabiedrību) dienesta un ekonomikas darbības sfērā.²⁹ Ja ar šo objektu ir domāts noziedzīga nodarījuma tiešais objekts, tad autors uzskata, ka KL 210.pantā paredzētā noziedzīga nodarījuma tiešais objekts ir krietni šaurāks nekā tautsaimniecības intereses uzņēmuma (uzņēmēj sabiedrību) dienesta un ekonomikas darbības sfērā. Arī KL 193.panta un citu KL Sevišķās daļas 19.nodaļā iekļauto noziedzīgo nodarījuma objektus varētu raksturot kā tautsaimniecības intereses uzņēmuma (uzņēmēj sabiedrību) dienesta un ekonomikas darbības sfērā. Domājams, ka kreditēšanas vai subsidēšanas attiecības ir īpašas attiecības, kas veidojas starp valsti, kredītiestādi vai uzņēmumu, no vienas puses, un kredīta saņēmēju, no otras puses. Uzņēmumam kā patstāvīgam civiltiesiskam subjektam vai valstij kā publisko tiesību subjektam ir daudz un dažādas intereses, nevar noliegt, arī kreditēšanas un subsidēšanas jomā. Šajā aspektā kredīts, aizdevums un subsīdija ir jāaplūko kā patstāvīgs finanšu sistēmas elements, kas pēc savas specifikas ir domāts, lai īslaicīgi vai ilglaicīgi brīvos naudas līdzekļus novirzītu tajās nozarēs vai to vajadzību apmierināšanai, kur tas visvairāk ir vajadzīgs. Tāpēc autors uzskata, ka kreditēšanas vai subsidēšanas attiecības ir jāizskata kā finanšu sistēmas apakšsistēma, un piedāvā sekojošu KL 210.panta tiešā objekta definīciju – tautsaimniecības intereses, kas saistītas ar kreditēšanas vai subsidēšanas sfēru.

Aplūkojamajā Krimināllikuma pantā autors saskata arī noziedzīga nodarījumu papildu tiešo objektu, un proti, intereses, kas citā gadījumā ir patstāvīgs kāda cita nodarījuma tiešais objekts, bet konkrētā gadījumā atbilstoši Krimināllikuma Sevišķās daļas normas konstrukcijai reizē ar noziedzīgā nodarījuma galveno tiešo objektu tiek aizsargāts tikai tāpēc, ka tam ar to pašu noziedzīgo nodarījumu neizbēgami tiek radīts kaitējums.³⁰ KL 210.pantā paredzētā noziedzīgā nodarījuma papildu tiešais objekts, pēc autora domām, ir mantiskās intereses, kuras neapšaubāmi tiek aizskartas, veicot darbības, atbildība par kurām, ir paredzēta aplūkojamajā KL pantā.

Nesaraujami ar noziedzīga nodarījuma objektu ir saistīts noziedzīga nodarījuma priekšmets, jo vainīgajai personai iedarbojoties uz noziedzīga nodarījuma priekšmetu tiek aizskartas intereses, kuras aizsargā konkrētā tiesību norma. Kā redzams no KL 210.panta analīzes, dotā noziedzīgā nodarījuma priekšmets ir subsīdija, kredīts vai cits aizdevums. Autors atzīst, ka noziedzīga nodarījuma priekšmeta analīze ir vitāli svarīga noziedzīga nodarījuma kvalifikācijai, tāpēc ir vērts aplūkot šā noziedzīgā nodarījuma priekšmetu skrupulozāk.

---

²⁹ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. *Krimināllikuma zinātniski praktiskais komentārs. Sevišķā daļa*. Rīga: firma „AFS”, 2007., 137.lpp.

³⁰ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. *Krimināltiesības. Vispārīgā daļa*. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2008, 103.lpp.

Kredīts ir atlīdzības darījums, kurā banka uz rakstveida līguma pamata nodod klientam naudu vai citas lietas īpašumā un kurš klientam uzliek pienākumu noteiktā laikā un kārtībā atdot bankai naudu vai citas lietas.³¹ Kā redzams no augstāk minētās kredīta definīcijas, kredītam tiek izvirzītas zināmas prasības, un proti, tas ir atlīdzības darījums, kredīta līgums ir noslēdzams rakstveidā. Bez naudas kā kredīta priekšmets var būt arī citas lietas. Šīs „citas lietas” likumā netiek plašāk tulkotas, tāpēc domājams, ka tās varētu būt lietas, kas var tikt izteiktas ekvivalenti naudas līdzekļu apmēram un būt vai nu materiālas dabas vai arī nemateriālas (piem., darbgaldi, vērtspapīri). Bez tā, saskaņā ar Kredītiestāžu likuma 1.panta 4.punkta b¹ apakšpunktu par finanšu pakalpojumu tiek uzskatīts arī finanšu līzings, kas nozīmē kreditēšanu, ko veic atbilstoši UNIDROIT konvencijā par starptautisko finansiālo līzingu noteiktajiem pamatprincipiem.³² Saprotot, ka ekonomisko terminu apskats un to iztulkošana nav šā darba tēma, uzskatu par nepieciešamu apskatīt šo „līzings” jēdzienu tuvāk. Pastāv divi līzingu veidi – finanšu līzings un operatīvais līzings. Atšķirības starp augstākminētajiem līzingu veidiem pastāv, taču sīkāk tās netiks apskatītas. Ar līzingu tiek saprasta īpaša finansēšanas forma – mašīnu, iekārtu u.tml. preču un ražošanas līdzekļu noma. Parasti līzingu veic ar kredītiestādes starpniecību, kas no piegādātājuņēmuma nopērk klientam (līzings saņēmējam) nepieciešamo tehniku un kļūst par tās īpašnieku. Pēc tam kredītiestāde šo objektu iznomā klientam (līzings saņēmējam), par pakalpojumu iekasējot noteiktus procentus. Kad nomnieks ir nomaksājis kredītiestādei pilnu objekta cenu un procentus, viņš kļūst par objekta īpašnieku.³³ Kā redzams, atšķirībā no kredīta, par kura īpašnieku persona kļūst uzreiz pēc kredīta saņemšanas, līzings objekts tiek tikai nodots līzings saņēmēja turējumā (nomā) un līdz pilnai līzings objekta apmaksai tas ir un paliek kredītiestādes īpašums, t.i., svešs īpašums. Savukārt, „par svešu mantu nevar būt runa gadījumos, kad starp kontrahentiem noslēgts aizdevuma līgums (Civīllik. 3641.p.). Šā līguma raksturīgā pazīme pastāv iekš tam, ka aizdevējs savu kustamu mantu nodod aizņēmējam īpašumā.”³⁴ Ņemot vērā augstāk minēto, autors uzskata, ka līzings, vai tas būtu finanšu vai operatīvais, nevar tikt uzskatīts par KL 210.panta priekšmetu.

Aizdevums kā KL 210.panta priekšmets ir zināma daudzuma atvietojamu lietu nodošana īpašumā, kas notiek uz aizdevuma līguma pamata, ar pienākumu atdot saņemto tādā pašā daudzumā un tādās pašas šķiras un labuma lietās. Procenti par aizdevumiem dodami tikai

---

³¹ Kredītiestāžu likums: LR Likums. *Latvijas Vēstnesis*, 1995. 24.oktobris, nr.163.

³² UNIDROIT konvencija par finanšu līzingu, <http://www.unidroit.org/english/conventions/1988leasing/1988leasing-e.htm> (aplūkota 03.05.2009.)

³³ Ekonomikas skaidrojošā vārdnīca. – R., Zinātne, 2000, 256.lpp.

³⁴ Senāta Kriminālā kasācijas departamenta 1934.gada 30.novembra. spriedums Krūmiņa 1.

tad, ja tie bijuši tieši norunāti vai ja parādnieks pielaidis nokavējumu.³⁵ Atšķirībā no kredīta, aizdevuma līgumam netiek pieprasīta rakstiska forma, tas pēc savas būtības ir bezatlīdzības līgums un to var izsniegt ne tikai kredītiestādes, bet arī krājaizdevu sabiedrības un citas juridiskas personas, kas specializējas aizdevumu izsniegšanā. Šajā sakarā rodas diskutabls jautājums, vai fiziskas personas aizdevums citai fiziskai personai ir uzskatāms par KL 210.panta priekšmetu. Diemžēl, šajā sakarā tiesu prakse klusē. Domājams, ka sistemātiska fiziskas personas darbība aizdevumu izsniegšanā būtu vērtējama kā uzņēmējdarbība bez reģistrēšanas vai bez speciālas atļaujas (licences), bet vienreizēja fiziskas personas aizdevuma izsniegšana citai personai, pamatojoties uz apzināti nepatiesu ziņu saņemšanu būtu risināma civiltiesiskā kārtībā vai arī krimināltiesiskā kārtībā, taču kvalificēta saskaņā ar citu KL normu.

KL 210.panta priekšmets ir arī subsīdija. Subsīdijas piešķir valsts un apzināti nepatiesu ziņu sniegšana to saņemšanai vai to izmantošanas laikā tieši skar tautsaimniecības intereses. Par subsīdiju var uzskatīt juridiskām personām piešķirtu valsts pabalstu, lai īstenotu kādu noteiktu ekonomikas politikas mērķi. Subsīdiju var piešķirt: 1) rūpniecības uzņēmumiem, lai veicinātu to attīstību (parasti tādiem uzņēmumiem, kas ražo valsts ekonomikas attīstībai ļoti svarīgus ražojumus); 2) zemnieku saimniecībām, lai ieinteresētu tās audzēt kādu noteiktu pārtikas produktu, tādējādi nepieļaujot pārtikas preču cenu palielināšanos, u.c. gadījumos (saviem zemniekiem subsīdijas piešķir lielākā daļa Rietumeiropas valstu – Nīderlande, Dānija, Norvēģija u.c.); 3) ārējās tirdzniecības veicināšanai; 4) dabas katastrofu u.c. nelaimju seku likvidēšanai; 5) dabas aizsardzības pasākumiem.³⁶ Atsevišķu valstu, piemēram Ukrainas, krimināllikumi paralēli jēdzienam „subsīdija” lieto terminu „subvencija” (angl. *Subvention*), šie vārdi ir sinonīmi.³⁷ Latvijas normatīvajos aktos subsīdijas jēdziens nav dots, parasti kādas nozares (lauksaimniecības, tūrisma, tranzīta) politiku veidojošajos normatīvos tiek lietots jēdziens – valsts vai ražotāju grupas atbalsts.³⁸ Respektīvi subsīdija ir lakonisks apzīmējums valsts vai ražotāju grupas atbalstam. Kā sava veida kuriozu autors var minēt spriedumu lietā K29-0070/06, kur cita starpā noskaidrots, ka Ē.R. 2003.gada 2.aprīlī ar mantkārīgu mērķi, izmantojot viltotu dokumentu – izziņu par vidējo izpeļņu SIA (...) laika periodā no 2002.gada 10.oktobra līdz 2003.gada marta mēnesim atkārtoti, mantkārīgā nolūkā pēc iepriekšējās vienošanās ar G.O. iesniedza Rīgā, Merķeļa ielā 21 SIA „Tele 2” servisa centra darbiniecei apzināti nepatiesas ziņas subsīdijas saņemšanai. Un tieši: 2003.gada 2.aprīlī Ē.R. vienojās ar G.O., ka, izmantojot viltotu izziņu par vidējo izpeļņu SIA (...), iegādāsies subsidētu mobilo telefonu „Nokia 3310”.

³⁵ Civillikums: LR likums. *Ziņotājs*. 1993. 14.janvāris.

³⁶ Ekonomikas skaidrojošā vārdnīca. – R., Zinātne, 2000, 235.lpp.

³⁷ Ekonomikas terminoloģijas apakškomisijā pieņemtie termini un definīcijas, jēdziena „subvencija” skaidrojums <http://termini.lza.lv/term.php?term=subsīdija&list=subsīdija&lang=LV> (aplūkots 09.05.2009.)

³⁸ Lauksaimniecības un lauku attīstības likums. LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, 2004. 24.aprīlis nr.64.

2003.gada 2.aprīlī Ē.R. noslēdza ar SIA „Tele 2” klienta līgumu Nr.(...) par subsidēta mobilā telefona „Nokia 3310” iegādāšanos un telekomunikāciju pakalpojuma izmantošanu.³⁹ Ē.R. notiesāts par KL 210.pantā pirmajā daļā paredzēto noziedzīgo nodarījumu un, proti, viņš ir sniedzis apzināti nepatiesas ziņas subsīdijas saņemšanai. Autoram nešķiet pareizi, ka privātas juridiskas personas piedāvāto iespēju iegādāties precī zem tās pašizmaksas uzskata par subsidēšanas attiecību priekšmetu. Augstāk minētais piemērs norāda, cik svarīgi tomēr ir izprast KL 210.panta priekšmetu un tā būtību.

Sabiedrībā un masu saziņas līdzekļos samērā bieži tiek runāts arī par valsts dotācijām uzņēmumiem, no kā rodas jautājums, vai dotācija var tikt uzskatīta par KL 210.panta priekšmetu, vai arī tas ir kaut kas ar to nesaistīts. Dotācija ir pastāvīgu ienākumu piešķiršana (novēlēšana) no valsts budžeta esošo vai iespējamo zaudējumu segšanai un izdevumu sabalansēšanai (īpašiem mērķiem vai par sevišķiem nopelniem) noteiktam izlietojuma mērķim.⁴⁰ Līdz ar to var secināt, ka dotācija, līdzīgi kā subsīdija, tiek piešķirta noteiktam izlietojumam un tiek ņemta no valsts budžeta, līdz ar ko nepatiesu ziņu sniegšana tās saņemšanai vai tās izlietošanas laikā neatbilst valsts tautsaimniecības interesēm un tā (dotācija) ir uzskatāma par KL 210.panta priekšmetu.

Par KL 210.panta priekšmetu nevar būt lietas, kas saskaņā ar likumu ir izņemtas no privāttiesiskās apgrozības.⁴¹ Tajā skaitā narkotiskās vielas, kodolieroči, u.tml. lietas vai priekšmeti. Domājams, ka par KL 210.panta priekšmetu nevar būt arī naudas zīmes, kas nav oficiāls norēķināšanās līdzeklis un ir izņemtas no civiltiesiskās apgrozības, piemēram, naudas banknošu vai monētu kolekcijas.

Ar noziedzīga nodarījuma objektīvo pusi jāsaprot kaitīgā nodarījuma ārējās izpausmes pazīmju kopums, kas tiek realizēts kā prettiesiska uzvedība darbības vai bezdarbības veidā un rada kaitējumu ar Krimināllikumu aizsargātām interesēm vai rada šāda kaitējuma nodarīšanas reālas briesmas.⁴²

KL 210.panta pirmajā daļā paredzētais noziedzīgais nodarījums izpaužas aktīvās darbībās: 1) apzināti nepatiesu ziņu sniegšanā subsīdiju, kredīta vai cita aizdevuma saņemšanai; 2) apzināti nepatiesu ziņu sniegšanā subsīdiju, kredīta vai cita aizdevuma izmantošanas laikā. KL 210.panta otrajā daļā paredzētais nodarījums izpaužas aktīvās darbībās - subsīdiju, kredīta vai cita aizdevuma izmantošanā līgumā neparedzētiem mērķiem. KL 210.panta trešā daļa izpaužas aktīvās darbībās – KL 210.panta pirmajā un otrajā daļā

³⁹ Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 2006.gada 30.janvāra spriedums lietā K29-0070/06

⁴⁰ Ekonomikas terminoloģijas apakškomisijā pieņemtie termini un definīcijas <http://termini.lza.lv/article.php?id=115> (aplūkots 09.05.2009.)

⁴¹ Civillikums: LR likums. *Ziņotājs*, 1993. 14.janvāris

⁴² Krastiņš U, Liholaja V., Niedre A. *Krimināltiesības. Vispārīgā un Sevišķā daļa*: Papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2001., 36.lpp.

paredzēto darbību izdarīšanā, ja ar tām radīts būtisks kaitējums valstij, kreditoram vai ar likumu aizsargātām citas personas tiesībām un interesēm. KL 210.panta pirmajā un otrajā daļā nodarījums ir ar formālu sastāvu un ir pabeigts ar minēto darbību izdarīšanu. Savukārt, KL 210.panta trešās daļas nodarījums ir materiāls noziedzīgs nodarījums, kas ir pabeigts ar seku iestāšanos, līdz ar ko, lai noziedzīgu nodarījumu kvalificētu saskaņā ar šo panta daļu, ir nepieciešamas konstatēt: 1) KL 210.panta pirmajā vai otrajā daļā paredzēto noziedzīgo nodarījumu; 2) būtisku kaitējumu valstij, kreditoram vai ar likumu aizsargātām citas personas tiesībām un interesēm; 3) cēlonisko sakaru starp KL 210.panta pirmajā un otrajā daļā paredzēto noziedzīgo nodarījumu un būtisko kaitējumu valstij, kreditoram vai ar likumu aizsargātām citas personas tiesībā un interesēm.

Tādējādi, KL 210.panta pirmās daļas objektīvā puse tiek realizēta ar apzināti nepatiesu ziņu sniegšanu, bet KL 210.panta otrā puse tiek realizēta ar aktīvu darbību – subsīdijas, kredīta vai cita aizdevuma izmantošanu līgumā neparedzētiem mērķiem. Kā klasisku piemēru apzināti nepatiesu ziņu sniegšanā kredīta saņemšanai var minēt spriedumu lietā K29 560/08, kurā konstatēts, ka 2007.gada 25.aprīlī R.D., ierodoties AS „Latvijas Krājbanka” Klientu apkalpošanas centrā Rīgā, A.Čaka ielā 58, aizdevuma saņemšanas nolūkā, bankas kontu menedžerim kopā ar pieteikumu patēriņa kredīta saņemšanai Ls 4000,00 apmērā, iesniedza viltotu dokumentu – Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras Rīgas pilsētas Centra rajona nodaļas it kā 2007.gada 24.aprīlī izdotu izziņu par R.D. kā apdrošinātās personas iemaksām 2006.gadā, kurā darba devējs bija norādīta SIA (...).⁴³ Kā redzams, no šā piemēra, noziedzīga nodarījuma atbildība par kuru, ir paredzēta KL 210.panta pirmajā daļā, objektīvā puse tika realizēta, sniedzot apzināti nepatiesas ziņas potenciālajam kreditoram par ienākumu avotu un apmēru, kas dotajā gadījumā bija priekšnoteikums patēriņa kredīta saņemšanai.

KL 210.panta pirmajā daļā paredzētais noziedzīgais nodarījums tiek veikts ar krāpnieciskām darbībām, sniedzot kredītiestādei, aizdevējam vai valstij apzināti nepatiesas ziņas subsīdijas, kredīta vai cita aizdevuma saņemšanai vai to izmantošanas laikā. Respektīvi, objektīvā puse tiek realizēta noteiktā veidā, sniedzot apzināti nepatiesas ziņas. KL 210.pants neparedz, tieši kādas ziņas ir sniedzamas subsīdijas, kredīta vai cita aizdevuma saņemšanai, un to izdarīt nemaz arī nebūtu iespējams, jo tik kazuistiska pieeja šim jautājumam normu padarītu par neefektīvu, bez atbilstošas abstrakcijas pakāpes. Civiltiesību akti neparedz to ziņu apjomu, kas jāsniedz kreditoram, lai saņemtu kredītu. Tā, piemēram, AS „Swedbank” aizdevuma pieprasījumā potenciālajam aizņēmējam ir jānorāda nevien ziņas par savu ģimenes stāvokli, izglītību un darba vietu, bet arī informācija par aizdevuma pieprasītāja

---

⁴³ Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 2008.gada 29.aprīļa spriedums lietā K29 560/08

mājsaimniecības locekļu skaitu, viņu ienākumiem un esošajām saistībām.⁴⁴ Domājams, ka lielākajā vairumā gadījumu šīm ziņām ir jāsaturs informācija par aizņēmēja finansiālo stāvokli, ienākumu regularitāti, īpašumtiesībām uz kāda veida īpašumu, u.tml. Autors uzskata, ka arī ziņas, kas neliecina par aizņēmēja finanšu stāvokli, varētu tikt uzskatītas par KL 210.panta pirmajā daļā paredzētajām apzināti nepatiesajām ziņām, kas sniegtas subsīdijas, kredīta vai cita aizdevuma saņemšanai vai to izmantošanas laikā. Tā, piemēram, ja kredīts tiek izsniegts doktorantūras studiju apmaksai kādā no Eiropas augstskolām, aizdevējs varētu būt tiesīgs pieprasīt no aizņēmēja informāciju par maģistra grāda esamību, kas pati par sevi, protams, nesatur ziņas par aizņēmēja maksāspēju. Ja aizņēmējs būs maldinājis aizdevēju un sniedzis tam apzināti nepatiesas ziņas par savu izglītības apjomu, KL 210.panta pirmās daļas izpratnē viņš būs veicis noziedzīgu nodarījumu, jo šīs ziņas saskaņā ar aizdevēja iekšējo kredītpolitiku ir nozīmīgas jautājuma lemšanā par aizdevuma piešķiršanu vai atteikšanu tā piešķiršanā. Līdz ar to var secināt, ka ziņu apmērs un to saturs ir atstāts aizdevēja vai subsīdijas piešķirēja ieskatam, un „ziņas” šajā kontekstā ir tulkojamas visplašākajā apjomā, atkarībā no tā, cik svarīgas tās ir aizdevuma vai subsīdijas piešķiršanas procesā. Taču jāņem vērā krimināltiesisko attiecību raksturs, jo, kā zināms, Krimināllikums paredz atbildību tikai par vissmagākajiem interešu un tiesību pārkāpumiem. Autora prāt, attiecībā par KL 210.panta pirmā daļa paredzētajām apzināti nepatiesajām ziņām, būtu jāizvērs plašāka diskusija par to kādam raksturam jāpiemīt šīm ziņām, jo šobrīd var rasties situācija, ka personu var saukt pie kriminālatbildības par apzināti nepatiesu ziņu sniegšanu visos gadījumos, kad šīs ziņas neatbilst realitātei, piemēram, persona norāda, ka dzīvo kopā ar vecākiem, kaut gan mitināt no tiem savrup. Atsevišķu valstu (piemēram, Vācija, Polija) krimināllikumos ir norāde, ka apzināti nepatiesajām ziņām ir jābūt „būtiskām”, „nozīmīgām”, taču šādu vērtējuma jēdzienu ieviešana KL 210.pantā teorētiski varētu sašaurināt tā piemērošanas loku, tāpēc mūsu gadījumā šī jautājuma izlemšanas ir atstāta tiesībsargājošo instanču un tiesu rokās.

2007.gada 27.oktobrī O.K., ierodoties Nordea Bank Finland Plv Latvijas filiāles Klientu apkalpošanas centrā Krasta ielā 46, Rīgā, mantkārīgā nolūkā, kopā ar pieteikumu mājokļa kredīta saņemšanai EUR 10 000 apmērā, bankas darbiniekam iesniedza viltotu dokumentu – Valsts ieņēmumu dienesta Rīgas rajona nodaļas Reģistrācijas un nodokļu maksātāju lietu daļas priekšnieces B.Zaļģes it kā parakstītu izziņu Nr.(...) no 23.10.2007. par O.K. bruto ienākumiem 7051,31 LVL apmērā 2007.gadā, tādējādi sniedzot apzināti nepatiesas ziņas par saņemto atalgojumu labdarības biedrībā (...) ⁴⁵ Augstāk minētajā kriminālprocesā

⁴⁴ Aizdevuma pieprasījuma veidlapa http://www.swedbank.lv/lib/lv/aizdevuma_pieprasijums.pdf (aplūkots 16.05.2009.)

⁴⁵ Finanšu un ekonomisko noziegumu izmeklēšanas prokuratūras 2008.gada 15.janvāra prokurora priekšraksts par sodu kriminālprocesā Nr.11517031307 (nepublicēts)

tika noskaidrots, ka vainīgā persona tik tiešām strādā pieteikumā kredītam norādītajā darbavietā, taču viņa ir norādījusi „paaugstinātu” algu un tādā veidā sniegusi apzināti nepatiesas ziņas kredīta saņemšanai. Nav strīda par to, ka vainīgā persona ir sniegusi apzināti neaptiesas ziņas, taču jautājums par to, kādai ir jābūt nepatieso ziņu intensitātei un apjomam un vai par to būtu jānosaka kriminālatbildība. Vai, sniedzot aizdevējam apzināti nepatiesu informāciju, piemēram, par savu dzīvesvietu, persona būs izdarījusi KL 210.pantā paredzēto noziedzīgo nodarījumu, un vai apzināti „paaugstinot” sev algu par dažiem latiem tā būs būtiski aizskārusi ar likumu aizsargātās intereses un tiesības. Jāatzīmē gan, ka subsīdijas piešķiršanai vajadzīgo informācijas apjomu regulē Ministru kabineta noteikumi, kas izdoti attiecīgajā subsidēšanas sfērā un izņēmumus no šo ziņu sniegšanas apmērā attiecīgā institūcija nevar veikt, civiltiesībās šādu noteikumu nav, respektīvi, valsts neiejaucas patstāvīgu saimniecisku subjektu darbībā, ļaujot tiem pašiem noteikt, kādas ziņas tiem ir nepieciešamas, lai izvērtētu aizņēmēja spēju atmaksāt aizdevumu vai kredītu. Līdz ar to, aizdevējs jautājuma lemlšanai par aizdevuma piešķiršanu var pieprasīt no aizņēmēja neiedomājami plaša spektra informāciju.

Krāpnieciskās darbības, kas paredzētas KL 210.panta pirmās daļas dispozīcijā, no objektīvās puses un pēc sava rakstura ir nošķiramas no KL 177.pantā paredzētajām darbībām, un proti:

1) ar informācijas sniegšanas formu (apzināti nepatiesas ziņas subsīdijas, kredīta vai cita aizdevuma saņemšanai vai izmantošanas laikā, nevis jebkuras citas krāpnieciskas darbības, kas varētu liecināt par faktiskā stāvokļa neatbilstību vēlamajam);

2) ar aktīvām darbībām (ziņu nesniegšana vai noklusēšana (bezdarbība) nevarētu būt par pamatu saukt personu pie kriminālatbildības par KL 210.panta pirmajā daļā paredzētā noziedzīga nodarījuma izdarīšanu).

Maģistra darba izstrādes gaitā, iepazīstoties ar dažu kredītiestāžu un citu aizdevēju piedāvāto aizdevuma līgumu, hipotekāro kredītu līgumu un kredītu līgumu vispārējiem noteikumiem, autors secināja, ka daudzos no tiem ir iekļauts punkts par aizdevēja tiesībām līgumsaistību izpildes gaitā pieprasīt informāciju par aizņēmēja finansiālo stāvokli. Šāda nosacījuma iekļaušana augstāk minētajos līgumos samazina aizdevēja kredītrisku un ļauj noteiktos gadījumos, ja aizņēmēja maksātspēja ir samazinājusies, pieprasīt papildus nodrošinājumu līgumsaistību neizpildes gadījumā. Ja aizņēmējs līgumā noteiktajos gadījumos šo informāciju nesniedz - nav pamata viņu saukt pie kriminālatbildības par apzināti nepatiesu ziņu sniegšanu kredīta izmantošanas laikā, tas gan neizslēdz aizdevēja tiesības vērsties pret aizņēmēju civiltiesiskā kārtībā. Jāatzīmē gan, ka šādu ziņu pieprasīšana atsevišķos gadījumos

ir patērētāja tiesību aizskārums, ar nosacījumu, ka aizņēmējs ir fiziska persona un kredītu neizmanto komerciāliem mērķiem.⁴⁶

Jēdziens „apzināti” atspoguļo noziedzīga nodarījuma subjektīvo pusi: subjektam līdz nepatiesu ziņu iesniegšanas brīdim ir jāapzinās to nepatiesums. Krāpnieciskās darbības, kas saistītas ar apzināti nepatiesu ziņu sniegšanu subsīdijas, kredīta vai cita aizdevuma saņemšanai, ir saistītas ar vienu būtisku apstākli – tās praktiski nav realizējamas, neizmantojot rakstveida dokumentus, kas satur nepatiesas ziņas.

Nepatiesas ziņas var izpausties kā daļēji slēpjošas patiesību, atainojošas to nepatiesā „gaismā”. Nepatiesas ziņas var saturēt daļu patiesības. Visādā gadījumā šai informācijai ir jārada kreditorā pārliecību, ka sniegtās ziņas ir patiesas. Domājams, ka ziņas, kas ir acīmredzami nepatiesas un šķietami ir maldinošas, nevarētu tikt kvalificētas kā nepatiesas ziņas.

Apzināti nepatiesas ziņas var tikt iesniegtas kreditoram kā personīgi, tā arī nosūtot tās pa pastu vai arī elektroniski. Pašlaik ir visai izplatīta kredītēšana ar interneta starpniecību, kas piedāvā aizņēmējam ar „vispasaules tīmekļa” starpniecību aizpildīt pieteikuma aizdevumam veidlapu un saņemt naudu dažu minūšu laikā.⁴⁷ Aizņēmējs, sniedzot ziņas aizdevuma saņemšanai pēc būtības rada elektronisku dokumentu. Elektronisko dokumentu likuma 1.pants ietver šādu jēdziena "Elektroniskais dokuments" definīciju: "jebkuri elektroniski radīti, uzglabāti, nosūtīti vai saņemti dati, kas nodrošina iespēju tos izmantot kādas darbības veikšanai, tiesību īstenošanai un aizsardzībai". Savukārt elektronisko parakstu augstāk minētais likums definē šādi: "Elektroniskais paraksts - elektroniski dati, kas pievienoti elektroniskajam dokumentam vai loģiski saistīti ar šo dokumentu, nodrošina elektroniskā dokumenta autentiskumu un apstiprina parakstītāja identitāti."⁴⁸ Teorētiskas un arī praktiskas problēmas rodas, ja aizņēmējs ir ar interneta starpniecību ir sniedzis apzināti nepatiesas ziņas aizdevuma vai kredīta saņemšanai. Pirmkārt, elektroniskais paraksts faktiski Latvijā nedarbojas, tas netiek prasīts piesakoties aizdevumam elektroniski, tas liedz identificēt vainīgo personu un pierādīt tās rīcībā KL 210.panta subjektīvo pusi. Otkārt, ja vainīgā persona arī tiek identificēta, rodas problēmas ar elektroniskā dokumenta kā pierādījuma izmantošanu personas vainas pierādīšanā, jo likumā precīzi nav nostiprināta tā forma.

Kā noskaidrots iepriekš, kreditors var no potenciālā aizņēmēja pieprasīt faktiski jebkuras ziņas, kas viņam ir svarīgas lēmuma par kredīta vai aizdevuma izsniegšanu pieņemšanai. Savādāka situācija ir ar ziņu sniegšanu subsīdijas saņemšanai. Tā, piemēram,

⁴⁶ Patērētāju tiesību aizsardzības centra lēmums Nr.21-07/1125

http://www.ptac.gov.lv/upload/ptac_lemumi/2009/aizkraukles_banku_izraksts.doc (aplūkots 05.09.2009.)

⁴⁷ Aizdevuma līguma internetā vispārējie noteikumi <http://www.smscredit.lv/lv/kredits> (aplūkots 18.05.2009.)

⁴⁸ Elektronisko dokumentu likums. LR Likums. *Latvijas Vēstnesis*. 2002. 20.novembris, Nr.169.

Ministru kabineta 2009.gada 3.februāra noteikumi Nr.107, kas izdoti saskaņā ar Lauksaimniecības un lauku attīstības likuma 5.panta ceturto daļu izsmeļoši nosaka to personu loku, kas var pretendēt uz valsts atbalstu attiecīgajā nozarē un to ziņu apmēru, kas šīm personām ir jāsniedz. Augstāk minētajos noteikumos ir paredzēta arī atbalsta saņēmēju kontrole, un proti, saskaņā ar 10.4. punktu izlases veidā Lauku atbalsta dienesta darbinieki pārbauda ne mazāk kā 1 % no atbalsta saņēmējiem katrā pasākumā, ja noteikumu pielikumos nav noteikta cita kontroles kārtība (kontrolē netiek veikta valsts iestādēs un valsts kapitālsabiedrībās, izņemot gadījumus, ja ir pamatotas aizdomas par neatbilstību noteikumu prasībām).⁴⁹ No augstāk minētā izriet divi secinājumi: 1) subsīdijas saņemšanai sniedzamo ziņu apmēru nosaka Ministru kabineta noteikumi; 2) subsīdijas izlietojuma gaitā izlases veidā tiek pārbaudīts ne mazāk kā 1% to saņēmēju. Tiesu prakse KL 210.panta pirmās un otrās daļas piemērošanā attiecībā par apzināti nepatiesu ziņu sniegšanu subsīdiju saņemšanai un to izmantošanas gaitā nav attīstīta. Autors uzskata, ka iemesls tam ir pārāk mazais obligāti pārbaudāmo subsīdiju saņēmēju skaits, kas neļauj identificēt iespējamo noziedzīgo nodarījumu reālo apmēru, normatīvi noteikto ziņu sniegšanas apmērs, kā arī noteikums, ka daļu no izdevumiem sedz pats subsīdijas saņēmējs. Pilnīgi nepieņemams autoram šķiet noteikums, kas nosaka, ka kontrole netiek veikta valsts iestādēs un valsts kapitālsabiedrībās, izņemot gadījumus, ja ir pamatotas aizdomas par neatbilstību noteikumu prasībām. „Pamatotas aizdomas” ir juridisks jēdziens ar plašu saturu, kas personai bez juridiskas izglītības var šķist pārāk saturiski ietilpīgs. Bez tam, šāda kārtība nesasniedz likuma „Par valsts un pašvaldību finanšu līdzekļu un mantas izšķērdēšanas novēršanu” 1.pantā noteikto mērķi panākt, lai valsts un pašvaldību finanšu līdzekļi un manta tiktu izmantota likumīgi un atbilstoši iedzīvotāju interesēm, novērst to izšķērdēšanu un nelietderīgu izmantošanu, kā arī ierobežot valsts amatpersonu korupciju.⁵⁰ Domājams, ja attiecībā pret valsts iestādi vai kapitālsabiedrību tiktu konstatēta apzināti nepatiesu ziņu sniegšana subsīdijas saņemšanai, tās izmantošanas laikā vai arī tās izmantošanas līgumā neparedzētiem mērķiem, noziedzīgs nodarījums būtu kvalificējams saskaņā ar KL 210.panta attiecīgo daļu un KL 318.pantu.

Interesants ir arī jautājums par juridisko personu sniegtajām ziņām kredīta vai citu aizdevumu saņemšanai. Kā tika noskaidrots iepriekš, kreditors vai aizdevējs var pieprasīt gandrīz jebkuras ziņas no kredīta saņēmēja vai aizņēmēja. Juridisko personu mantisko stāvokli un maksātspēju ir salīdzinoši vienkārši pārbaudīt. Kredītiestādes pieprasa no aizņēmēja informāciju, kas tam saskaņā ar 1995.gada 2.februāra likumu „Par nodokļiem un

---

⁴⁹ Noteikumi par ikgadējo valsts atbalstu lauksaimniecībai un tā piešķiršanas kārtību: *MK noteikumi*, nr.107. 2009. 19. februāris, Nr.28

⁵⁰ Par valsts un pašvaldību finanšu līdzekļu un mantas izšķērdēšanas novēršanu: *LR likums*. Latvijas Vēstnesis, 1995. 2.augusts, nr.114.

nodevām” jāsniedz Valsts ieņēmumu dienestam. Šajos dokumentos atspoguļojas informācija par visiem ienākumiem, tiek pamatota nodokļu, nodevu un citu valsts noteikto maksājumu summu atbilstība normatīvajiem aktiem.⁵¹ No šiem dokumentiem kreditors var redzēt aizņēmēja finansiālo stāvokli un izdarīt secinājums par viņa kā darījuma partnera spēju atmaksāt aizdevumu. Ja juridiskai personai ir norēķinu konts kredītiestādē, kas piešķir aizdevumu, līdzekļu apriti uzņēmumā konstatēt ir vēl vieglāk, atliek vienīgi izanalizēt kontu izdrukas. Protams, ka nevar pilnā apmērā nodrošināties pret apzināti nepatiesu ziņu sniegšanas risku, jo pastāv iespēja, ka uzņēmēja darījumu partneri, tāpat kā paši šie darījumi, izrādās fiktīvi, taču, ņemot vērā, ka kredītiestādēs darbojas savas jomas profesionāļi, šāda iespēja ir visai maza.

Pētot tā rīcībā esošo tiesu praksi, autors nonāca pie savdabīga secinājuma – nav notiesājošu spriedumu par KL 210.pantā otrajā daļā paredzētā noziedzīga nodarījuma izdarīšanu. Ja subsīdiju izmantošanu līgumā neparedzētiem mērķiem ir sarežģīti konstatēt dēļ likumā noteiktā pienākuma sniegt visaptverošu informāciju par subsīdijas pieprasītāju un tā nepieciešamību pēc subsīdijas, kā arī dēļ, domājams, vājās kontroles par subsīdijas izmantošanu, tad kāpēc nav tiesu prakses attiecībā pret juridisku un fizisku personu ņemto aizdevumu izmantošanu līgumā neparedzētiem mērķiem? Kā fakts, atšķirībā no patēriņa kredītiem, kas tiek izsniegti fiziskām personām un kur nav norādīts kredīta izmantošanas mērķis, juridiskām, un dažkārt arī fiziskām personām, aizdevumi tiek izsniegti noteikta mērķa īstenošanai. Pie tam, kreditors neizsniedz naudas līdzekļus tieši aizņēmējam, bet gan finansē tā nospraustos mērķus. Šajā gadījumā veidojas trīspusējas attiecības. Piemēram, fiziska persona vēlas iegādāties nekustamo īpašumu un kredīts tiek ņemts tieši šim mērķim. Starp personu, kura vēlas pirkt nekustamo īpašumu, un pārdevēju tiek noslēgts pirkuma līgums. Aizdevējs izsniedz garantijas vēstuli, kas liecina, ka pēc nekustamā īpašuma nostiprināšanas uz pircēja vārda pirkuma summa tiks nodota pārdevējam. Pēc nekustamā īpašuma koroborēšanas attiecīgajos publiskajos reģistros, aizdevējs pārskaita pirkuma summu pārdevējam. Līdzīga situācija ir attiecībā pret juridiskām personām, kurām kā aizdevuma saņemšanas nosacījums varētu būt, piemēram, preču piegādes līguma, vai pavadzīmes-rēķina uzrādīšana aizdevējam, kurš tad arī no aizdevēja puses tiek apmaksāts. Līdz ar to veidojas situācija, ka aizdevuma summa netiek piešķirta tieši aizņēmējam viņa nosprausto mērķu realizācijai, bet gan aizdevējs aizņēmēja vārdā finansē šos mērķus. Iespējams, ka privātās juridiskās personas, līdzīgi kā valsts attiecībā uz subsīdijām, ir nodrošinājušas savu likumīgo interešu aizsardzību pret kredītu un citu aizdevumu izlietošanu likumā neparedzētiem mērķiem. Valsts subsīdiju izlietošanas lietderību un pamatotību kontrolē ar Ministru kabineta

---

⁵¹ Par nodokļiem un nodevām. LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, 1995. 18.februāris, nr.26.

noteikumu saturu, civiltiesībās šādu valsts izdotu noteikumu nav, līdz ar to līgumisko attiecību subjekti var vienoties par aizdevuma izsniegšanas kārtību. Var teikt, ka šajā gadījumā ekonomikas savus riskus ir minimizējusi pašregulācijas ceļā. Aizdevējam nav jākontrolē kredīta vai cita aizdevuma izlietošana atbilstoši līguma mērķim, līdz ar to šo ekonomisko attiecību reālija neļauj īstenoties KL 210.panta otrajā daļā paredzētajam noziedzīga nodarījuma sastāvam. Aizņēmējs nevar īstenot noziedzīga nodarījuma objektīvo pusi, izlietot kredītu vai citu aizdevumu līgumā neparedzētam mērķim, no kā secināms, ka KL 210.panta otrā daļa praksē nedarbojas. No augstāk minētā rodas likumsakarīgs jautājums, vai mums ir vajadzīga likuma norma, kas ilgstoši netiek piemērota, vai arī tiek piemērota „vienu reizi” piecos gados? Vai ir vērts to saglabāt Krimināllikumā? Civillikuma Saistību tiesības daļas otrā apakšnodaļa „Graudniecības līgums” savu jēgu un būtību jau ir zaudējusi vairākus gadu desmitus atpakaļ, taču likumdevējs negrasās to grozīt, izslēdzot no likuma, jo tas prasītu likuma teksta numerācijas grozījumus kā pašā likumā, tā arī virknē ar to saistītajos normatīvajos aktos, kas, ņemot vērā mūsu valsts pašreizējās prioritātes, ekonomisku iemeslu dēļ nav attaisnojams. KL gadījumā, autors šādus draudus nesaskata, tāpēc, iesaka grozīt KL 210.panta otro daļu to izslēdzot no normas sastāva.

Kā iepriekš noskaidrots, krāpnieciskās darbības, kas saistītas ar apzināti nepatiesu ziņu sniegšanu subsīdijas, kredīta vai cita aizdevuma saņemšanai ir saistītas ar vienu būtisku apstākli – tās praktiski nav realizējamas, neizmantojot rakstveida dokumentus, kas satur nepatiesas ziņas. Rakstveida dokumenti, kas satur šīs nepatiesās ziņas tiek viltoti, KL 210.panta sastāvs neaptver KL 275. pantā (dokumenta, zīmoga un spiedoga viltošana un viltota dokumenta, zīmoga un spiedoga realizēšana un izmantošana) paredzēto noziedzīga nodarījuma sastāvu, tāpēc noziedzīgi nodarījumi tiek kvalificēti pēc to kopības.

Lai dokumentam būtu juridisks spēks, likums nosaka, ka tam ir jāsaturs sekojoši rekvizīti: dokumenta autora nosaukums, dokumenta datums, dokumenta izstrādāšanas, izdošanas, pieņemšanas vai parakstīšanas vietas nosaukums, paraksts. Dokuments ir jebkurā veidā un materiālā ierakstīta informācija, ko rada, saņem un uzglabā jebkura Latvijas Republikas valsts pārvaldes institūcija, valsts pašvaldību iestāde, uzņēmums, uzņēmēj sabiedrība un uzņēmēj sabiedrību apvienība, kā arī sabiedriskā un reliģiskā organizācija vai fiziskā persona.⁵²

Tā, 2005.gada 18.augustā O.C., atrodoties ciemos pie savas paziņas S.K. Rīgā, (...) ielā, slepeni, mantkārīgā nolūkā, nolauņija LR nepilsoņa pasi Nr.(...). 2005.gada 19.augustā pirmstiesas procesā precīzi nenoskaidrotā laikā, O.C., nolūkā saņemt AS „Ge Money”

---

⁵² Dokumentu izstrādāšanas un noformēšanas noteikumi: *MK noteikumi*. nr.154. Latvijas Vēstnesis, 1996. 30.aprīlis, nr.74/75 .

aizdevumu, aizpildot aizņēmēja iesniegumu, ierakstīja tajā S.K. personas datus, adresi, pases datus, norādīja neīstu darbavietu un algu un parakstīja to kā S.K. Atzīstot, ka O.C viltoja dokumentu, kas dod tiesības uz aizdevuma piešķiršanu, viņa notiesāta par KL 274.panta otrajā daļā, 275.panta otrajā daļā un 210.panta pirmajā daļā paredzēto noziedzīgo nodarījumu veikšanu.⁵³

Ar zināmiem nosacījumiem varētu piekrist noziedzīga nodarījuma kvalifikācijai saskaņā ar KL 274.panta otro daļu (dokumenta, kas piešķir tiesības vai atbrīvo no pienākumiem nolaupīšanu mantkārīgā nolūkā) un 210.panta pirmo daļu, taču šķiet nepareiza noziedzīga nodarījuma kvalifikācija atbilstoši KL 275.panta otrajai daļai. KL 275.panta otrā daļa paredz atbildību par dokumenta, kas piešķir tiesības vai atbrīvo no pienākumiem, zīmoga vai spiedoga viltošanu, kā arī par viltota dokumenta, zīmoga vai spiedoga realizēšanu vai izmantošanu, ja šīs darbības izdarītas atkārtoti vai mantkārīgā nolūkā vai ja tās izdarījusi personu grupa pēc iepriekšējas vienošanās, vai ja tās radījušas būtisku kaitējumu valsts varai vai pārvaldības kārtībai vai ar likumu aizsargātām personas tiesībām un interesēm. To, ka KL 275.panta pirmajā daļā paredzētā noziedzīgā nodarījuma viens no priekšmetiem ir dokuments, kas piešķir tiesības vai atbrīvo no pienākumiem, nevis jebkurš dokuments, kas atbilst Ministru Kabineta 1996.gada 23.aprīļa noteikumu Nr.154 „Dokumentu izstrādāšanas un noformēšanas noteikumi” prasībām, ir konstatējis Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departaments.⁵⁴

Šajā sakarā rodas pamatots jautājums, kādas tiesības piešķir vai no kādiem pienākumiem atbrīvo aizņēmēja iesniegums kreditoram? Autors uzskata, ka pieteikums kredītam vai aizdevumam, automātiski nevar tikt uzskatīts par aizdevuma piešķiršanu garantējošu dokumentu (tiesības piešķirošu dokumentu), jo lēmuma pieņemšana par aizdevuma vai kredīta piešķiršanu vienmēr ir tikai un vienīgi aizdevēja vai kreditora ziņā.

Par tiesu prakses atšķirībām liecina sekojošais piemērs. 2008.gada augusta sākumā K.L., nolūkā saņemt aizdevumu, iepriekš uzzināja AS „Baltijas Izaugsmes Grupa” aizdevuma izsniegšanas noteikumus un apzināti iesniedza nepatiesu izziņu par saviem ienākumiem. Realizējot savu noziedzīgo nolūku, K.L., izmeklēšanā nenoskaidrotā vietā un apstākļos, ieguva Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras Rīgas pilsētas Zemgales priekšpilsētas nodaļas 2008.gada 12.augusta izziņu Nr.(...) un devās uz SIA „Latvijas datoru centrs”, kur izmantojot datoru, viltoja izziņu, norādot tajā savus personas datus un nepatiesu informāciju par darba vietu un ienākumiem. Turpinot savas noziedzīgās darbības, K.L. 2008.gada 12.augustā, izmeklēšanā precīzi nenoskaidrotā laikā, ieradās AS „Baltijas Izaugsmes Grupa”

⁵³ Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 2006.gada 26.septembra spriedums lietā K29-931/06

⁵⁴ Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2007.gada 15.novembra lēmums lietā SKK-600/2007

Rīgā, Stacijas laukumā 2, ar mērķi saņemt aizdevumu. Apzinoties to, ka iepriekšminētā izziņa satur nepatiesu informāciju par viņas darba vietu un ienākumiem par 2008.gadu Ls 3120,00 apmērā, K.L. iesniedza viltoto izziņu un uzrakstīja pieteikumu kredītam pret ienākumiem Ls 350,00 apmērā. K.L. notiesāta par KL 210.panta pirmajā daļā paredzētā noziedzīga nodarījuma izdarīšanu un sodīta ar piespiedu darbu uz 80 stundām, neatņemot tiesības veikt uzņēmējdarbību.⁵⁵ Domājams, ka šāda noziedzīga nodarījuma kvalifikācija ir pareiza, jo arī šajā gadījumā Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras izziņa nav uzskatāma par dokumentu, kas piešķir tiesības vai atbrīvo no pienākumiem KL 275.panta pirmās daļas izpratnē.

KL 210.panta trešajā daļā paredzētais noziedzīgais nodarījums ir pabeigts ar seku iestāšanos: būtisku kaitējumu valstij, kreditoram vai ar likumu aizsargātām citas personas tiesībām un interesēm. Respektīvi, atbildība par šo noziedzīgo nodarījumu iestājas, sniedzot apzināti nepatiesas ziņas subsīdijas, kredīta vai cita aizdevuma saņemšanai, subsīdiju, kredīta vai cita aizdevuma izmantošanas laikā, vai arī izmantojot subsīdiju, kredītu vai citu aizdevumu līgumā neparedzētiem mērķiem, ja ar šīm darbībām nodarīts būtisks kaitējums valstij, kreditoram vai ar likumu aizsargātām citas personas tiesībām un interesēm. Likums paredz, ka atbildība par Krimināllikumā paredzēto noziedzīgo nodarījumu, ar kuru radīts būtisks kaitējums, iestājas, ja noziedzīgā nodarījuma rezultātā ne vien nodarīts ievērojams mantiskais zaudējums, bet arī apdraudētas vēl citas ar likumu aizsargātās intereses un tiesības, vai ja šāds apdraudējums ir ievērojams. Savukārt, par ievērojamu mantisko zaudējumu atzīstams mantiskais zaudējums, kas nodarījuma izdarīšanas brīdī pārsniedz piecu tai laikā Latvijas Republikā noteikto minimālo mēnešalgu kopsummu.⁵⁶

Likuma "Par Krimināllikuma spēkā stāšanās laiku un kārtību" 23.panta pirmajā daļā paredzēti divi būtiska kaitējuma gadījumi: 1) noziedzīga nodarījuma rezultātā nodarīts ievērojams mantiskais zaudējums un vienlaikus apdraudētas vēl citas ar likumu aizsargātas intereses vai tiesības; 2) šo citu, tas ir, ar mantiska zaudējuma nodarīšanu nesaistītu, ar likumu aizsargāto interešu un tiesību pats apdraudējums ir ievērojams. Otrais gadījums attiecināms uz tiem noziedzīgajiem nodarījumiem, kad radīto kaitējumu nav pieņemts vērtēt naudas izteiksmē, piemēram, kaitējums radīts valsts varas vai pārvaldes institūcijas darbībai sakarā ar valsts amatpersonas pieļauto dienesta stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu, tādā veidā ievērojami kaitējot attiecīgās valsts institūcijas prestižam vai ja tā saistīta ar tiesiska, fiziska vai morāla kaitējuma nodarīšanu kādai personai u.tml. Kaitīguma smagums vērtējams katrā konkrētajā

⁵⁵ Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 2009.gada 23.septembra spriedums lietā K29-541/09

⁵⁶ Par Krimināllikuma spēkā stāšanās laiku un kārtību: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, 1998. 4.novembris, nr.331/332.

gadījumā atbilstoši krimināllietā konstatētajiem apstākļiem, un to galīgā veidā izdara tiesa, kas šo krimināllietu izskata⁵⁷.

Ne vienmēr, izskatot lietas, kas kvalificētas saskaņā ar KL 210.panta trešo daļu būtisks kaitējums ir formulēts un motivēts atbilstoši likuma prasībām, sevišķi gadījumos, kad būtiska kaitējuma saturu veido ar likumu aizsargāto interešu un tiesību ievērojams apdraudējums. Nevienā no autora aplūkotajiem tiesu prakses materiāliem, kuru jāteic gan nebija sevišķi daudz, nebija rodama tieša norāde, ka ar likumu aizsargāto interešu un tiesību apdraudējums ir vērtējams kā ievērojams. Jāatzīmē, ka gadījumos, kad krimināllietā nav norādīta būtiska kaitējuma esamība atbilstoši likumā ietvertajām prasībām, arī cēloņsakarības konstatācija un iespējamā sprieduma motivācija var izrādīties nepilnīga.

Tā, 2003.gada 6.martā A.P., iepriekš vienojoties ar G.O., AS „Hansabanka” operatoram uzrādīja savu pasi, pašrocīgi aizpildītu „Ego” karte pieteikumu, apzinoties, ka viltu dokumentu un ieraksta nepatiesas ziņas par darba vietu, vidējo izpeļņu un paraksta paraugu. Kā arī A.P. iesniedza bankas operatoram viltotu dokumentu – izziņu par vidējo izpeļņu SIA „(...)”, kur nestrādāja un neieņēma nekādu amatu, laika periodā no 2001.gada 20.augusta līdz 2003.gada marta mēnesim, kas dot tiesības saņemt kredītu, un izziņu AS „Hansabanka”. Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesa konstatēja, ka A.P. ar nolūku apdraudēja oficiālās dokumentācijas lietvedības noteikto kārtību, tautsaimniecības intereses ekonomiskajā darbības sfērā, jo personu grupā pēc iepriekšējās vienošanās, mantkārīgā nolūkā viltoja un izmantoja viltotu dokumentu, kas piešķir tiesības, un sniedza apzināti nepatiesas ziņas, lai saņemtu kredītu Ls 500,00 apmērā, radot ievērojamu mantisku zaudējumu AS „Hansabanka”, kā arī apdraudot vēl citas ar likumu aizsargātās intereses, t.i., pārkāpjot „Kredītiestāžu likuma” 73.panta prasības, būtiski ietekmēts kredītiestādes reitings, kā arī ārvalstu ieguldītāju priekšstats par ieguldījumu drošumu Latvijā un apdraudētas AS „Hansabanka” ar likumu aizsargātās intereses un tiesības droši darboties savā uzņēmējdarbības sfērā.⁵⁸ A.P. atzīts par vainīgu par KL 210.panta trešajā daļā paredzētā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanu, kas pēc autora domām nav pamatoti.

Pat, ja pieņemam, ka ar augstāk minēto noziedzīgu nodarījumu ir nodarīts ievērojams mantisks zaudējums (saskaņā ar 2002.gada 27.decembra Ministru kabineta noteikumiem Nr.580 „Noteikumi par minimālo mēneša darba algu un minimālo stundas tarifa likmi” minimālā mēnešalga 2003.gadā bija noteikta Ls 70,00 apmērā), autors uzskata, ka nav pamata runāt par citu ar likumu aizsargātu interešu apdraudējumu, piemēram, „Kredītiestāžu likuma” 73.panta pārkāpumu, negatīvi ietekmēto kredītreitingu un ar likumu aizsargāto interešu un

⁵⁷ Krastiņš U. Par vērtējuma jēdzieniem krimināltiesību normās. *Jurista Vārds*, 2002. 29.janvāris, Nr.2.

⁵⁸ Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 2006.gada 30.janvāra spriedums lietā K29-0070/06

tiesību aizskārumu droši darboties savā uzņēmējdarbības sfērā. KL 210.panta sastāvs aptver šo interešu aizskārumu, jo, piemēram, sniedzot apzināti nepatiesas ziņas, vienmēr tiks pārkāpts „Kredītiestāžu likuma” 73.pants, vienmēr tiks aizskartas ar likumu aizsargātās intereses un tiesības droši darboties savā uzņēmējdarbības sfērā. Augstāk minētajā spriedumā intereses, kas veido KL 210.pantā ietvertā noziedzīgā nodarījuma objektu, nepamatoti ir norādītas kā citas ar likumu aizsargātās intereses, kā rezultātā tika pasludināts nelikumīgs spriedums.

Kā analogisku situāciju var minēt 2009.gada 2.aprīļa Finanšu un ekonomisko noziegumu izmeklēšanas prokuratūras lēmumu par krimināllietas nodošanu tiesai, kurā konstatēts, ka 2007.gada 26.septembrī AS „Norvik banka” ar R.L. noslēdza patēriņa kredīta līgumu Nr.(...) un piešķīra kredīta summu Ls 3500,00 apmērā, pamatojoties uz R.L. AS „Norvik banka” sniegtajām apzināti nepatiesajām ziņām par viņa darba vietu un saviem ienākumiem (darba algu). Līdz ar to R.L. ir nodarījis kredīta devējam būtisku kaitējumu – ievērojamu mantisku zaudējumu, kā arī apdraudējis vēl citas ar likumu aizsargātās intereses, tas ir, kavējis un traucējis kreditora saimniecisko darbību, apdraudējis kreditora likumiskās intereses un tiesības droši darboties savā uzņēmējdarbības sfērā, jo „Kredītiestāžu likuma” 73.pants nosaka, ka, pieprasot kredītu vai stājoties citās līgumattiecībās ar kredītiestādi, klientam ir pienākums pēc kredītiestādes pieprasījuma sniegt tai pilnu un patiesu informāciju par savu finanšu stāvokli.⁵⁹ Autors uzskata, ka, kvalificējot noziedzīgu nodarījumu saskaņā ar KL 210.panta trešo daļu nevis KL 210.panta pirmo daļu, tiek ievērojami aizskartas apsūdzētā tiesības, jo KL 210.panta pirmajā daļā paredzētais noziedzīgais nodarījums ir kriminālpārkāpums, bet KL 210.panta trešajā daļā paredzētais noziedzīgais nodarījums ir smags noziegums.

Šāda kļūda noziedzīga nodarījuma kvalifikācijā, autoraprāt, ir izskaidrojama ar to, ka pirmstiesas izmeklēšanas rīcībā parasti nav informācijas, kas atspoguļotu citu kreditora ar likumu aizsargāto interešu aizskārumu, tāpēc procesa virzītājs saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 190.pantu pieprasa no cietušā informāciju par to, vai ar minēto noziedzīgu nodarījumu tam ir radīts būtisks kaitējums un pamatojoties uz saņemto atbildi noziedzīgs nodarījums tiek kvalificēts vai nu saskaņā ar KL 210.panta pirmo daļu vai arī KL 210.panta trešo daļu. Domājams, ka šāda prakse nav pareiza, jo saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 26.pantu pilnvaras veikt kriminālprocesi valsts vārdā ir tikai likumā noteikto iestāžu amatpersonām, kurām tās piešķirtas sakarā ar ieņemamo amatu vai iestāžu vadītāju rīkojumiem. Neapšaubāmi, ka cietušā viedoklis ir jāņem vērā, noskaidrojot lietas apstākļus, taču tam

---

⁵⁹ Finanšu un ekonomisko noziegumu izmeklēšanas prokuratūras 2009.gada 2.aprīļa lēmums par lietas nodošanu tiesai kriminālprocesā Nr.11517042008 (nepublicēts)

nevajadzētu būt noteicošajam noziedzīga nodarījuma kvalificēšanā un cietušā sniegtās ziņas būtu analizējamās atbilstoši objektīviem kritērijiem un likumam. Tāpat cietušā liecības nevarētu kalpot par vienīgo pierādījumu apsūdzētā vainas noteikšanai, jo savā subjektīvajā vērtējumā viņš savas aizskartās intereses gandrīz vienmēr centīsies pārvērtēt par labu sev.

3. Krimināllikumā paredzētā noziedzīgā nodarījuma subjektīvās pazīmes

Noziedzīga nodarījuma subjekts ir prettiesisko darbību izdarījusī vai bezdarbību pieļāvusī fiziska un pieskaitāma persona, kas uz nodarījuma izdarīšanas dienu ir sasniegusi Krimināllikumā paredzētu vecumu, un līdz ar to viņu par izdarīto noziedzīgo nodarījumu ir pamats saukt pie kriminālatbildības.⁶⁰

Nav noliedzams fakts, ka par subsīdijas, aizdevuma vai kredīta saņēmēju var būt juridiska un fiziska persona. Juridiskai personai, ņemot vērā tās saimniecisko darbību, var būt nepieciešami apgrozāmie naudas līdzekļi, kas var krietni pārsniegt fiziskas personas saistību apjomu, tāpēc juridisku personu vārdā un to interesēs ņemtu kredītu un citu aizdevumu negodprātīga saņemšana un izmantošana ir aktuāls jautājums kreditoru un valsts likumisko interešu kontekstā.

Juridiskā persona var būt tiesību subjekts, tai var būt tiesībspēja un rīcībspēja, bet jebkura juridiskās personas kā tiesiskas fikcijas vai organizatoriskas struktūras ārēja izpausme iespējama tikai ar fiziskās personas starpniecību. Juridiskā persona pati nevar realizēt rīcību - nepieciešams, lai to juridiskās personas vārdā realizētu fiziskā persona vai fizisko personu kopums, kas ir juridiskās personas koleģiāla institūcija. KL 12. panta pirmā daļa nosaka, ka juridiskās personas lietā atbild tā fiziskā persona, kura nodarījumu izdarījusi, rīkodamās individuāli vai kā attiecīgās juridiskās personas koleģiālās institūcijas loceklis, balstoties uz tiesībām pārstāvēt juridisko personu, darboties tās uzdevumā vai pieņemt lēmumus juridiskās personas vārdā, vai īstenodama kontroli juridiskās personas ietvaros vai būdama juridiskās personas dienestā. No augstākminētā panta satura rodas jautājums, kas tad ir juridiskas persona?

Saskaņā ar Civillikumu par juridiskām personām atzīstamas valsts, pašvaldības, personu apvienības, iestādes, nodibinājumi un lietu kopības, kurām piešķirta juridiska personība.⁶¹ Parasti juridiskai personai tiek piedēvētas četras pazīmes: 1) pastāvīgs mākslīgs veidojums; 2) kam ir nošķirta manta; 3) kam ir izveidotas institūcijas, ar kuru palīdzību šis dibinājums vada, organizē, kontrolē savu darbību.⁶² Kā redzams, civiltiesiskā izpratnē par juridisku personu tiek uzskatīta arī valsts, pašvaldība, nodibinājums un lietu kopība. Valsts un pašvaldības iespējas ņemt kredītu un citus aizdevumus, atšķirībā no privāto tiesību juridiskām personām ir ierobežotākas un saskaņā ar KL 70¹.panta otro daļu juridiskajai personai piemērojami piespiedu ietekmēšanas līdzekļi neattiecas uz valsti, pašvaldībām un citām

⁶⁰ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināltiesības. Vispārīgā daļa. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2008, 103.lpp.

⁶¹ Civillikums: LR likums. *Ziņotājs*. 1993. 14.janvāris.

⁶² Ķiniš U. Juridiskas personas kriminālatbildība: teorija un prakse. *Jurista Vārds*, 2004. 21.septembris, nr.36.

publisko tiesību juridiskajām personām, jo, piemēram, valsts nevar pati no sevis konfiscēt mantu. Valsts un pašvaldība un iestāde ir uzskatāma par publisko tiesību juridiskām personām.⁶³

Par juridisko personu uzskatāms arī "nodibinājums", t.i., manta vai finanšu līdzekļi, kas paredzēti kāda labdarības vai cita sociāli nozīmīga mērķa sasniegšanai.⁶⁴ Līdz ar to, arī nodibinājums nevar savā vārdā uzņemties kredītsaistības, jo ir izveidots ar noteiktu mērķi sasniegt kādu sociālu mērķi, nevis veikt saimniecisko darbību.

Sarežģītāks ir jautājums attiecībā par mantojumu, kurš arī ir uzskatāms par juridisku personu. Ja mantojuma masā ir iekļauti kādi ekonomiski aktīvi objekti, piemēram, ražotne, tie kļūst par patstāvīgām juridiskām personām un līdz mantojuma pieņemšanai ir atbilstoši jāpārvalda. Iespējams, ka to vajadzībām ir jāveic kādi civiltiesiski darījumi, jānodrošina civiltiesiskās apgrozības nepārtrauktība, tajā skaitā arī jāslēdz kredītlīgums vai jālūdz piešķirt subsīdiju, līdz ar ko var veidoties situācija, ka mantojuma kā juridiskas personas vārdā tiek ņemts aizdevums vai piešķirta subsīdija. Ņemot vērā augstāk minēto, autors uzskata, ka mantojums kā juridiska persona var tikt pakļauts juridiskajām personām piemērojamiem piespiedu ietekmēšanas līdzekļiem un tā pārvaldītājs būt kriminālatbildīgs par kredīta vai cita aizdevuma negodprātīgu saņemšanu un izmantošanu.

Arī komercietībās ir dots savs juridiskās personas skaidrojums, un proti, komersants ir komercregistrā ierakstīta fiziskā persona (individuālais komersants) vai komercsabiedrība (personālsabiedrība un kapitālsabiedrība).⁶⁵ Civiltiesiskajās attiecībās visbiežāk ir sastopama kapitālsabiedrība, kuras tiesiskais pamats ir regulēts Komerclikuma 135.pantā. Kapitālsabiedrībai ir likumā norobežota atbildība. Juridiskās personas statuss kapitālsabiedrībai tiek piešķirts, lai juridiski norobežotu kapitālsabiedrību kā atsevišķu tiesību subjektu no tās dalībniekiem. Juridiskās personas statuss sabiedrībai piešķir tiesībspēju un rīcībspēju. Sabiedrības kā privāto tiesību juridiskās personas tiesībspēja ir pielīdzināta fiziskās personas tiesībspējai, izņemot tās tiesības un pienākumus, ko juridiskā persona nevar iegūt pēc savas dabas.⁶⁶

Kā jau iepriekš minēts, sabiedrības vārdā darbojas fiziska persona, kura ir apveltīta ar tiesībām pārstāvēt juridisko personu, darboties tās uzdevumā vai pieņemt lēmumus juridiskās personas vārdā. Sabiedrības statūtos var tikt paredzētas vairākas personas, kurām ir tiesības pieņemt lēmumus juridiskas personas vārdā, tajā skaitā uzņemties kredītsaistības. Ja ar šīm tiesībām apveltītā persona sniedz apzināti nepatiesas ziņas kredīta vai cita aizdevuma,

⁶³ Valsts pārvaldes iekārtas likums: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, 2002. 21.jūnijs, nr.94.

⁶⁴ Šimkus S. Juridiskās personas kriminālatbildības ieviešanas problēmas, *Jurista vārds*, 2004. 26.oktobris

⁶⁵ Komerclikums: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, 2000. 4.maijs, nr.158/160.

⁶⁶ Šimkus S. Juridiskās personas kriminālatbildības ieviešanas problēmas, *Jurista vārds*, 2004. 26.oktobris

subsīdijas saņemšanai sabiedrības vārdā bez citu sabiedrības dalībnieku ziņas, kriminālatbildība iestāsies šai fiziskai personai un, izpildoties zināmiem nosacījumiem, var būt pamats runāt par juridiskai personai piemērojamo piespiedu līdzekli. Pamats krimināllietā piemērot ietekmēšanas piespiedu līdzekļus, kas vērsti pret juridiskām personām, jākonstatē vainīgās fiziskās personas izdarītā noziedzīgā nodarījuma saistība ar juridiskās personas darbību.⁶⁷ Augstāk minētā situācija neizslēdz iespēju, pārējiem sabiedrības locekļiem civiltiesiskā kārtībā prasīt no vainīgās personas juridiskajai personai nodarīto zaudējumu atlīdzību. Zaudējumi šajā aspektā būtu nodarīti ar notiesājošo spriedumu paredzēto piespiedu ietekmēšanas līdzekļu sekām. Jāatzīmē, ka piespiedu ietekmēšanas līdzekļu ieviešanas mērķis KL nav ar sankciju palīdzību ietekmēt to juridisko personu darbību, kas darbojas godīgi un ar atļautām metodēm, bet gan tās juridiskās personas, kas bieži vien apzināti pārkāpj normatīvos aktus, lai tādējādi realizētu savas intereses.

Kapitālsabiedrības ir privāto tiesību juridiskās personas. Tādēļ tās neatbilst KL 70.¹ pantā noteiktajam, ka juridiskajai personai piemērojamie piespiedu ietekmēšanas līdzekļi neattiecas uz valsti, pašvaldībām un citām publisko tiesību juridiskajām personām. Tādējādi valsts, piemērojot piespiedu ietekmēšanas līdzekli valsts kapitālsabiedrībai, pašvaldības kapitālsabiedrībai vai privātajai kapitālsabiedrībai, kurā kapitāla daļas vai akcijas pieder vairākām pašvaldībām vai valstij un pašvaldībai, piemēro šo līdzekli attiecībā pret sevi, kas nav pieļaujams.⁶⁸ Ņemot vērā iepriekš minēto, šādos gadījumos par noziedzīgu nodarījumu būtu jāatbild vienīgi valsts kapitālsabiedrības amatpersonām, kas pieņēmušas lēmumu sniegt apzināti nepatiesas ziņas aizdevuma, kredīta vai subsīdijas saņemšanai.

Kādu laiku atpakaļ juristu aprindās izvērās diskusija par iespēju KL noteikt kriminālatbildību juridiskām personām. Pārsvaru guva viedoklis, ka šādas koncepcijas ieviešana KL ir nepieļaujama. Kriminālatbildība bez vainas neatkarīgi no tā, vai tā būtu fiziska vai juridiska persona, ir pretrunā ar krimināltiesībās sen atzīto un Krimināllikumā nostiprināto vainas jēgu, tas ir, vaina ir personas psihiskā attieksme pret viņas izdarītā noziedzīgā nodarījuma visām tā objektīvajām pazīmēm nodoma vai neuzmanības formā. Vaina ir nodarījuma subjekta individuāla pazīme un piemīt tikai cilvēkam kā fiziskai būtnei. Vaina ir personas kriminālatbildības svarīgākais nosacījums, un tas ir konstitucionāls krimināltiesību pamatprincips, kas ietverts Satversmes 92.pantā - ikviens ir uzskatāms par nevainīgu, iekams viņa vaina nav atzīta ar likumu. Atzīstot juridisku personu par noziedzīga nodarījuma subjektu un notiesājot to kriminālā kārtā, vainas princips krimināltiesībās tiek

---

⁶⁷ Krastiņš U. Konceptuāli par juridisko personu kriminālatbildību, *Jurista Vārds*, 2004. 31.augusts, Nr.33.

⁶⁸ Rācene R. Juridiskām personām piemērojamie piespiedu ietekmēšanas līdzekļi. *Jurista vārds*, 2008. 27. maijs, nr.20.

deformēts neatkarīgi no tā, kā teorētiski juridiskās personas kriminālatbildības nepieciešamība tiek pamatota.⁶⁹ Šādu nostāju atbalsta arī valsts varas orgāni.⁷⁰

Autors pieļauj, ka juridisku personu interesēs veiktai noziedzībai piemīt izteikti latents raksturs, jo 2008.gadā visā Latvijā tikai divām juridiskās personām ir piemēroti piespiedu ietekmēšanas līdzekļi.⁷¹ Turklāt nav zināms vai šie juridiskajām personām piemērotie piespiedu ietekmēšanas līdzekļi ir saistīti ar KL 210.pantā paredzēto noziedzīgo nodarījumu. Labi apzinoties faktu, cik nozīmīgi privāto tiesību juridiskajām personām ir aizdevumi, kredīti un subsīdijas, šķiet savādi, ka tiesu praksē parādās vienīgi spriedumi, kur pie atbildības sauktas un notiesātas fiziskas personas. Vai tad juridiskās personas interesēs netiek veikts neviens KL 210.pantā paredzētais noziedzīgais nodarījums? Iespējams, ka izskaidrojums šādam faktam ir visai vienkāršs. Ja aizdevējs vai kreditors, piemēram, konstatē, ka uzņēmuma amatpersona ir sniegusi apzināti nepatiesas ziņas aizdevuma vai kredīta saņemšanai, vai aizdevuma vai kredīta izmantošanas laikā, tad ziņošana tiesībsargājošajām iestādēm par šo noziedzīgo nodarījumu nesekmēs aizņēmēja kā potenciālā klienta piesaisti vai jau tā rīcībā nodotā noziedzīgā nodarījuma priekšmeta atgriešanu. Autors pieļauj, ka aizdevējs vadās no pieņēmuma, ka viņam laika ziņā ekonomiskāk ir vienoties ar negodprātīgo uzņēmēju, nekā tiesiski paļauties uz valsts iejaukšanos aizskartās intereses atjaunošanā. Bez tā, civiltiesībās pastāv zināmi mehānismi, kā kreditors aizņēmēju var ietekmēt un atgriezt sev pienākošos līdzekļus, piemēram, kreditors var nodibināt jaunu juridisku personu, kurai par labu parādnieks iekļīlā savus aktīvus, tādējādi nonākot tiešā kreditora „paspārnē”. Jebkurā gadījumā, šāda neziņošana par veiktu noziedzīgu nodarījumu nesekmē tiesiskās apziņas nostiprināšanos sabiedrībā kopumā. Autors pieļauj arī izmeklēšanas iestāžu vājo izpratni par juridiskai personai piemērojamo piespiedu ietekmēšanas līdzekļu būtību un pašas juridiskās personas prettiesisko darbības realizāciju.

Juridiskās personas prettiesiskā darbība, kas izpaužas noteiktas intereses praktiskā realizācijā, var notikt gadījumos, kad juridiskās personas interese ir prettiesiska vai juridiskās personas interese gan ir tiesiska, bet tiek realizēta ar prettiesiskiem paņēmieniem, metodēm, līdzekļiem un tamlīdzīgā veidā. Fiziskā persona savukārt vainojama tajā ziņā, ka viņa juridiskās personas prettiesisko vai tiesisko interesi ar savu darbību vai bezdarbību realizē tiesiski neatļautā veidā, par ko Krimināllikuma Sevišķās daļas kādā no pantiem ir noteikta kriminālatbildība. Tātad pastāv saikne starp abiem darbības veidiem, tā ir jākonstatē un jāpierāda pirmstiesas procesā un lietas iztiesāšanā. Ja šāda saikne nepastāv, tad fiziskā

⁶⁹ Krastiņš U. Konceptuāli par juridisko personu kriminālatbildību, *Jurista Vārds*, 2004. 31.augusts, Nr.33.

⁷⁰ Gratkovska I. Juridisko personu kriminālatbildības tiesiskie aspekti, *Jurista Vārds*, 2005.21.jūnijs, Nr.23

⁷¹ Iekšlietu ministrijas statistikas apkopojums par noziedzību 2008. gadā, http://www.ic.iem.gov.lv/files/stat/krim_stat_2008.pdf (aplūkots 14.05.2009.)

persona atbild par konkrēto nodarījumu, bet juridiskajai personai nav pamata piemērot likumā paredzētos piespiedu ietekmēšanas līdzekļus.⁷² Ņemot vērā to, ka Latvijas krimināltiesības samērā nesēn pazīst juridisku personu piespiedu ietekmēšanas līdzekļu institūtu, iespējams, ka krimināltiesību praktiķiem nav izveidojies skaidrs priekšstats par tā darbību.

Noziedzīga nodarījuma subjekta - fiziskas personas pamatzīmes ir pieskaitāmība un vecums, no kura iestājas kriminālatbildība. Saskaņā ar KL 11.pantu pie kriminālatbildības saucama fiziska persona, kura līdz noziedzīga nodarījuma izdarīšanas dienai sasniegusi četrpadsmit gadu vecumu.⁷³ Kriminālatbildības vecums iestājas no četrpadsmit gadu vecuma, taču dibināt juridisku personu vai stāties civiltiesiskās attiecībās var fiziska persona, ja tā ir apveltīta ar tiesību spēju un rīcības spēju. Rīcības spējas trūkst nepilngadīgiem, personām, kas atrodas aizgādībā izlaidīgas vai izšķērdīgas dzīves dēļ, un garā slimiem, ja Civillikums tieši nenosaka citādi. Nepilngadība abu dzimumu personām turpinās tik ilgi, kamēr tās sasniedz astoņpadsmit gadu vecumu. Izņēmuma gadījumos un sevišķi svarīgu iemeslu dēļ, kad nepilngadīgā aizbildņi un tuvākie radnieki apliecina, ka viņš uzvedas nevainojami un spēj patstāvīgi aizsargāt un aizstāvēt savas tiesības un izpildīt savus pienākumus, nepilngadīgo var izsludināt par pilngadīgu arī pirms astoņpadsmit gadu vecuma sasniegšanas, bet ne agrāk, kamēr viņš sasniedzis pilnus sešpadsmit gadus.⁷⁴ Respektīvi, uzņemties kredītsaistības, tajā skaitā noslēgt aizdevuma un kredīta līgumus var tikai persona, kas, izņemot likumā paredzētos gadījumus, ir sasniegusi astoņpadsmit gadu vecumu, t.i., pilnu rīcībspēju. Ņemot vērā augstāk minēto, par KL 210.panta paredzētā noziedzīga nodarījuma subjektu fizisku personu var būt tikai pilngadīga un pieskaitāma fiziska persona. Krimināllikumā nav dots speciālā noziedzīga nodarījuma subjekta vispārīgs jēdziens. Tajā pašā laikā likumdevējs paredz gadījumus, kad KL tiek dotas speciālā subjekta pazīmes un pēc speciālā noziedzīga nodarījuma subjekta veidotas dažas Krimināllikuma sevišķās daļas nodaļas. Autors uzskata, ka ir pamats šo subjektu uzskatīt par noziedzīga nodarījuma speciālo subjektu, jo noziedzīga nodarījuma subjektam bez pieskaitāmības un kriminālatbildības vecuma piemīt vēl citas speciālā subjekta īpašības. Tas, ka saņemt aizdevumu vai kredītu, noslēdzot aizdevuma vai kredīta līgumu, var tikai pilngadīga persona, izriet no šo attiecību būtības un civiltiesisko attiecību regulējuma. Gadījumos, kad apzināti nepatiesas ziņas kredīta vai cita aizdevuma vai subsīdijas saņemšanai ir sniegusi nepilngadīga persona, neveidosies KL 210.pantā paredzētā noziedzīga nodarījuma sastāva elements – subjekts.

---

⁷² Krastiņš. U. Kriminālsods un citi kriminālie piespiedu ietekmēšanas līdzekļi, *Jurista vārds*, 2007. 13.marts Nr.11

⁷³ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināltiesības. Vispārīgā daļa. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2008, 140.lpp.

⁷⁴ Civillikums.: LR likums. *Ziņotājs*. 1993. 14.janvāris.

Noziedzīga nodarījuma subjekta kā nodarījuma sastāva elementa nozīme ir tāda, ka tas kopā ar citām objektīvajām un subjektīvajām noziedzīga nodarījuma sastāva pazīmēm raksturo prettiesisko darbību vai bezdarbību kā noziedzīgu nodarījumu kopumā. Līdz ar to noziedzīga nodarījuma speciālais subjekts ir nepieciešams elements, lai kādas personas darbībā vai bezdarbībā konstatētu nodarījuma sastāvu ar speciālo subjektu.⁷⁵ Autora prāt, noziedzīgos nodarījumos ar speciālo noziedzīga nodarījuma subjektu (arī KL 210.pantā) netiek izslēgta līdzdalība, piemēram, atbalstīšana apzināti nepatiesu ziņu sniegšanai kredīta vai cita aizdevuma saņemšanai.

Aplūkojot KL 210.panta subjektu rodas jautājums, vai par šī panta subjektu ir uzskatāma persona, kas pati tieši un nepastarpināti sniedz apzināti nepatiesas ziņas aizdevuma, kredīta vai subsīdijas saņemšanai vai arī tā ir persona, kas ir izdevusi viltotu dokumentu, lai aizdevumu, kredītu vai subsīdiju varētu saņemt kāds cits? Aplūkojamais KL pants ir tā konstruēts, ka gramatiskā iztulkošanas metode nedod skaidru atbildi uz uzstādīto jautājumu. Domājams, ka persona, kas ir sagatavojusi viltotu dokumentu KL 210.panta priekšmeta saņemšanai, bet pati nav to savā vārdā iesniegusi, atbild saskaņā ar KL 210.panta attiecīgo daļu un 20.panta attiecīgo daļu, jo apzināti nepatiesas ziņas viņa nav sniegusi, bet gan atbalstījusi vai organizējusi vai arī uzkūdījusi citu personu sniegt šādas ziņas. Šādā ziņā persona, kas sagatavojusi dokumentu, kas satur apzināti nepatiesas ziņas nav uzskatāma par līguma pusi jeb kontrahentu.

Līdzīga neskaidrība ir arī jautājumā par galvotāja atbildību par KL 210.panta paredzētā noziedzīga nodarījuma izdarīšanu. Galvojums ir ar līgumu uzņemts pienākums atbildēt kreditoram par trešās personas parādu, neatsvabinot tomēr pēdējo no viņas parāda. Kā raksta Profesors V.Sinaiskis „galvojums ir ļoti svarīgs saistību tiesību pastiprināšanas veids, jo, kā rāda vārds „galvojums”, trešā persona te uzņemas pienākumu atbildēt kreditoram par citas personas parādu, pēdējo tomēr neatsvabinot no viņas parāda. Senos laikos šī atbildība bija personiska (atbildēja ar savu galvu);...vēlāk parādam paliek tikai mantisks raksturs – par parādu galvnieks atbild tikai ar mantu”.⁷⁶ Praksē var gadīties situācijas, kad apzināti nepatiesas ziņas sniedz galvotājs, kas pats nav kredīta, aizdevuma vai subsīdijas saņēmējs, bet gan garants šo uzņemto saistību izpildei. Tāpat kā galvojums pamatā ir blakus saistība, kuras uzdevums ir kalpot par citas galvenās saistības nodrošinājumu. Autors uzskata, ka gadījumā, ja galvotājs būs sniedzis apzināti nepatiesas ziņas kredīta, aizdevuma vai subsīdijas saņemšanai, bet par to nebūs informēts galvenais parādnieks, tad par apzināti nepatiesu ziņu sniegšanu aizdevuma, kredīta vai subsīdijas saņemšanai, kā noziedzīga nodarījuma tiešs

⁷⁵ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināltiesības. Vispārīgā daļa. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2008, 141.lpp.

⁷⁶ Sinaiskis V. Saistību tiesības. R., 1940, 24.lpp.

izdarītājs atbildēs tikai galvotājs, jo galvenā aizņēmēja rīcībā nebūs saskatāma noziedzīga nodarījuma sastāva pazīmes. Savukārt, ja galvenais aizņēmējs apzinās, ka galvotājs sniedz apzināti nepatiesas ziņas, pie likumā paredzētās atbildības būtu saucams arī viņš. Te gan būtu jānodala aizņēmēja darbības pēc tā kā viņam ir tapis zināms, ka galvotājs ir apņēmis sniegt apzināti nepatiesas ziņas aizdevuma, kredīta vai subsīdijas saņemšanai. Saskaņā ar KL 315.pantu aizņēmējam ir pienākums ziņot par sagatavošanos vai par izdarītu noziedzīgu nodarījumu atbildība, par kuru ir paredzēta KL 210.panta trešajā daļā, jo šajā daļā ietvertais noziedzīgs nodarījums ir atzīstams par smagu noziegumu. Ja aizņēmējs zina, ka galvotājs sniedz apzināti nepatiesas ziņas un apzināti to veicina, dodot padomus, norādījumus, līdzekļus vai novēršot šķēršļus tā izdarīšanai, pats organizē vai uzkūda galvotāju, tad aizņēmējs ir saucams pie atbildības par KL 210.panta attiecīgajā daļā paredzētā noziedzīga nodarījuma izdarīšanu un 20.panta attiecīgo daļu. Apskatot KL 210.panta subjektu, ir jārisina arī jautājums par to, vai viltus ir nozīmīgs tikai tad, ja tas nāk no līguma otras puses (aizņēmēja), vai tas ir tāds arī tad, ja nāk no trešās personas (galvotāja) un vai šī trešā persona var būt noziedzīga nodarījuma sastāva elements – subjekts. Jāatzīst, ka šis jautājums KL 210.pantā nav tieši regulēts, pasakot vai apzināti nepatiesu ziņu sniedzējam ir jābūt aizdevuma, kredīta vai subsīdijas saņēmējam vai tā var būt arī persona, kas nav līguma dalībniece, tāpēc apsverama būtu ideja grozīt KL 210.pantu, izsakot to šādā redakcijā: „par apzināti nepatiesu ziņu sniegšanu ar mērķi iegūt sev vai citai personai subsīdiju, kredītu vai citu aizdevumu vai ja apzināti nepatiesas ziņas sniegtas subsīdiju, kredīta vai cita aizdevuma izmantošanas laikā”. Apzinoties, ka civiltiesības un krimināltiesības nevar objektīvi salīdzināt, autors tomēr vēlēšies ieskicēt jautājumu, kā trešās personas viltus tiek regulēts civiltiesību nozarē. Ņemot vērā to, ka normas par viltu Latvijas Civillikumā ir nodaļā par gribas īstumu, priekšroka dodama traktējumam, ka viltus var būt nozīmīgs arī tad, ja tas nāk no personas, kas nav līguma dalībniece, bet ir kaut kā saistīta ar vienas puses interesēm. Šādai pieejai pamatā ir koncepcija, ka darījuma apstrīdēšanas mērķis ir gribas defekta radītās netaisnības novēršana.⁷⁷ No augstāk minētā izriet, ka civiltiesības aizsargā līgumslēdzēju pusi, kas no trešās personas puses ir tikusi maldināta, domājams, ka krimināltiesiskajās attiecībās risinājumam nevajadzētu būt krasi pretējam.

Noziedzīga nodarījuma subjektīvā puse vienmēr ir bijusi viena no visdiskutējamākajām tiesību problēmām, tā kā tai ir nozīmīga juridiska loma noziedzīga nodarījuma kvalifikācijā. Subjektīvā puse atklāj personas iekšējo, psihisko attieksmi pret

---

⁷⁷ Latvijas Republikas Civillikuma komentāri: Saistību tiesības. Autoru kolektīvs, K.Torgāna zinātniskajā redakcijā. R.: Mans Īpašums, 2000., 54.lpp.

viņas izdarīto noziedzīgo nodarījumu vai pret sekām, kas ir iestājušās viņas izdarītā noziedzīga nodarījuma rezultātā.

Lai pareizi tiktu konstatēta noziedzīga nodarījuma subjektīvā puse, ir jānosaka personas psihiskā attieksme pret nodarījuma sastāva visām objektīvām pazīmēm. Noziedzīgos nodarījumos ar formāliem sastāviem ir jākonstatē personas attieksme pret prettiesisko darbību vai bezdarbību, bet materiālos sastāvos – pret kaitīgajām sekām, kas iestājušās prettiesiskās darbības vai bezdarbības rezultātā, kā arī celoņsakarību starp abām šim augstāk minētajām parādībām.⁷⁸ Objektīvi vērtējot, jebkurš noziedzīgs nodarījums nodara kaut kādu kaitējumu un nevar ignorēt tā sekas arī noziedzīgos nodarījumos ar formāliem sastāviem. Nevar nepiekrīt profesores V.Liholajas viedoklim, ka kaitīgās sekas var izpausties kā morāla, politiska vai organizatoriska rakstura kaitējums, kas raksturīgs noziedzīgiem nodarījumiem ar formālu vai nošķeltu sastāvu, kuros nodarījums netiek saistīts ar kādu konkrētu segu iestāšanos.⁷⁹

Bez tā, vainas formas noteikšana ir viens no būtiskākajiem kvalifikācijas procesa momentiem, jo nereti tieši noziedzīga nodarījuma subjektīvā puse ļauj norobežot vienu nodarījumu no otra, it īpaši gadījumos, kad pārējās sastāva pazīmes ir līdzīgas vai pat sakrīt. Līdzīgu nostāju pauž arī Krievijas zinātnieks A.Rarorgs „, jo subjektīvā puse kā noziedzīga nodarījuma sastāva elements tā ir kriminālatbildības pamatā, kā arī palīdz norobežot atsevišķus noziedzīgus nodarījumus, proti, tai ir nozīme pie kvalifikācijas”.⁸⁰ Saistībā ar vainas formu risinās arī jautājums par noziedzīga nodarījuma stadijām, dalību un līdzdalību.⁸¹ Personas vaina kā psihiskā attieksme pret noziedzīgu nodarījumu var izpausties kā nodoma, tā arī neuzmanības formā.

Literatūrā ir pausts viedoklis, ka no subjektīvās puses noziedzīgo nodarījumu, atbildība par kuru ir paredzēta KL 210.pantā var, izdarīt ar nodomu- panta pirmajā daļā un otrajā daļā ar tiešu nodomu, bet trešajā daļā, ņemot vērā attieksmi pret sekām, arī ar netiešu nodomu.⁸² Jāpiekrīt prof. U.Krastiņa teiktajam, ka „ja atbilstoši likumā dotajam noziedzīga nodarījuma sastāva formulējumam nodarījums skaitās pabeigts ar prettiesiskās darbības izdarīšanas brīdi vai tiesiskas darbības neizdarīšanu, tieša nodoma gribas moments no kaitīgajām sekām tiek pārņemts uz apzinātu prettiesisko darbību vai pieļauto bezdarbību, un tas

---

⁷⁸ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināltiesības. Vispārīgā un Sevišķā daļa: Mācību grāmata. Papildinātais izdevums. Aut. kolektīvs: Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2001. – 32.lpp.

⁷⁹ Liholaja V. Soda noteikšanas principi: likums un prakse. *Jurista Vārds*, 2006. 12.decembris, Nr. 49.

⁸⁰ Рапог А.И. Квалификация преступлений по субъективным признакам. Спб: Юрид. центр Пресс, 2003. С. 52.

⁸¹ Krastiņš U. Vainas ietekme uz noziedzīga nodarījuma kvalifikāciju., *Jurista Vārds*, 2003. 3.jūnijs, N.21.

⁸² Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināllikuma zinātniski praktiskais komentārs. Sevišķā daļa. Rīga: firma „AFS”, 2007., 137.lpp.

izpaužas kā vēlēšanās veikt kriminālsodāmo darbību vai neveikt tiesisku darbību”.⁸³ Persona tikai ar tiešu nodomu sniedz nepatiesas ziņas kredīta vai cita aizdevuma, subsīdijas saņemšanai, to izmantošanas laikā.

Par nodomu var liecināt tādas terminoloģijas lietošana, kas nepārprotami norāda uz vainas formu.⁸⁴ Uz tiešu nodomu norāda KL 210.panta pirmās daļas dispozīcijā ietvertais jēdziens „apzināti”, kas izslēdz personas vainu neuzmanības formā. Tā, 2002.gada decembrī J.A. pēc sava paziņas E.E. lūguma nolēma, sniedzot nepatiesas ziņas, saņemt aizdevumu, pēc kā saņemto aizdevuma summu nodot E.E.. Īstenojot savu noziedzīgo nodomu, J.A. 2002.gada 23.decembrī no E.E. saņēma viltotu SIA (...) direktora D.U. izdotu, parakstītu un ar SIA (...) zīmogu apzīmogotu izziņu, datētu ar 2002.gada 12.decembri., kurā norādīts, ka J.A. strādā autoskolā (...) par instruktoru no 2000.gada 25.maija un viņa mēneša vidējā alga ir LVL 540,00. Pēc E.E. norādījuma J.A. ieradās SIA (...) Rīgā, Brīvības ielā [...], kur nolūkā saņemt aizdevumu, sniedza nepatiesas ziņas, tas ir, pašrocīgi uzrakstīja, parakstīja un iesniedza SIA (...) Aizdevuma pieteikumu, kurā norādīja, ka viņa darba vieta ir SIA (...), kurā strādā divus gadus un viņa vidējā mēneša izpeļņa ir LVL 540,00. Kā oficiālu apliecinājumu saviem pastāvīgiem ienākumiem un maksāspējai J.A. minētajam Aizdevuma pieteikumam pievienoja D.U. izdotu, parakstītu un ar SIA (...) zīmogu apzīmogoto viltoto izziņu, datētu ar 2002.gada 19.decembri. Izvērtējot J.A. iesniegtos apzināti nepatiesas ziņas saturošos dokumentus, kas liecināja par aizdevuma ņēmēja maksāspēju un godaprātu, SIA (...) amatpersona 2002.gada 24.decembrī ar J.A. noslēdza Patērētāja kreditēšanas līgumu Nr.(...), kuru parakstot J.A. apliecināja aizdevuma pieteikumā un izziņā sniegto ziņu patiesumu, un uz kā pamata viņam tika izsniegts aizdevums LVL 2452,50 apmērā, ko tajā pašā dienā viņš nodeva E.E.. J.A. savas saistības atbilstoši noslēgtam līgumam pildīt neuzsāka un aizdevuma atmaksu neveica. Ar kasācijas instances tiesas lēmumu konstatēts, ka zemāk stāvošo tiesu nolēmumos norādītie un tiesas sēdēs pārbaudīties pierādījumi attiecas tikai uz minētā noziedzīgā nodarījuma sastāva objektīvās puses pierādīšanu apsūdzētā darbībās, t.i., ka D.U. izsniedzis viltotu izziņu. Saskaņā ar Krimināllikuma 210. panta pirmo daļu kriminālatbildība paredzēta par apzināti nepatiesu ziņu sniegšanu subsīdiju, kredīta vai cita aizdevuma saņemšanai. Tātad no subjektīvās puses minētais noziedzīgais nodarījums var tikt izdarīts tikai ar tiešu nodomu, t.i., ja persona apzinās, ka nepatiesas ziņas tiek sniegtas subsīdiju, kredīta vai cita aizdevuma saņemšanai. Abu instanču tiesu nolēmumos nav norādīti pierādījumi, uz kuru pamata būtu izdarīts atzinums, ka, izsniedzot viltotu izziņu, apsūdzētais D.U. zinājis, ka izziņa paredzēta

---

⁸³ Krastiņš U.Vaina kā obligāts kriminālatbildības nosacījums. *Jurista Vārds*, 2008. 2.decembris, nr.45.

⁸⁴ Liholaja V. Noziedzīgu nodarījumu kvalifikācija: Likums.Teoriija.Prakse. Otrais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2007, 57.lpp.

iesniegšanai kredītiestādē aizdevuma saņemšanai.⁸⁵ Līdz ar to tika attaisnots viņam inkriminētajā KL 210.panta pirmajā daļā un 20.panta ceturtajā daļā paredzētajā noziedzīga nodarījuma izdarīšanā.

Arī KL 210.panta otrajā daļā paredzētais noziedzīgais nodarījums var tikt izdarīts tikai ar tiešu nodomu, jo loģikas likumi nepieļauj, ka kredīts vai cits aizdevums, subsīdija tiek izmantots līgumā neparedzētiem mērķiem, piemēram, aiz neuzmanības. Noziedzīgais nodarījums atzīstams par izdarītu ar nodomu (tīši), ja persona, kas to izdarījusi, ir paredzējusi nodarījuma sekas un vēlējusies tās (tiešs nodoms) vai, kaut arī šīs sekas nav vēlējusies, tomēr apzināti pieļāvusi to iestāšanos (netiešs nodoms).⁸⁶ Autors nepiekrīt viedoklim, ka KL 210.panta trešajā daļā paredzēto noziedzīgo nodarījumu, ņemot vērā attieksmi pret sekām, ir iespējams veikt kā ar tiešu, tā arī ar netiešu nodomu. KL 210.panta trešajā daļā paredzēto noziedzīgo nodarījumu, ņemot vērā attieksmi pret sekām, domājams, var veikt tikai ar netiešu nodomu, jo, sniedzot apzināti nepatiesas ziņas kredīta vai cita aizdevuma, subsīdijas saņemšanai, to izmantošanas laikā, vai arī ar kredīta vai cita aizdevuma, subsīdijas izmantošana līgumā neparedzētiem mērķiem un paredzot nodarījuma sekas un vēloties tās (tiešs nodoms), proti, nodarīt būtisku kaitējumu valstij, kreditoram vai ar likumu aizsargātām citas personas tiesībām tiek realizēts citā KL tiesību normā (177.p.) paredzētais noziedzīga nodarījuma sastāvs. Tieši nolūks un tā saturs var norobežot KL 210.pantā paredzēto noziedzīgo nodarījumu no līdzīgu nodarījumu sastāviem. Mantas nolaupīšana tiek izdarīta nolūkā nelikumīgi nolaupīto mantu paturēt vai izmantot savā vai citas personas labā, vai citādi rīkoties kā ar savu vai lai rīkotos pēc saviem ieskatiem. Tā ir norāde uz mantas nolaupītāja subjektīvo attieksmi pret nodarījumu – ko viņš ar mantas nolaupīšanu vēlas iegūt nākotnē – un nebūt ne uz to, ka mantas nolaupītājam obligāti jāgūst reāls gribētais mantiskais labums.⁸⁷ Augstāk minētais jautājums tiks aplūkots nākošajā darba apakšnodaļā.

Personas vaina ir katra noziedzīga nodarījuma subjektīvās puses kodols un obligātā pazīme, taču tā nedod atbildi uz jautājumu, kāpēc vainīgā persona ir izdarījusi noziedzīgu nodarījumu. Uz augstāk minēto jautājumu atbildi sniedz motīvs un mērķis – noziedzīga nodarījuma subjektīvās puses fakultatīvās pazīmes. KL 210.pantā paredzētais noziedzīgais nodarījums tiek veikts ar mērķi saņemt kredītu vai citu aizdevumu, subsīdiju, sākotnēji maldinot kreditoru vai arī kredīta vai cita aizdevuma, subsīdijas izmantošanas laikā, kā arī izmantot noziedzīga nodarījuma priekšmetu līgumā tam neparedzētiem mērķiem. Noziedzīga nodarījuma motīvs šajā gadījumā, autoraprāt, varētu būt arī mantkārbība, jo iespēja iegūt un

⁸⁵ Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2009.gada 16.janvāra. lēmums lietā SKK-11/2009

⁸⁶ Krimināllikums: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, 1998. 8.jūlijs, Nr.199/200.

⁸⁷ Krastiņš U. Mantisko nodarījumu teorētiski praktiski kvalifikācijas jautājumi. *Jurista Vārds*, 2005. 22.novembris, nr.44.

izmantojot noziedzīga nodarījuma priekšmetu, apzinoties, ka objektīvi tas subjektam nebūtu iespējams citādi kā vien sniedzot apzināti nepatiesas ziņas tā saņemšanai vai izmantošanai, tādējādi, persona ir motivēta gūt noteiktu labumu.

3.1.Krimināllikuma 177.pantā un 210.pantā paredzēto noziedzīgo nodarījumu nošķiršana

KL 177.pantā paredzētā noziedzīga nodarījuma nošķiršana no KL 210.pantā paredzētā noziedzīgā nodarījuma, autoraprāt, tiesību piemērotājiem praksē sagādā vislielākās problēmas, jo šo noziedzīgo nodarījumu sastāvi ir visai līdzīgi. Krāpšana izpaužas kā svešas mantas vai tiesību uz šādu mantu iegūšana, ļaunprātīgi izmantojot uzticēšanos vai ar viltu, tādējādi vainīgais apmāna cietušo, kura īpašumā vai valdījumā atrodas manta, un apkrāptais, būdams maldināts, mantu vai arī tiesības uz mantu šai personai atdot labprātīgi, uzskatot, ka tā viņam pienākas. Viltus kā krāpšanas veids raksturīgs ar to, ka persona vai nu paziņo nepatiesas ziņas vai arī tieši pretēji noslēpj faktus, kurus viņai vajadzēja paziņot mantas īpašniekam vai tās valdītājam. Viltus līdzīgi kā KL 210.pantā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā var izpausties rakstiski, var būt ietverts viltotā dokumentā vai arī izpausties šāda viltojuma izmantošanā.⁸⁸ KL 210.panta izpratnē vainīgās personas mērķis nav bez atlīdzības iegūt savā īpašumā kredītu vai citu aizdevumu, subsīdiju, bet gan izmantot noziedzīga nodarījuma priekšmetu sava uzņēmuma vajadzību vai personisko vajadzību apmierināšanai, respektīvi, viņa nodoms nav izkrāpt mantu KL 177.panta izpratnē. Ja, sniedzot apzināti nepatiesas ziņas, noziedzīga nodarījuma priekšmets ir saņemts, negodprātīgais aizņēmējs gandrīz vienmēr centīsies pierādīt, ka, pastāvot noteiktiem apstākļiem, viņš būtu veicis kredīta vai cita aizdevuma atmaksu. Taču jebkurā gadījumā negodprātīgais aizņēmējs izdara noziedzīgu nodarījumu arī tajā gadījumā, kad apzināti nepatiesu ziņu sniegšanas rezultātā noziedzīga nodarījuma priekšmets ir saņemts un bezatlīdzības veidā iekļauts vainīgās personas mantas kopumā. Noziedzīga nodarījuma kvalifikācija vai nu saskaņā ar KL 177.pantu vai arī KL 210.pantu būs atkarīga no izmeklēšanas iestāžu rīcībā esošās pierādījumu bāzes, tās novērtējuma un lietas faktiskajiem apstākļiem.

Krāpšanu kā noziedzīgu nodarījumu raksturo vainīgās personas mantkārīgs nolūks atsavināt savā vai trešo personu labā mantu vai tiesības uz mantu. Par to var liecināt savas identitātes slēpšanas fakts, dzīvesvietas maiņa, par ko netiek paziņots kreditoram, vainīgās personas darbības pēc nepatiesu ziņu sniegšanas fakta konstatācijas, piemēram, pretdarbība aizņēmēja finansiālā stāvokļa noskaidrošanā, izvairīšanās vai slēpšanās no pirmstiesas izmeklēšanas iestādēm, u.tml. Autoraprāt, par personas mantkārīgu nolūku liecina apzināti

---

⁸⁸ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināllikuma zinātniski praktiskais komentārs. Sevišķā daļa. Rīga: firma „AFS”, 2007., 25.lpp.

nepatiesu ziņu par savu identitāti sniegšana kredīta vai cita aizdevuma, subsīdijas saņemšanas laikā. Tiesu prakse šajā jautājumā ir sadrumstalota un neviendabīga. Tā, 2007.gada 26.februārī ap plkst. 12-iem, pirmstiesas izmeklēšanā precīzāk nenoskaidrotā stundā, D.S. ieradās Bauskas pilsētas pasta ēkā Slimnīcas ielā 9a, Bauskā. Mantkārīgu tieksmju vadīts, nolūkā izkrāpt naudu, D.S. kredīta pieteikuma veidlapā kredīta saņemšanai pastā ierakstīja sava brāļa J.S. personas datus, savu deklarēto dzīvesvietas adresi, brāļa darba vietu un ienākumus, parakstījās pieteikumā un to iesniedza salīdzināšanai pasta darbiniekam kopā ar sava brāļa J.S. Latvijas Republikas pilsoņa pasi. Pēc kredīta pieteikuma saņemšanas un izskatīšanas AS (...) D.S. saņēma informāciju, ka kredīts tiks izsniegts. D.S. notiesāts par KL 177.panta pirmajā daļā un 274.panta pirmajā daļā paredzēto noziedzīgu nodarījumu izdarīšanu.⁸⁹ Autoraprāt, augstāk minētajā gadījumā noziedzīga nodarījuma kvalifikācija saskaņā ar KL 177.pantu ir pareiza, jo apsūdzētā objektīvās darbības, kas izpaudās kreditora maldināšanā par savu personību, neliecina par apsūdzētā nodomu stāties civiltiesiskās attiecībās ar kreditoru un atmaksāt aizdevuma summu.

Citā lietā pie analogiskiem faktiskajiem apstākļiem tiesas spriedums bija diametrāli pretējs. 2005.gada 19.augustā pirmstiesas procesā precīzi nenoskaidrotā laikā O.C., nolūkā saņemt aizdevumu ieradās VAS „Latvijas Pasts” pasta nodaļā Stacijas laukumā 1, Rīgā, kur, apzināti sniedzot nepatiesas ziņas, stādījās priekšā kā S.K. un uzrādot S.K. pasi, aizpildīja aizņēmēja iesniegumu, t.i., dokumentu, kas dod tiesības uz aizdevuma saņemšanu, apzināti ierakstot tajā S.K. personas datus, adresi, pases datus, norādīja neīstu darba vietu un algu, parakstīja dokumentu kā S.K. Pamatojoties uz aizņēmēja iesniegumā norādītajiem datiem, tika sastādīts aizdevuma līgums Nr.(...) it kā starp S.K. un AS (...), kuru O.C. parakstīja kā S.K., pēc kā saņēma aizdevumu Ls 500,00 apmērā.⁹⁰ Augstāk minētais noziedzīgais nodarījums kvalificēts saskaņā ar KL 210.panta pirmo daļu, kas, domājams, nav pareizi.

LR Augstākās tiesas plēnuma 2001.gada 14.decembra lēmuma Nr.3 „Likuma piemērošana krimināllietās par svešas mantas nolaupīšanu” 4.4. punktā teikts, ka viltus, ko izmanto krāpnieks svešas mantas vai tiesību uz mantu iegūšanai, var izpausties dažādi: naudas aizņemšanās ar nolūku to neatdot; dažādu nevērtīgu metālu vai izstrādājumu pārdošanā, apgalvojot, ka tie ir dārgmetāli, dārgakmeņi u.tml.; nevērtīgu gleznu vai citādu darbu kā atzītu autoru darbu pārdošanā; falsificētu priekšmetu pārdošanā; naudas saņemšanā ar apgalvojumu, ka tiks sagādātas noteiktas preces vai nekustama manta; mantas saņemšanā, izmantojot viltotus dokumentus, talonus, žetonus; u.tml.⁹¹ Līdz ar to, ja persona aizņemas naudu ar

⁸⁹ Bauskas rajona tiesas 2009.gada 5.februāra spriedums lietā K10-37/09

⁹⁰ Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 2006.gada 26.septembra spriedums lietā K29-931/06

⁹¹ Likuma piemērošana Krimināllietās par svešas mantas nolaupīšanu: LR Augstākās tiesas plēnuma 2001.gada 14.decembra lēmums. *Jurista Vārds*, 2002. 18.janvāris, nr.1.

nolūku to neatgriezt, tā izdara KL 177.pantā paredzēto noziedzīgo nodarījumu. Šā paša lēmuma 4.8.punktā noteikts, ka, ja atbildība par svešas mantas iegūšanu krāpšanas ceļā paredzēta citā KL pantā, nodarījums kvalificējams tikai saskaņā ar šo speciālo normu (piemēram, viltotas naudas realizācija, iegādājoties kādu mantu, kvalificējama tikai pēc KL 192. panta, kukuļa piesavināšanās - tikai pēc KL 321. panta u.c.).⁹²

Ar vispārīgām un speciālām tiesību normām saprot tādas tiesību normas, tarp kurām pastāv daļējas savstarpējas saturiskas sakritības attiecības. Vispārīgās un speciālās tiesību normas regulēšanas priekšmets daļēji sakrīt jeb pārklājas. Tādējādi iespējama situācija, kad viens faktiskis notikums atbilst vairākās tiesību normās abstrakti aprakstītam notikumu sastāvam. Līdz ar to vienam un tam pašam faktiskam notikumam var piemērot vairākas tiesību normas.⁹³ Precīzāku un darba tematikai atbilstošāku formulējumu ir sniedzis profesors U.Krastiņš. Samērā bieži ir sastopama vispārīgās un speciālās normas konkurence. Tas nozīmē, ka Krimināllikumā ir normas, kuras pēc savām objektīvajām un subjektīvajām pazīmēm visumā sakrīt. Tomēr vienā no tām ir dots vairāk vispārināts noziedzīga nodarījuma sastāva apraksts, turpretī kādā citā sastāvā izdalīta kāda jau konkrētāka darbība vai bezdarbības akts, par kura izdarīšanu likumdevējs pastiprinājis vai mīkstinājis atbildību, atspoguļojot šo apstākli otras normas sankcijā (piemēram, dienesta stāvokļa ļaunprātīga izmantošana, KL 318.pants) un kukuļņemšana (KL 320.pants).⁹⁴ Tieši tiesību normu kolīziju gadījumos ir svarīgi konstatēt to savstarpējās specialitātes attiecības. Atbilstoši vispārējam principam vispārīgās un speciālās tiesību normas kolīzijas gadījumā piemērojama speciālā norma – *lex specialis derogat legi generali*. Vispārīgā tiesību norma paliek spēkā un joprojām piemērojama citos gadījumos, taču izšķiramajā gadījumā piemērošanas prioritāte tiek piešķirta speciālajai tiesību normai.⁹⁵ Princips *lex specialis derogat legi generali* uzskatāms par vienu no likuma sistēmiskās iztulkošanas elementiem. Tas izriet no secinājuma, ka likumdevējam ir bijis nolūks ar speciālo normu noteikt izņēmumu no vispārīgā regulējuma. Tātad likumdevējs kādu no gadījumiem, kas aptverts ar vispārīgo tiesību normu (mūsu situācijā KL 177.pantu), uzskatījis par pietiekami atšķirīgu no citiem un tādēļ paredzējis tam arī atšķirīgas tiesiskās sekas.

Praksē šī kļūda kvalifikācijā var izpausties visdažādākajos veidos. Noziedzīgs nodarījums var tikt kvalificēts saskaņā ar KL 177.pantu vai KL 210.pantu vai arī KL 177.pantu un 210.pantu.

⁹² Likuma piemērošana Krimināllietās par svešas mantas nolaupīšanu: LR Augstākās tiesas plēnuma 2001.gada 14.decembra lēmums. *Jurista Vārds*, 2002. 18.janvāris, nr.1.

⁹³ Larenz K., Canaris C.W. *Methodenlehre der Rechtswissenschaft*. 3.Aufl. Berlin, Heidelberg, New York: Springer-Verlag, 1995, S. 87.

⁹⁴ Krastiņš.U. Par tiesību normu konkurenci. *Jurista Vārds*, 1999. 8.aprīlis, nr.13.

⁹⁵ Iljanova D. Tiesību normu un principu kolīzija. *Likums un tiesības*, 2000, 2.sēj., nr.12, 250-251.lpp.

Tā ar Rīgas apgabaltiesas prokuratūras 2009.gada 29.aprīļa lēmumu par lietas nodošanu tiesai cita starpā konstatēts, ka krāpšanas izdarīšanai, S.M., darbojoties saskaņoti iepriekš sadalītajām lomām personu grupā, atkārtoti, pēc izmeklēšanā nenoskaidrota vīrieša norādījuma, aizveda A.F. uz AS „Nordea Bank Finland PLC Latvijas filiāle” apkalpošanas centru „Valdemārs” Rīgā, Kr.Valdemāra ielā 21. S.M. kopā ar A.F. iegāja bankā, kur A.F., ar mērķi ar viltu iegūt kredītiestādes naudas līdzekļus, parakstīja Patēriņa kredīta līgumu Nr.(...) aizdevuma 1500,-LVL apmērā saņemšanai, kurā norādīja saņemtās no S.M. nepatiesas ziņas, ka dzīvo Rīgā, Dzirnavu ielā 34b-6 un strādā SIA „Dataleja” Lielā ielā 69a – 305 par saimniecības daļas vadītāju ar mēneša ienākumiem 542,74,-LVL apmērā. Bez tam, A.F. iesniedza bankai viltotu 2008.gada 20.augusta Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras (turpmāk – VSAA) izziņu Nr.(...) par apdrošinātas personas iemaksām uz A.F. vārda, 2008.gada 22.augusta LR Valsts Ieņēmumu Dienesta (turpmāk – VID) Rīgas reģionālās iestādes izziņu Nr.(...) par kredīta ņēmēja ienākumiem uz A.F. vārda, kurus viņai iedeva S.M., bet viņam, savukārt, izmeklēšanā nenoskaidrotā persona. Aizdevuma piešķiršanā 1500,-LVL apmērā A.F. tika atteikts. Ar savām darbībām S.M. izdarīja noziedzīgus nodarījumus, kas paredzēti KL 177.panta trešajā daļā un 15.panta ceturtajā daļā, bet A.F. izdarīja noziedzīgus nodarījumus, kas paredzēti 177.panta trešajā daļā un 15.panta ceturtajā daļā. Bez tam, S.M. atbalstīja un pamudināja citu personu sniegt apzināti nepatiesas ziņas aizdevuma un kredīta saņemšanai, bet A.F. sniedza apzināti nepatiesas ziņas aizdevuma un kredīta saņemšanai, un proti, S.M., kurš vēlējās nelikumīgi iegūt aizdevumu kredītiestādē, pamudināja un atbalstīja A.F. saņemt aizdevumu AS „Nordea Bank Finland PLC Latvijas filiāle” apkalpošanas centrā „Valdemārs” Rīgā, Kr. Valdemāra ielā 21, sniedzot nepatiesās ziņas kredītiestādei. A.F., būdama uzskūdīta un atbalstīta no S.M. puses, 2008.gada 22.augustā pieprasīja AS „Nordea Bank Finland PLC Latvijas filiāle” apkalpošanas centrā „Valdemārs” aizdevumu 1500,-LVL apmērā, sniedzot kredīta piešķiršanas izlemšanai saņemtās no S.M. nepatiesas ziņas, ka dzīvo Rīgā, Dzirnavu ielā 34b-6 un strādā SIA „Dataleja” Lielā ielā 69a – 305 par saimniecības daļas vadītāju ar mēneša ienākumiem 542,74,-LVL apmērā. 2008.gada 22.augustā A.F. parakstīja Patēriņa kredīta līgumu Nr.(...) Bez tam, A.F. iesniedza bankai saņemtos no S.M. viltotus dokumentus – 2008.gada 20.augusta VSAA izziņu Nr.(...) par apdrošinātas personas iemaksām uz A.F. vārda, 2008.gada 22.augusta LR VID Rīgas reģionālās iestādes izziņu Nr.(...) par kredīta ņēmēja ienākumiem uz A.F. vārda. S.M. un A.F. zināja, ka iesniegtās ziņas ir nepatiesas un dokumenti ir viltoti, jo pati A.F. nekur nestrādāja un uzrādīto algu nesaņēma. Ar savām darbībām S.M. izdarīja noziedzīgus nodarījumus, kas paredzēti KL 210.panta pirmajā daļā un 20.panta trešajā un ceturtajā daļā, bet A.F. izdarīja noziedzīgu nodarījumu,

kas paredzēts KL 210.panta pirmajā daļā.⁹⁶ Autoram šāda noziedzīga nodarījuma kvalifikācija nešķiet pareiza, jo situācija izveidojas sekojoša, ka, piemēram, A.F. ar vienu nodarījumu ir gan mēģinājusi izdarīt krāpšanu, sniegusi apzināti nepatiesas ziņas kredīta vai cita aizdevuma saņemšanai. Apsūdzot A.F. gan krāpšanas mēģinājumā, gan apzināti nepatiesu ziņu sniegšanā aizdevuma saņemšanai, norādīti vieni un tie paši apstākļi, jau tādējādi vien izslēdzot noziedzīgu nodarījumu kopību. Ja prokuratūra uzskata par pierādītu, ka A.F ir sniegusi apzināti nepatiesas ziņas aizdevuma saņemšanai, nodarījums ir jākvalificē tiaki saskaņā ar KL 210.panta pirmo daļu, kas ir speciālā norma salīdzinājumā ar KL 177.pantu. Jāizsaka nožēla, ka līdz maģistra darba izstrādes beigām tiesas nebūs sniegusi savu vērtējumu šīs kvalifikācijas pamatotībai.

Teorētiska KL 177.pantā un 210.pantā paredzēto noziedzīgo nodarījumu nošķiršana var tikt veikta analizējot nodarījuma sastāvu elementus. Krāpšanas objekts ir cietušā mantiskās intereses, bet kredīta un citu aizdevumu negodprātīga saņemšanas un izmantošanas objekts ir tautsaimniecības intereses, kas saistītas ar kreditēšanas vai subsidēšanas sfēru. No objektīvās puses krāpšanu nevar nošķirt no KL 210.pantā paredzētā noziedzīga nodarījuma. Krāpšana izpaužas kā svešas mantas vai tiesību uz šādu mantu iegūšana, ļaunprātīgi izmantojot uzticēšanos ar viltu, kas izpaužas tādējādi, ka vainīgais apmāna cietušo, kura īpašumā vai valdījumā atrodas manta, un apmānītais, būdams maldināts, mantu vai arī tiesības uz mantu šai personai atdot labprātīgi, uzskatot, ka tā viņam pienākas.⁹⁷ Krāpšana no objektīvās puses var tikt realizēta ar bezdarbību, kad vainīgais noklusē, kādas cietušajam svarīgas ziņas, taču KL 210.pantā paredzētais noziedzīgais nodarījums var tikt izdarīts tikai ar aktīvu rīcību, kuras rezultātā kredīta, aizdevuma vai subsīdijas piešķirējams rodas maldīgs priekšstats par personas uzticamību un viņas spēju atmaksāt aizdevumu. Lieki piebilst, ka šīs darbības tiek realizētas ar viltus palīdzību, kas lielākoties var tikt atspoguļota, apzināti nepatiesā, īstenībai neatbilstošā vai viltotā dokumentā. Ņemot vērā augstāk minēto, nošķirt krāpšanu no kredīta un citu aizdevumu negodprātīga saņemšanas un izmantošanas ir gandrīz neiespējami. Autors uzskata, ka vienīgā praktiski pielietojamā robežšķirtne šo nodarījumu nodalīšanā vienam no otra ir noziedzīga nodarījuma sastāva subjektīvā puse, kas izpaužas vainīgo personu objektīvās darbībās. Ja persona vēlas saņemt bez atlīdzības aizdevumu, paturēt to savā īpašumā un tāpēc maldina kreditoru, sniedzot apzināti nepatiesas ziņas, tad viņas rīcībā ir saskatāmas krāpšanas pazīmes, savukārt, ja persona ir vieglprātīgi paļāvusies uz savu spēju atmaksāt aizdevumu, vai arī nav saņēmusi to ar legālām metodēm, bet subjektīvi

---

⁹⁶ Rīgas tiesas apgabala prokuratūras 2009.gada 29.aprīļa lēmums kriminālprocesā Nr.12310001704 (nepublicēts)

⁹⁷ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināllikuma zinātniski praktiskais komentārs. Sevišķā daļa. Rīga: firma „AFS”, 2007.

vēlas pildīt ar līgumu uzņemtās saistības un tāpēc maldina kreditoru, tās rīcībā būs saskatāms KL 210.pantā paredzētā noziedzīgā nodarījuma pazīmes. Tiesu spriedumos bieži vien izpaliek nodarījumā apzūdētā subjektīvās puses analīze, aprobežojoties vien ar nodrāzto frāzi „apsūdētā vaina viņam inkriminētā noziedzīgā nodarījumā ir pierādīta pilnībā ar visiem krimināllietas materiāliem to kopumā un savstarpējā saistībā.” Kā pozitīvu piemēru var minēt Valkas rajona tiesas 2008.gada 28.oktobra spriedumu lietā Nr.K38-39/08, kurā cita starpā konstatēts, ka M.P. 2007.gada 10.februārī Smiltenes pasta nodaļā Dārzu ielā 2, Smiltē, nolūkā izkrāpt naudu no AS „Ge Money” iesniedza pieteikumu kredītam, norādot tajā nepatiesas ziņas, tas ir, ka M.P. strādā SIA „Troll Smiltene” par gatera strādnieku un viņa neto alga ir Ls 250,00, maldinot AS „Ge Money” par savu maksājspēju. 2007.gada 14.februārī pēc paziņojuma saņemšanas par aizdevuma piešķiršanu, M.P. Smiltenes pasta nodaļā, apzinoties, ka nepildīs aizdevuma līguma noteikumus un aizdevuma summu neatmaksās, parakstīja aizdevuma līgumu Nr.(...) par aizdevumu Ls 500,00 apmērā, pēc kā saņēma aizdevuma summu skaidrā naudā, tādējādi izdarot KL 177.panta otrajā daļā paredzēto noziedzīgo nodarījumu. Tiesas izmeklēšanā noskaidrots, ka apsūdzētajiem nav bijis nodoma stāties līgumiskās attiecībās ar kredīta izsniedzējiem un ievērot līguma nosacījumus, tie noslēgti tikai ar nolūku izkrāpt naudu, par to liecina viņu darbības, sniedzot apzināti nepatiesas ziņas, apzinoties, ka maksāt saskaņā ar līgumu viņi nevarēs, iznīcinot aizdevuma līgumus pēc naudas summas saņemšanas, tāpēc par savu nodarījumu apsūdzētie tiek saukti pie kriminālatbildības par naudas izkrāpšanu un šādā gadījumā līdzīgi kā mantas vai nolaupīšanas gadījumā nav piemērojamas līgumiskās attiecības starp kredīta ņēmēju un devēju.⁹⁸ Tiesa, autora prāt, pamatotī atzina apsūdzētos par vainīgiem par KL 177.pantā paredzētā noziedzīgā nodarījumu izdarīšanu, nevis par apzināti nepatiesu ziņu sniegšanu kredīta saņemšanai.

Tiesu prakse liecina, ka arī tiesību normu piemērotājiem aplūkojamo noziedzīgo nodarījumu nošķiršana nav viegls uzdevums, jo teorētiski tas nešķiet īpaši apgrūtināši, taču jāņem vērā, ka tiesas rīcībā ir tas materiāls, ko ir sagatavojusi pirmstiesas izmeklēšana, kurš bieži vien nesatur pietiekamu apsūdzētā uzskatus, viedokli rakturojošu informācijas apjomu. Tā kā krāpšanas tiesiskais sastāvs ir līdzīgs darbā aplūkojamajam noziedzīgajam nodarījumam, praksē tie tiek bieži jaukti, taču jāņem vērā, ka krāpšana (177.pants) ir smagāks noziedzīgs nodarījums, nekā kredīta un citu aizdevumu negodprātīga saņemšana un izmantošana (KL 210.pants), tāpēc pareizai noziedzīga nodarījuma kvalifikācijai ir būtiska nozīme, jo no tā atkarīgs vainīgajai personai piespriežamais soda mērs un līdz ar ko arī viņas tiesību ierobežojuma apmērs.

---

⁹⁸ Valkas rajona tiesas 2008.gada 28.oktobra spriedums lietā K38-39/08

4. Ārvalstu tiesiskais regulējums saistībā ar noziedzīgiem nodarījumiem, kas vērsti pret kreditoru interesēm

Latvija kā neatkarīga demokrātiska republikai ir savs, autoraprāt, visai moderns Krimināllikums, taču ņemot vērā, ka pasaule vairs nav polarizēta divās „nometnēs”, ir svarīgi apzināties, kā noziedzīgi nodarījumi, kas vērsti pret kreditoru interesēm, tiek aizsargāti ārvalstīs. Nav obligāti jāņem par piemēru ārvalstu tiesību regulējums, tas pat dažkārt ir kaitīgi, jo katras valsts tiesības ir radušās tikai šai valstij raksturīgā vēstures gaitā un apstākļos un funkcionē kopā ar citām, no mūsu tiesībām atšķirīgām, tiesību nozarēm, taču dažkārt tas ļauj paskatīties no malas uz mūsu pašu tiesisko regulējumu un salīdzinoši izvērtēt tā atbilstību mūsdienu dzīves reālijām.

Jāteic, ka krimināltiesiskai kreditora interešu aizsardzībai visās Eiropas valstīs, kā arī Amerikas Savienotajās Valstīs (ASV) ir pievērsta samērā liela uzmanība. Valstīs ar attīstītu tirgus ekonomiku tāds kredītu piesavināšanās veids kā izkrāpšana ir viens no izplatītākajiem noziedzīgu nodarījumu veidiem. Dažās valstīs, līdzīgi kā pie mums, atbildība par noziedzīgiem nodarījumiem, kas vērsti pret kreditoru interesēm, ir paredzēta atsevišķos likuma pantos.

Parādnieku atbildība praktiski visās valstīs ir ietverta normās par bankrotu un maksātnespēju. Lielākajā daļā ārvalstu pirms kaut kāda rakstura krimināltiesiskām represijām ekonomisko attiecību subjekti ir spiesti likumā noteiktā kārtībā iziet cauri maksātnespējas procesam. Tāds nosacījums ļauj ne vien ietaupīt kriminālizmeklēšanai veltītos resursus, bet ļauj katrā konkrētā gadījumā meģināt atrast kompromisu starp aizskartajām kreditora interesēm un tiesībām, no vienas puses, un negodprātīgā parādnieka interesēm, no otras puses. Augstāk minētais vairāk gan attiecas uz juridiskām personām kā noziedzīgu nodarījumu subjektiem, ko Rietumvalstīs atšķirībā no Latvijas ar nelieliem izņēmumiem pazīst jau no 20.gadsimta pirmās puses.⁹⁹

Jāatzīst, ka valstīs ar iesakņojušos tirgus ekonomiku ir pazīstami un izmantojami spēcīgi mehānismi, kā minimizēt krāpniecības risku. Kā dažus no šiem mehānismiem var minēt skrupulozi reglamentētu banku garantiju sistēmu, ķīlu regulējumu, kā arī publiskos reģistrus, kuros tiek uzglabāta informācija par negodprātīgiem aizņēmējiem.

Savā klasiskajā variantā ārvalstu krimināltiesības iedala visas ar likumu aizsargātās intereses vērtībās, kas pieder atsevišķai personai, sabiedrībai vai valstij.¹⁰⁰

⁹⁹ Šimkus S. Juridiskās personas kriminālatbildība. Ārvalstu pieredze. *Jurista Vārds*, 2004. 22. jūnijs Nr. 23/24

¹⁰⁰ Уголовное право зарубежных государств. Общая часть: – Учебное пособие/Под.ред. и с предисл. И.Д. Козочкина. – М.:Омега-Л, 2003., 26.с.

Vācijas kriminālkodeksā kredītu izkrāpšana, līdzīgi kā KL, ir regulēta atsevišķā pantā - 265b paragrāfā. Augstāk minētā norma paredz kriminālatbildību par nepilnīgu vai nepareizu (neatbilstošu patiesībai) ziņu, tajā skaitā bilansu, zaudējumu un peļņas aprēķinu, atskaišu par īpašumu, sniegšanu, nepilnīgu vai patiesībai neatbilstošu ziņu sniegšanu rakstveidā, kas ir izdevīgi personai, kas saņem kredītu un šīs ziņas ir nozīmīgas lēmuma par kredīta piešķiršanu pieņemšanai. Atbildība ir paredzēta arī par neziņošanu par uzņēmuma vai organizācijas finanšu stāvokļa pasliktināšanos, ja šādai finanšu stāvokļa pasliktināšanai ir nozīme, izskatot uzņēmumu vai organizāciju iesniegumus par kredīta piešķiršanu, kredīta nosacījumu grozīšanai vai to atstāšanai bez izmaiņām kredīta izmantošanas laikā. Šīs normas izpratnē ar kredītu saprot visus naudas aizdevuma veidus, akcepta kredītus (*acceptance credits*), vekselus, čekus un galvojumus, atliktos naudas maksājumus pēc pieprasījuma (*the acquisition for consideration or deferment of monetary claims*) un citas līdzīgas darbības. Augstāk minētās darbības tiek uzskatītas par sodāmām neatkarīgi no seku iestāšanās. Šajā pašā paragrāfā ir paredzēta iespēja atbrīvot negodprātīgo aizņēmēju no kriminālatbildības, ja tas novērš aizdevuma izmantošanu.¹⁰¹ Domājams, ka šāda rīcība ir līdzīga mūsu KL 16.pantā paredzētajai labprātīgai atteikšanai no noziedzīga nodarījuma izdarīšanas. Vienīgi mūsu KL 210.panta pirmā un otrā daļa ir konstruēta kā formāls noziedzīgs nodarījums un, iesniedzot apzināti nepatiesas ziņas, persona nevar tās atsaukt un tādējādi labprātīgi atteikties no noziedzīga nodarījuma izdarīšanas (noziedzīgs nodarījums uzskatāms par pabeigtu ar apzināti nepatiesu ziņu iesniegšanas brīdi). Vācijas kriminālkodekss, līdzīgi KL, paredz visai plašu kredīta jēdzienu, kas ļauj tiesību normu piemērotājam visai plaši interpretēt kredīta jēdziena saturu. Būtiska atšķirība starp Vācijas kriminālkodeksā un KL iekļauto regulējumu, autorprāt, ir arī apstākļi, ka Vācijas kriminālkodeksā atbildība ir paredzēta arī par neziņošanu par subjekta finanšu stāvokļa pasliktināšanos kredīta izmantošanas gaitā, respektīvi, bezdarbību. KL 210.pantā paredzētā noziedzīgā nodarījuma sastāva objektīvā puse var izpausties tikai aktīvās darbībās.

Baltkrievijas kriminālkodekss, kas stājās spēkā 1999.gada 2.jūnijā, satur 237.pantu „Kredīta vai dotācijas izmānīšana”, kurā ir paredzēta uzņēmēja vai juridiskas personas atbildīgā darbinieka kriminālatbildība, kura ar mērķi saņemt kredītu, atvieglotus kredīta nosacījumus vai dotāciju sniedz apzināti nepatiesus dokumentus un ziņas, kas ir nozīmīgas kredīta vai dotācijas saņemšanai vai no uzņēmēja vai juridiskas personas atbildīgā darbinieka puses apzināta ziņu nesniegšana kredītoram valsts varas institūcijai par apstākļiem, kas

---

¹⁰¹ Criminal Code (Strafgesetzbuch, StGB) <http://www.iuscomp.org/gla/statutes/StGB.htm> (aplūkots 21.05.2009.)

ietekmē kreditēšanas vai dotācijas apturēšanu.¹⁰² Atšķirībā no KL augstāk minētā krimināllikuma norma paredz atbildību par ziņu nesniegšanu, respektīvi, par bezdarbību. Noziedzīgais nodarījums ir pabeigts ar apzināti nepatiesu ziņu iesniegšanas brīdi, līdzīgi kā KL nodarījuma var izdarīt ar nodomu.

Spānijas kriminālkodeksā nav normas, kurā būtu speciāli paredzēta kriminālatbildība par kredītu vai citu finanšu un subsīdiju izkrāpšanu. Taču saskaņā ar Spānijas kriminālkodeksa 248.pantu krāpšanu veic tās personas, kas iedzīvošanās nolūkā, izmantojot viltu, kas ir pietiekams, lai citās personās radītu maldību, pamudina citas personas veikt darbības ar īpašumu un tas kaitē viņām pašām vai citām personām. Īpaši tiek izdalīti krāpnieki, kas mantkārīgā nolūkā, manipulējot ar informāciju vai citā pretlikumīgā veidā, piedabū cietušo prettiesiski nodot viņu īpašumā mantu. Par noziedzīgu nodarījumu kvalificējošiem un nozīmīgi pastiprinošiem atbildību apstākļiem tiek uzskatīti apstākļi, kas raksturo noziedzīga nodarījuma priekšmetu, noziedzīga nodarījuma izdarīšanas veids, tajā skaitā, neatļautu čeku, parādzīmju, vekseļu izmantošana, fiktīvu darījumu, kas veikti, izmantojot dokumentu viltošanu, uzrādīšana, jebkādu dokumentu, publisku protokolu vai aktu slepšana vai iznīcināšana, noziedznieka un cietušā personisko attiecību izmantošana vai cietušā uzticības izmantošana. Par noziedzīgu nodarījumu kvalificējošu apstākli tiek uzskatītas arī noziedzīga nodarījuma sekas, to īpašais smagums un cietušā ekonomiskajam stāvoklim nodarītais kaitējums.¹⁰³ Kā redzams, krāpšanas jēdzienā ietvertais saturs Spānijas krimināllikumā ir visai plašs, tāpēc krāpšanas kā noziedzīga nodarījuma sastāvs aptver arī kredītu vai citu aizdevumu, subsīdiju izkrāpšanu kā to iegūšanas laikā, tā arī izmantošanas gaitā. Kā vērtēt atsevišķas normas, kas paredz kriminālatbildību par kredīta vai cita aizdevuma negodprātīgu saņemšanu un izmantošanu, neesamību ir diskutabls jautājums. No vienas puses, tas ļauj izvairīties no pārlieku lielas kazuistikas, no otras puses, tas ļauj tiesību normu piemērotājam visai brīvi interpretēt plaša tiesiska satura normu, kas var novest pie kļūdaina lēmuma, tāpēc mūsu likumdevējs, izvēloties KL ietvert atsevišķu tiesību normu (KL 210.pants), nav rīkojies nedz pareizi, nedz nepareizi. Autorprāt, pieļaujami ir abi tiesiskā regulējuma varianti.

Polijas kriminālkodeksa nodaļā „Noziegumi pret saimniecisko apriti” ir 297.pants, kura 1.paragrāfs nosaka: „*Tas, kurš ar merķi iegūt sev vai citai personai kredītu, bankas aizdevumu, kredīta galvojumu, dotāciju, subsīdiju vai tiesības uz publisko iepirkumu, sniedz viltotus vai nepatiesus dokumentus vai rakstiskus paskaidrojumus, kam ir būtiska nozīme šādu*

---

¹⁰² Уголовный кодекс Республики Беларусь. СПб., 2001.С.288-289

¹⁰³ Уголовный кодекс Испании. Под ред.: Кузнецова Н.Ф., Решетников Ф.М. – М., Зерцало, 1998., с.80-83

kredītu, bankas aizdevumu, kredīta galvojumu, dotāciju, subsīdiju vai tiesības uz publisko iepirkumu saņemšanā, ir sodāms ar brīvības atņemšanu uz laiku no 3 mēnešiem līdz 5 gadiem.” Saskaņā ar augstāk minētā panta 2.paragrāfu, sodāms ir tas, „*kas neskatoties uz viņam uzlikto pienākumu, neinformē atbilstošo institūciju vai organizāciju par apstākļiem, kas var ietekmēt kredīta, bankas aizdevuma, kredīta galvojuma, dotācijas, subsīdijas vai tiesības uz publisko iepirkumu piešķiršanu vai apmēru.*”¹⁰⁴ Līdzīgi kā Vācijas kriminālkodekss, Polijas kriminālkodekss nepieprasa seku iestāšanos (formāls sastāvs) un noziedzīgs nodarījums ir uzskatāms par pabeigtu ar nepatiesu ziņu iesniegšanas momentu. Polijas kriminālkodeksa 3.paragrāfā ir paredzēta iespēja personas atbrīvošanai no kriminālatbildības, ja tā līdz krimināl izmeklēšanas sākumam labprātīgi novērš kredīta, bankas aizdevuma, kredīta galvojuma, dotācijas, subsīdijas vai tiesības uz publisko iepirkumu izmantošanu, kas tika nelikumīgi saņemti 297.panta pirmajā un otrajā paragrāfā paredzētajā kārtībā.¹⁰⁵ Interesanta nianse ir attiecībā uz sniegto ziņu, ko satur viltotie vai nepatiesie dokumenti, kvalitāti, respektīvi, tām jābūt būtiskām, kas pēc autora domā, ļauj diferencēt kriminālatbildības iestāšanos atkarībā no tā vai sniegtā informācija cietušajam ir bijusi tik nozīmīga, ka tas novedis pie viņa gribas izsniegt vai neizsniegt aizdevumu izkropļojuma. Mūsu KL nenosaka ziņu kvalitātes nosacījumus, vien norāda, ka informācijai, ko noziedzīga nodarījuma subjekts sniedz ir jābūt apzināti nepatiesai. Polijas kriminālkodeksa 2.paragrāfā paredzētais noziedzīgais nodarījums no objektīvās puses var tikt izdarāms ar bezdarbību, ar nosacījumu, ka personai ir pienākums sniegt informāciju, bet viņa to nedara. KL 210.pantā paredzētais noziedzīgais nodarījums var izdarīt tikai ar aktīvu rīcību, sniedzot apzināti nepatiesu informāciju.

Francijas krimināllikumā līdzīgi kā Spanijā nav atsevišķas normas, kas paredzētu atbildību par kredītu vai citu aizdevumu negodprātīgu saņemšanu un izmantošanu. Francijas kriminālkodeksa nodaļas „Par krāpniecību un ar to saistītiem nodarījumiem” 313-1 pants nosaka, ka krāpniecību veido fiziskas vai juridiskas personas apkrāpšana, izmantojot izdomātu vārdu vai izdomātu amatu vai dienesta stāvokli vai ļaunprātīgi izmantojot amatu vai dienesta stāvokli, vai izmantojot viltus darbības, nolūkā personai radīt zaudējumus sev vai trešajām personām, nododot naudas līdzekļus, materiālas vērtības vai citu labumu, sniegt pakalpojumu vai piestādīt kādu dokumentu, kas piešķir tiesības vai atbrīvo no

---

¹⁰⁴ Act of 6 June 1997 The Penal Code (Poland)

http://europeandcis.undp.org/uploads/public/File/AC_Practitioners_Network/Poland_Penal_Code.pdf (aplūkots 15.05.2009.)

¹⁰⁵ Act of 6 June 1997 The Penal Code (Poland)

http://europeandcis.undp.org/uploads/public/File/AC_Practitioners_Network/Poland_Penal_Code.pdf (aplūkots 15.05.2009.)

pienākumiem.¹⁰⁶ Francijas kriminālkodeksa nodaļas „Par nelikumīgu piesavināšanos” (*Of misappropriation*) 314-1 pantā tiek formulēts krāpšanas, izmantojot uzticību, sastāvs, un proti, „uzticības ļaunprātīga izmantošana ir, kad kāda persona, radot zaudējumus citai personai, piesavinās viņai uzticētos naudas līdzekļus, vērtības vai jebkuru citu īpašumu, kas viņai tika nodoti ar nosacījumu, ka viņa tos atgriezīs atpakaļ, uzrādīs vai izmantos pēc to mērķa.”¹⁰⁷

ASV Paraug krimināllikuma (*Model Penal Code*), kas tika izstrādāts ar mērķi to izmantot kā parauglikumu priekš štatiem, 224.7 panta 6.daļa nosaka atbildību „par nepatiesu vai maldinošu rakstveida iesniegumu ar mērķi saņemt kredītu vai īpašumu”.¹⁰⁸ Šāds formulējums pēc savas būtības ir līdzīgs KL 210.panta pirmajā daļā ietvertajam regulējumam, ar atšķirību, ka KL nav tieši paredzēta apzināti nepatiesu ziņu sniegšana rakstveidā. Līdzīgi kā KL 210.panta pirmajā un otrajā daļā paredzēto noziedzīgo nodarījumu sastāvi, arī 224.7 panta sastāvs ir formāls, t.i., lai nodarījumu atzītu par krimināltiesiski sodāmu, ir pietiekoši konstatēt, ka persona, izmantojot nepatiesas vai maldinošas ziņas ir iesniegusi pieteikumu kredīta vai īpašuma saņemšanai. Šā paša kodeksa nodaļas „Dokumenta viltošana un krāpnieciskie paņēmieni” 224.10 pants nosaka atbildību par nodrošinātā kreditora krāpšanu, bet 224.11 pants – krāpšanu maksātnespējas gadījumā.¹⁰⁹

ASV nav Federālā līmeņa kriminālkodeksa šā vārda tradicionālajā izpratnē, ar Kongresa 1948.gada 25.jūnija aktu iepriekš esošais 1909.gada kriminālkodekss tika pilnībā pārstrādāts un likuma veidā iekļauts ASV likumu apkopojuma 18.sadaļā, kura nodaļā „Krāpniecība un viltus iesniegumi”. (1002 paragrāfs) ir paredzēta personas kriminālatbildība, kura apzināti ar mērķi veikt krāpšanu pret Amerikas Savienotajām Valstīm vai pret kādu to valsts varas institūciju, izmanto viltotu, nepatiesu vai safabricētu dokumentu nolūkā saņemt no savienotajiem štatiem vai kādas valsts varas institūcijas, amatpersonas vai aģenta kaut kādu naudas summu. Citiem vārdiem sakot, augstāk minētā panta sastāvs nosaka atbildību par nelikumīgu valsts kredītlīdzekļu saņemšanu. KL šādi līdzekļi tiek dēvēti par subsīdijām. ASV kā kapitālisma „šūpulī” valsts minimāli iejaucas tirgus ekonomikā un subsīdijas kā tādas nav izplatīta parādība, vismaz jēdziena „subsīdija” klasiskajā izpratnē. Iepriekš minētā akta daļas „Krāpniecība, izmantojot pastu” 1341.pants „Krāpniecība un krāpnieciskās darbības” nosaka personas atbildību par krāpšanu vai nolūku veikt krāpšanu ar mērķi piesavināties naudu vai citu svešu īpašumu, izmantojot viltu vai nepatiesus faktus un ziņas. Sods par šīm darbībām ir

---

¹⁰⁶ French Penal Code. http://195.83.177.9/upl/pdf/code_33.pdf (aplūkots 14.05.2009.)

¹⁰⁷ French Penal Code. http://195.83.177.9/upl/pdf/code_33.pdf (aplūkots 14.05.2009.)

¹⁰⁸ USA Model Penal Code. <http://www.fordham.edu/law/faculty/denno/mpcengine/partselect.html> (aplūkots 2008. 18. aprīlī).

¹⁰⁹ Ibid

bargs, paredzēts ievērojams naudas sods vai brīvības atņemšana uz laiku līdz pieciem gadiem. Ja attiecīgais nodarījums tiek izdarīts pret finanšu organizāciju, attiecībā pret vainīgo personu var tikt piemērots naudas sods līdz vienam miljonom dolāru vai arī brīvības atņemšana uz laiku līdz trīsdesmit gadiem. Naudas sods un brīvības atņemšana var tikt piemērota vienlaikus. 1344.pantā finanšu organizācijas jēdziens, pret kuru tiek vērsta krāpnieciskās darbības, tiek vairāk konkretizēts. Pants paredz atbildību par krāpnieciskām darbībām bankā, kas izpaužas kā krāpšanas mēģinājums vai krāpšana attiecībā pret finanšu organizāciju nolūkā piesavināties jebkurus naudas līdzekļus, fondus, kredītus, aktīvus, vērtspapīrus, kas atrodas finanšu iestādes īpašumā vai valdījumā, izmantojot apzināti nepatiesus faktus vai solījumus.¹¹⁰ Kā redzams no augstāk minētā, ASV likumi ir vērsti uz kreditora interešu aizsardzību, tās tiek nodrošinātas ar drakonisku sodu sistēmu. Autorprāt, ir visai sarežģīti salīdzināt ASV tiesisko regulējumu ar Latvijas KL 210.pantu, kam par iemeslu kalpo ne vien tas fakts, ka ASV ir federāla valsts, kur katram štatam ir savs kriminālkodekss, bet arī tiesību sistēmas atšķirības. ASV ir Anglo-amerikāņu (anglosakšu) tiesību loka valsts, kur liela uzmanība tiek veltīta tiesu precedentiem, līdz ar ko objektīvu kopainu par noziedzīgiem nodarījumiem, kas saistīti ar kredītu vai citu aizdevumu negodprātīgu saņemšanu un izmantošanu, nav iespējams iegūt, neaplūkojot pašus tiesu spriedumus, taču šis uzdevums nav darba mērķa pamatā.

No aplūkotajiem ārvalstu kriminālkodeksiem vislielāko interesi autoram izraisīja Krievijas Federācijas kriminālkodekss, kura 176.panta pirmā daļa nosaka individuāla uzņēmēja vai organizācijas vadītāja kriminālatbildību par kredīta vai atvieglotu nosacījumu kredīta saņemšanu, sniedzot bankai vai citam kreditoram apzināti nepatiesas ziņas par individuāla uzņēmēja vai organizācijas saimniecisko vai finanšu stāvokli, ja ar šīm darbībām ir nodarīts būtisks kaitējums. Krievijas Federācijas kriminālkodeksa 176.panta otrā daļa paredzēta atbildība par nelikumīgu valsts mērķa kredīta saņemšanu, tā izmantošanu neatbilstoši mērķim, ja ar šīm darbībām pilsoņiem, organizācijām vai valstij nodarīts būtisks kaitējums.¹¹¹ Atšķirībā no mūsu valsts KL 210.panta pirmās un otrās daļas, Krievijas kriminālkodeksa 176.pantā paredzētais noziedzīgais nodarījums ir pabeigts ar seku iestāšanās brīdi (materiāls sastāvs) un noziedzīga nodarījuma subjekti var būt tikai individuāli uzņēmēji un organizāciju vadītāji. Neizpratni izsauc jautājums par fizisku personu atbildību par apzināti nepatiesu ziņu sniegšanu kredīta saņemšanai, domājams, ka tās atbild saskaņā ar kriminālkodeksa pantu, kurā ir paredzēta atbildība par krāpšanu. Saskaņā ar Krievijas kriminālkodeksu par 176.pantā paredzētā noziedzīga nodarījuma subjektu var būt tikai

¹¹⁰ USA Model Penal Code. <http://www.fordham.edu/law/faculty/denno/mpcengine/partselect.html> (aplūkots 2008. 18. aprīlī).

¹¹¹ Уголовный кодекс Российской Федерации <http://www.d-sign.com/uk/uk.htm> (aplūkots 15.05.2009.)

fiziskas un pieskaitāmas kriminālatbildības vecumu sasniegušas personas - individuāli uzņēmēji un organizāciju vadītāji, tādējādi noziedzīga nodarījuma subjektu loks ir krietni šaurāks nekā KL 210.pantā, kur par noziedzīga nodarījuma subjektu var būt arī parasts aizņēmējs, kuram nav obligāti būt uzņēmuma vai organizācijas vadītājam.

Saskaņā ar Austrijas kriminālkodeksa 152.paragrāfu pie atbildības saucama persona, kura apstiprina nepatiesus faktus un ar to nodara kaitējumu citas personas kredītam, ienākumiem vai profesionālajai karjerai vai apdraud to. Austrijas kriminālkodeksa 153.b paragrāfā paredzēta atbildība par ļaunprātību ar subsīdijām, kura izpaužas kā personai izsniegto subsīdiju izmantošana citiem mērķiem, bet nevis tiem, kuriem tās tika piešķirtas. Jāatzīmē, ka soda bargums ir atkarīgs no subsīdijas summas.¹¹² Kā redzams Austrijas krimināllikuma 152.paragrāfā paredzētā noziedzīga nodarījuma sastāva konstrukcija ir formāla, nav nepieciešams reāls zaudējums, bet gan pietiek ar apdraudējumu nodarīt kaitējumu citas personas kredītam, ienākumiem vai profesionālajai karjerai. Interesants šķiet fakts, ka apskatītā kriminālkodeksa 153.b. pants nosaka, soda bargums ir atkarīgs no subsīdijas summas. Mūsu KL 210.panta trešajā daļā ir noteikta kvalificējoša pazīme – būtisks kaitējums valstij, kreditoram vai ar likumu aizsargātām citas personas tiesībām un interesēm, kas sevī ietver arī ievērojamu mantisku zaudējumu, taču lai noziedzīgu nodarījumu kvalificētu saskaņā ar šo panta daļu ir nepieciešams konstatēt arī citu ar likumu aizsargātu interešu un tiesību aizskārumu, līdz ar to nevar teikt, ka KL 210.pantā paredzētais sods par noziedzīgu nodarījumu ir atkarīgs no aizdevuma, kredīta vai subsīdijas summas.

Ukrainas kriminālkodekss, kas stājās spēkā 2001.gada 1.septembrī, satur 222.pantu „Krāpšana ar finanšu resursiem”. Šajā norma personai-uzņēmējam, saimnieciskās darbības subjekta amatpersonai vai īpašniekam, kā arī saimnieciskās darbības subjekta amatpersonai ir paredzēta kriminālatbildība par apzināti nepatiesu ziņu sniegšanu valsts varas institūcijām, Krimas autonomās republikas valsts varas institūcijām, bankām vai citiem kreditoriem ar nolūku saņemt subsīdiju, subvenciju, dotāciju, kredītu vai nodokļu atvieglojumus, ja nav nodarījuma pret īpašumu pazīmju.¹¹³ 222.panta otrajā daļā paredzēta atbildība par tādām pašām darbībām, ja to rezultātā valstij vai kreditoram nodarīts būtisks materiāls kaitējums vai arī šīs darbības veiktas atkārtoti. Jau pats aplūkotās normas nosaukums „Krāpšana ar finanšu resursiem” liecina, ka tajā minētais noziedzīgais nodarījums ir krāpšanas paveids un to tāpat kā Latvijā likumdevējs ir izdalījis atsevišķā KL pantā. Noziedzīga nodarījuma sastāvs līdzīgi kā KL ir formāls, normas otrajā daļā ir paredzēts kvalificēts noziedzīgs nodarījums. Oriģināla ir panta pirmās daļas dispozīcijā noteiktā atruna „ja nav noziedzīga nodarījuma pret īpašumu

¹¹² Krastiņš U., Liholaja . Salīdzināmās krimināltiesības. Latvija, Austrija, Šveice, Vācija. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006, 185.lpp.

¹¹³ Criminal Code of Ukraine, <http://www.investigator-ukraine.com/law/criminal.htm> (aplūkots 13.05.2009.)

pazīmju”, no kā secināms, ka, ja tādas būtu tad nodarījums būtu kvalificējams saskaņā ar normām, kas paredz atbildību par noziedzīgiem nodarījumiem pret īpašumu. Ukrainas kriminālkodeksā tāpat kā KL apskatāmo nodarījumu ir iespējams veikt tikai ar aktīvu rīcību.

Lietuvas likumdevējs arī ir kriminalizējis kredīta un citu aizdevumu negodprātīgu saņemšanu un izmantošanu. Mūsu KL 210.pants, kura pirmajā daļā noteikta atbildība par apzināti nepatiesu ziņu sniegšanu subsīdiju, kredīta vai cita aizdevuma saņemšanai vai subsīdiju, kredīta vai cita aizdevuma izmantošanas laikā atbilst Lietuvas kriminālkodeksa 207.pantam „Krāpnieciska kredīta saņemšana”, bet KL 210.panta otrajā daļā – par subsīdiju, kredīta vai cita aizdevuma izmantošanu līgumā neparedzētiem mērķiem. Atbildība par šādām darbībām, kā arī par kredīta neatdošanu, noteikta Lietuvas kriminālkodeksa 206.pantā, bet ar nosacījumu, ka to rezultātā kreditoram, galvotājam vai citai personai nodarīts materiāls zaudējums. Savukārt KL 210.pantā būtiska kaitējuma nodarīšana valstij, kreditoram vai ar likumu aizsargātām citas personas interesēm ir kvalificējoša pazīme.¹¹⁴

Anglijas likumdošana neizdala kā atsevišķu noziedzīgu nodarījumu kredīta un citu aizdevumu negodprātīgu saņemšanu un izmantošanu. Pēc Dž.Nortona domām „angļu tiesībām – nedz vispārējām, nedz statūtu tiesībām nav zināms tāds noziegums kā krāpšana. Krimināltiesību terminos „krāpšana” apzīmē veselu noziegumu klasi, kuru veidi ir ļoti dažādi, taču tie ietver sevī tādas pazīmes kā nelikumīgu, nevardarbīgu jebkāda finanšu labuma iegūšanu vai kāda finanšu zaudējuma nodarīšanu.”¹¹⁵

M.Levi uzskata, ka „krāpšana” (*fraud*) nozīmē jebkādu krāpniecības aktu, kas veikts ar nolūku gūt finanšu izdevību un ietver sevī kā kriminālsodāmu nodarījumu, tā arī civiltiesisku deliktu.¹¹⁶

Kā redzams vienots uzskats šajā jautājumā nepastāv. Lai nodarījumu atzītu par kriminālsodāmu tajā ir jābūt sekojošām trīs pazīmēm: 1) persona darbojas prettiesiski (ar viltu), 2) persona darbojas ar nolūku iegūt labumu sev, trešajai personai vai nodarīt zaudējumu citai personai, 3) nauda un (vai) cits īpašums, ko noziedznieks cenšas iegūt vai arī nodarīt tam kaitējumu.¹¹⁷ Kā noskaidrots iepriekš, Anglijas likumdošanā nav vienota uzskata par krāpšanas jēdzienu, taču, autora prāt, kredīta un citu aizdevumu negodprātīgu saņemšanu un izmantošanas sastāvs var tikt ietverts tādā krāpšanas paveidā kā nepatiesas ziņas (*false pretence*). Lai personu atzītu par vainīgu krāpšanā, izmantojot nepatiesas ziņas, ir jākonstatē: 1) prettiesisku nepatiesu ziņu sniegšanas faktu, 2) ar šo nepatieso ziņu sniegšanu persona

¹¹⁴ U.Krastiņš, V.Liholaja. Salīdzināmās krimināltiesības. Igaunija, Latvija, Lietuva. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2004, 169.lpp.

¹¹⁵ Norton J.J. Fraud and Crime, LLP, 1994, P.11.

¹¹⁶ Levi M. Regulating Fraud. White – Collar Crime and Criminal Process. L., N.Y., 1987, P.26.

¹¹⁷ Чупрова Е.В. Ответственность за экономические преступления по уголовному праву Англии. – М.: Волтерс Клувер, 2007, С.74.

vēlas: 2.1.) iegūt labumu sev vai citai personai, 2.2.) nodarīt zaudējumu citai personai vai pakļaut citu personu zaudējumu nodarīšanas riskam.¹¹⁸ Kā redzams no augstāk minētā Anglijas krimināltiesības neizdala aizdevumu, kredītu vai subsīdiju negodprātīgu saņemšanu un izmantošanu kā atsevišķu nozieguma veidu, bet gan iekļauj to krāpšanas sastāvā.

Apkopojot šajā nodaļā aplūkoto ārvalstu krimināllikumus regulējumu aspektus, var izdarīt secinājumu, ka daļā no tiem likumdevējs ir izdalījis kredīta un citu aizdevumu negodprātīga saņemšanu un izmantošanu kā atsevišķu noziedzīga nodarījuma veidu (piemēram, Vācijas, Polijas, Baltkrievijas, Krievijas, Austrijas, Lietuvas krimināllikumi), pārējās valstīs atstādams kredīta un citu aizdevumu negodprātīga saņemšanu un izmantošanu krāpšanas kā noziedzīga nodarījuma sastāva ietvaros. Atsevišķos aplūkoto valstu kriminālkodeksos noziedzīgi nodarījumi var tikt veikti arī ar bezdarbību, respektīvi, ja noteikta rakstura ziņas bija pienākums sniegt, taču tas netika darīts (Polija). Ukrainas un Krievijas kriminālkodeksos kā noziedzīgu nodarījuma sastāva elementi ir paredzēti speciālie subjekti, tās ir organizāciju vai institūciju, juridisku personu atbildīgās amatpersonas, kas sniegušas apzināti nepatiesas ziņas aizdevuma, subsīdiju, nodokļu atvieglojumu saņemšanai. Tādējādi mūsu KL 210.panta subjektu loks ir krietni plašāks, jo tie var būt kā juridisku personu priekšstāvji, tā arī personas, kas neieņem nekādus algotus amatus. Aplūkoto krimināllikumu noziedzīgu nodarījumu sastāvos dominē tā saucamie formālie sastāvi, līdz ar ko noziedzīga noziedzīga nodarījuma sekas netiek prasītas un pati prettiesiskā darbības vai bezdarbības apzināta izdarīšana vai neizdarīšana jau ir pabeigts nodarījums. Līdz ar to arī personu psihiskā attieksme pret viņu darbību vai bezdarbību, var izpausties vienīgi tieša nodoma veidā. Kopumā jāsecina, ārvalstu krimināllikumi ir paredzējuši atbildību par noziedzīgiem nodarījumiem, kas vērsti pret kreditoru interesēm. Atšķirības no KL 210.pantā paredzētā noziedzīga nodarījuma rodama galvenokārt detalizācijas un abstrakcijas pakāpēs. Mūsu KL ietvertais noziedzīgais nodarījums, salīdzinot ar citu valstu krimināllikumiem dod tiesību piemērotājam samērā plašu interpretācijas brīvību, nenosakot, piemēram, noziedzīga nodarījuma priekšmetu, vai arī sniedzamo apzināti nepatieso ziņu apmēru un apjomu, kas no vienas puses, ņemot vērā modernās dzīves prasības, ļauj to piemērot plašam ekonomisko un sabiedrisko attiecību spektram, taču no otras puses, tas būtiski paaugstina tiesību piemērotājam izvirzāmās prasības attiecībā un krimināltiesību kā zinātnes izpratni.

---

¹¹⁸ Чупрова Е.В. Ответственность за экономические преступления по уголовному праву Англии. – М.: Волтерс Клувер, 2007, С.75.

Kopsavilkums

Izstrādājot maģistra darbu, tā autoru nepameta ķecerīga doma, vai mums patiešām Krimināllikumā ir vajadzīgs tāds noziedzīgs nodarījums atbildība par kuru ir paredzēta KL 210.pantā, jo ja vainīgās personas nolūks bijis vērsts uz bezatlīdzības mantas nolaupīšanu izmantojot viltu, respektīvi, apzināti sniedzot nepatiesas ziņas kredīta, cita aizdevuma vai subsīdijas saņemšanai, tad nodarījums ir kvalificējams kā krāpšana. Ja ir sniegtas apzināti nepatiesas ziņas, nolūkā saņemt aizdevumu un pildīt tā nosacījumus, tad nodarījums nebūt nav tik nozīmīgs, lai par to pienāktos kriminālsods un visas nesaskaņas, kas no tā izriet būtu risināmas civiltiesiskā kārtībā. Iespējams, ka patiesība ir meklējama apdraudēto interešu raksturā, kas ir pietiekami svarīgas. Bez tā šāda panta iekļaušanai KL varētu būt arī preventīvs raksturs attiecībā pret personām, kas tīri subjektīvi nevēlas nevienu krāpt, bet tajā pašā laikā viņām nepiemīt tādas īpašības, lai aizdevumu, kredītu vai subsīdiju saņemtu godīgā ceļā. Aplūkotais noziedzīgais nodarījums, autora ieskatā, ir tipisks mūsu sabiedrības un vēstures produkts, atbildība par kuru ir paredzēta arī lielākajā daļā ārvalstu krimināllikumos. Mainoties sabiedriskajām un ekonomiskajām attiecībām, iespējams izzudīs arī nepieciešamība pēc šādas normas iekļaušanas Krimināllikumā.

Saistībā ar aplūkoto noziedzīgo nodarījumu teorētiski var pastāvēt pietiekami daudz problemātisku aspektu, kas ir pētīti un argumentēti citos darbos un attiecībā uz citām normām, kā piemēram, sadrumstalotā tiesu prakse, teorētisku nostādņu izpratne, u.t.t., tāpēc autors piedāvā un izvirza aizstāvēšanai šādus secinājumus un priekšlikumu, kas viņam ir likušies visnozīmīgākie:

1. kreditēšanas vai subsidēšanas attiecības ir īpašas attiecības, kas veidojas starp valsti, kredītiestādi vai aizdevēju, no vienas puses, un kredīta vai subsīdijas saņēmēju, no otras puses. Šajā aspektā kredīts, aizdevums un subsīdija ir jāaplūko kā patstāvīgs finanšu sistēmas elements, kas pēc savas specifikas ir domāts, lai īslaicīgi vai ilglaicīgi brīvos naudas līdzekļus novirzītu tajās nozarēs vai to vajadzību apmierināšanai, kur tas visvairāk ir vajadzīgs. Tāpēc autors uzskata, ka kreditēšanas vai subsidēšanas attiecības ir jāizskata kā finanšu sistēmas apakšsistēma, un piedāvā sekojošu KL 210.panta tiešā objekta definīciju – tautsaimniecības intereses, kas saistītas ar kreditēšanas vai subsidēšanas sfēru;
2. starp līzinga devēju un līzinga ņēmēju pēc būtības veidojas iznomātāja un nomnieka attiecības, līdz pilnai līzinga priekšmeta apmaksai tas paliek aizdevēja īpašums, savukārt aizdevums kļūst par aizņēmēja īpašumu uzreiz pēc tā nodošanas viņam. KL 210.pants aizsargā kreditora, subsidētāja vai aizdevēja, nevis iznomātāja intereses, līdz ar to līzings

- jebkurā tā formā nav aplūkotā nodarījuma priekšmets un par tā negodprātīgu saņemšanu atbildība saskaņā ar šo normu nevar iestāties;
3. brīvās ekonomikas tirgus ir izveidojis mehānismu, kā pasargāt sevi no riska tikt apkrāptam. Kredīts, ja vien tas nav patēriņa, netiek izsniegts tieši aizņēmējam līgumā noteikto mērķu realizācijai, sasniegšanai, bet gan pastarpināti, un proti, aizdevējs finansē aizņēmēja projektu, vajadzības, tieši bez paša aizņēmēja starpniecības, piemēram, aizņēmējam kredīts vajadzīgs automobiļa iegādei, tāpēc aizdevējs aizņēmēja vietā samaksā automobiļa īpašniekam pirkuma maksu, savukārt, aizņēmējs iegūst īpašumā pirkuma priekšmetu un kredīt saistības aizdevējam par labu. Līdzīga situācija ir ar subsīdijām, kur subsīdijas saņēmējs no savas puses veic kapitālieguldījumus, kurus vēlākā laika posmā no valsts var saņemt atpakaļ subsīdijas veidā. Arī šajā situācijā subsīdijas izmantošana līgumā neparedzētiem mērķiem nav iespējama. Augstāk minētā dzīves reālija ir padarījusi KL 210.panta otro daļu par rudimentu, jo tās piemērošana mainoties ekonomisko attiecību modelim vairs nav iespējama. Par to liecina arī tiesu prakse, kuras vienkārši nav. Tāpēc, autors, iesaka grozīt KL 210.pantu izslēdzot no tā sastāva otro daļu;
  4. kriminālatbildības vecums iestājas no četrpadsmit gadu vecuma, taču dibināt juridisku personu vai stāties civiltiesiskās attiecībās var fiziska persona, ja tā ir apveltīta ar rīcības spēju. Ar maziem izņēmumiem, nepilngadība abu dzimumu personām turpinās tik ilgi, kamēr tās sasniedz astoņpadsmit gadu vecumu, respektīvi, uzņemties kredītsaistības, tajā skaitā noslēgt aizdevuma, kredīta līgumus, saņemt subsīdijas var tikai persona, kas, izņemot likumā paredzētos gadījumus, ir sasniegusi astoņpadsmit gadu vecumu, t.i., pilnu rīcībaspēju. Līdz ar to, lai arī kādas ziņas nesniegtu, piemēram, piecpadsmit gadus veca persona, kredīts viņai nevar tikt piešķirts. Ņemot vērā augstāk minēto, par KL 210.panta paredzētā noziedzīga nodarījuma subjektu fizisku personu var būt tikai pilngadīga un pieskaitāma fiziska persona.
  5. KL 210.panta pirmā daļa nedod skaidru atbildi attiecībā par personas atbildību, kas sniedz apzināti nepatiesas ziņas aizdevuma, kredīta vai subsīdijas saņemšanai vai tā ir kredīta, aizdevuma, subsīdijas saņēmēja vai arī kāda trešā persona, kas sniedz ziņas, lai aplūkojamās normas priekšmetu saņemtu kāds cits. Autors uzskata, ka atbildīga ir arī tā persona, kas pati aizdevumu nesaņem, taču apzināti nepatiesas ziņas tā saņemšanai sniedz, tāpēc, lai izvairītos no pārpratumiem normas piemērošanā, autors piedāvā grozīt KL 210.panta pirmo daļu, izsakot to šādā redakcijā: „par apzināti nepatiesu ziņu sniegšanu ar mērķi iegūt sev vai citai personai subsīdiju, kredītu vai citu aizdevumu vai ja apzināti nepatiesas ziņas sniegtas subsīdiju, kredīta vai cita aizdevuma izmantošanas laikā”.

6. KL 210.panta trešajā daļā paredzēto noziedzīgo nodarījumu, ņemot vērā attieksmi pret sekām, domājams, var veikt tikai ar netiešu nodomu, jo, sniedzot apzināti nepatiesas ziņas kredīta vai cita aizdevuma, subsīdijas saņemšanai, to izmantošanas laikā, vai arī ar kredīta vai cita aizdevuma, subsīdijas izmantošana līgumā neparedzētiem mērķiem un paredzot nodarījuma sekas un vēloties tās (tiešs nodoms), proti, nodarīt būtisku kaitējumu valstij, kreditoram vai ar likumu aizsargātām citas personas tiesībām tiek realizēts citā KL tiesību normā (177.p.) paredzētais noziedzīga nodarījuma sastāvs.

Аннотация

Тема магистерской работы «Недобросовестное получение и использование кредита и других ссуд».

Целью данной магистерской работы является раскрытие особенностей состава недобросовестного получения и использования кредитов и других ссуд, а также проблематики, связанной с ними, при помощи законодательных актов, научных монографий и публикаций, и материалов судебной практики.

Актуальность темы и ее значение обоснованы в введении магистерской работы, а также установлены заданные цели и методы для их достижения.

В первой главе анализируются криминальные законы, действующие в Латвии в разные периоды и регулирование, включенное в них в отношении недобросовестного получения и использования кредитов и других ссуд.

Во второй главе рассмотрены объективные признаки состава 210-ой статьи Криминального закона, в том числе предмет и объект уголовного преступления, а также объективная сторона.

В третьей главе анализируются субъективные признаки состава 210-ой статьи Криминального закона. В подразделе данной главы рассмотрено, как разделить мошенничество от недобросовестного получения и использования кредитов и других ссуд.

В четвертой главе магистерской работы рассматривается правовое регулирование в отношении уголовных преступлений, направленных на интересы кредитора в сравнении с Криминальным законом.

В заключении резюмируются выводы и выдвинутые предложения, полученные в ходе разработки магистерской работы.

Список использованных источников прилагается в конце работы, и составляет 76 информационных источника.

Abstract

The title of the Master's Paper is „Unfair obtaining and usage of credit and other loans”.

The aim of the Master's Paper is to reveal the structural peculiarities of unfair obtaining and usage of credit and other loans and similar problems with the help of laws and regulations, scientific monographs and publications, as well as juridical materials.

The introduction of the Master's Paper states the importance of the current research theme and its significance, also the aims and methods for their achievement are defined.

In the first chapter the author analyzes the criminal laws valid in different periods of time in Latvia and regulations included in relation to unfair obtaining and usage of credit and other loans.

The second chapter deals with the objective indications of the Section 210 of the Criminal Law, object and subject of the criminal offence, as well as its objective side.

The third chapter deals with the subjective indications of the Section 210 of the Criminal Law. The subchapter explains the difference between the fraudulence and unfair obtaining and usage of credit and other loans.

In the fourth chapter of the Master's Paper the foreign juridical regulations in connection with criminal offences against the interest of the creditors are examined and compared with the Criminal Law.

In conclusion the results of the research and the theses offered in the Master's paper are summarized.

The bibliography list contains 76 resources attached at the end of the work.

Izmantotās literatūras un juridisko aktu saraksts

Literatūra

1. Dzenītis J., Niedre A. Latvijas PSR kriminālkodeksa komentāri. Rīga : Avots, 1982.
2. Gratkovska I. Juridisko personu kriminālatbildības tiesiskie aspekti, *Jurista Vārds*, 2005.21.jūnijs, Nr.23.
3. Iljanova D. Tiesību normu un principu kolīzija. *Likums un tiesības*, 2000, 2.sēj., nr.12
4. Krastiņš.U. Noziedzīgs nodarījums: Mācību grāmata. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2000.
5. Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināltiesības. Vispārīgā un Sevišķā daļa: Mācību grāmata. Papildinātais izdevums. Aut. kolektīvs: Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2001.
6. Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināltiesības. Vispārīgā daļa. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2008.
7. Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināllikuma zinātniski praktiskais komentārs. Sevišķā daļa. Rīga: firma „AFS”, 2007.
8. Krastiņš U. Par vērtējuma jēdzieniem krimināltiesību normās. *Jurista Vārds*, 2002. 29.janvāris, Nr.2.
9. Krastiņš U. Mantisko nodarījumu teorētiski praktiski kvalifikācijas jautājumi. *Jurista Vārds*, 2005. 22.novembris, Nr.44.
10. Krastiņš U. Konceptuāli par juridisko personu kriminālatbildību, *Jurista Vārds*, 2004. 31.augusts, Nr.33.
11. Krastiņš.U. Par tiesību normu konkurenci. *Jurista Vārds*, 1999. 8.aprīlis, nr.13.
12. Krastiņš.U. Vainas ietekme uz noziedzīga nodarījuma kvalifikāciju, *Jurista Vārds*, 2003. 3.jūnijs, N.21.
13. Krastiņš U., Liholaja V. Salīdzināmās krimināltiesības. Igaunija, Latvija, Lietuva. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2004.
14. Krastiņš U., Liholaja . Salīdzināmās krimināltiesības. Latvija, Austrija, Šveice, Vācija. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006
15. Krastiņš U.Vaina kā obligāts kriminālatbildības nosacījums. *Jurista Vārds*, 2008. 2.decembris, nr.45.
16. Ķinis U. Juridiskas personas kriminālatbildība: teorija un prakse. *Jurista Vārds*, 2004. 21.septembris, nr.36.
17. Mines P., Lauva J. Sodu likums ar komentāriem. Rīga, Valsts tipogrāfijas izdevums, 1938.

18. Mincs P. Krimināltiesības. Sevišķā daļa. Ar V.Liholajas komentāriem. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2005.
19. Lejiņš P., Krimināltiesības, Latvija: (b.i.), 1940
20. Latvijas Republikas Civillikuma komentāri: Saistību tiesības. Autoru kolektīvs, K.Torgāna zinātniskajā redakcijā. R.: Mans Īpašums, 2000.
21. Liholaja V. Noziedzīgu nodarījumu kvalifikācija: Likums.Teorijs.Prakse. Otrais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2007.
22. Liholaja V. Soda noteikšanas principi: likums un prakse. *Jurista Vārds*, 2006. 12.decembris, Nr. 49.
23. Rācene R. Juridiskām personām piemērojami piespiedu ietekmēšanas līdzekļi. *Jurista vārds*, 2008. 27. maijs, nr.20.
24. Sinaiskis V. Saistību tiesības. R., 1940,
25. Šimkus S. Juridiskās personas kriminālatbildības ieviešanas problēmas, *Jurista vārds*, 2004. 26.oktobris
26. Šimkus S.. Juridiskās personas kriminālatbildība. Ārvalstu pieredze. *Jurista Vārds*, 2004. 22. jūnijs Nr. 23/24
27. Vilks.A. Ekonomiskā noziedzība un sociālā drošība. Grām.:*Drošība un tiesiskums Latvijā*. Rīga: Latvijas Universitātes Filozofijas un socioloģijas institūts
28. Ekonomikas skaidrojošā vārdnīca. – R., Zinātne, 2000.
29. Norton J.J. Fraud and Crime, LLP, 1994.
30. Levi M. Regulating Fraud. White – Collar Crime and Criminal Process. L., N.Y., 1987.
31. Larenz K., Canaris C.W. Methodenlehre der Rechtswissenschaft. 3.Aufl. Berlin, Heidelberg, New York: Springer-Verlag, 1995
32. Чупрова Е.В. Ответственность за экономические преступления по уголовному праву Англии. – М.: Волтерс Клувер, 2007.
33. Уголовное право зарубежных государств. Общая часть: – Учебное пособие/Под.ред. и с предисл. И.Д. Козочкина. – М.:Омега
34. Рарог А.И. Квалификация преступлений по субъективным признакам. Спб: Юрид. центр Пресс, 2003.

Normatīvie akti

1. Krimināllikums: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, 1998. 8.jūlijs, Nr.199/200.
2. Civillikums: LR likums. *Ziņotājs*. 1993. 14.janvāris.
3. Kredītiestāžu likums: LR Likums. *Latvijas Vēstnesis*, 1995. 24.oktobris, nr.163.

4. Elektronisko dokumentu likums. LR Likums. *Latvijas Vēstnesis*. 2002. 20.novembris, Nr.169.
5. Komerclikums: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, 2000. 4.maijs, nr.158/160.
6. Par valsts un pašvaldību finanšu līdzekļu un mantas izšķērdēšanas novēršanu: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, 1995. 2.augusts, nr.114.
7. Par nodokļiem un nodevām: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, 1995. 18.februāris, nr.26.
8. Par Krimināllikuma spēkā stāšanās laiku un kārtību: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, 1998. 4.novembris, nr.331/332.
9. Lauksaimniecības un lauku attīstības likums. LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, 2004. 24.aprīlis nr.64.
10. Sodliikums ar komentāriem. – Rīga, 1938.
11. 1903.gada 22.marta Sodliikumi
12. 1961.gada Latvijas PSR krimināllikodekss
13. Noteikumi par ikgadējo valsts atbalstu lauksaimniecībai un tā piešķiršanas kārtību: MK noteikumi nr.107. 2009. 3.februāris
14. Dokumentu izstrādāšanas un noformēšanas noteikumi: MK noteikumi nr.154. *Latvijas Vēstnesis*, 1996. 30.aprīlis, nr.74/75 .
15. Krievijas Padomju Federatīvās Sociālistiskās Republikas Krimināllikodekss. Maskava, 1944.
16. UNIDROIT konvencija par finanšu līzingu, <http://www.unidroit.org/english/conventions/1988leasing/1988leasing-e.htm> (aplūkots 03.05.2009.)
17. Уголовный кодекс Российской Федерации <http://www.d-sign.com/uk/uk.htm> (aplūkots 15.05.2009.)
18. Уголовный кодекс Испании. Под ред.: Кузнецова Н.Ф., Решетников Ф.М. – М., Зерцало, 1998.,
19. Уголовный кодекс Республики Беларусь. СПб., 2001.
20. Criminal Code (Strafgesetzbuch, StGB) <http://www.iuscomp.org/gla/statutes/StGB.htm> (aplūkots 21.05.2009.)
21. Act of 6 June 1997 The Penal Code (Poland) http://europeandcis.undp.org/uploads/public/File/AC_Practitioners_Network/Poland_Penal_Code.pdf (aplūkots 15.05.2009.)
22. French Penal Code http://195.83.177.9/upl/pdf/code_33.pdf (aplūkots 14.05.2009.)
23. Criminal Code of Ukraine, <http://www.investigator-ukraine.com/law/criminal.htm> (aplūkots 13.05.2009.)

24. USA Model Penal

Code.<http://www.fordham.edu/law/faculty/denno/mpcengine/partselect.html>

(aplūkots 18.05.2009.).

Juridiskās prakses materiāli

1. Likuma piemērošana Krimināllietās par svešas mantas nolaupīšanu: LR Augstākās tiesas plēnuma 2001.gada 14.decembra lēmums. *Jurista Vārds*, 2002. 18.janvāris, nr.1
2. Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2007.gada 15.novembra lēmums lietā SKK-600/2007
3. Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2009.gada 16.janvāra lēmums lietā SKK-11/2009
4. Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 2006.gada 30.janvāra spriedums lietā K29-0070/06
5. Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 2008.gada 29.aprīļa spriedums lietā K29 560/08
6. Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 2006.gada 26.septembra spriedums lietā K29-931/06
7. Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 2009.gada 23.septembra spriedums lietā K29-541/09
8. Bauskas rajona tiesas 2009.gada 5.februāra spriedums lietā K10-37/09
9. Valkas rajona tiesas 2008.gada 28.oktobra spriedums lietā K38-39/08
10. Finanšu un ekonomisko noziegumu izmeklēšanas prokuratūras 2008.gada 15.janvāra prokurora priekšraksts par sodu kriminālprocesā Nr.11517031307 (nepublicēts)
11. Patērētāju tiesību aizsardzības centra lēmums Nr.21-07/1125 attiecībā uz Aizkraukles banku
http://www.ptac.gov.lv/upload/ptac_lemumi/2009/aizkraukles_banku_izraksts.doc
(aplūkots 05.09.2009.)
12. Finanšu un ekonomisko noziegumu izmeklēšanas prokuratūras 2009.gada 2.aprīļa lēmums par lietas nodošanu tiesai kriminālprocesā Nr.11517042008 (nepublicēts)
13. Rīgas tiesas apgabala prokuratūras 2009.gada 29.aprīļa lēmums kriminālprocesā Nr.12310001704 (nepublicēts)

Interneta resursi

1. Iekšlietu ministrijas statistikas apkopojums par noziedzību 2008. gadā,
http://www.ic.iem.gov.lv/files/stat/krim_stat_2008.pdf (aplūkots 14.05.2009.)
2. Ekonomikas terminoloģijas apakškomisijā pieņemtie termini un definīcijas
<http://termini.lza.lv/article.php?id=115> (aplūkots 09.05.2009.)

3. Aizdevuma pieprasījuma veidlapa
http://www.swedbank.lv/lib/lv/aizdevuma_pieprasijums.pdf (aplūkots 16.05.2009.)
4. Aizdevuma līguma internetā vispārējie noteikumi <http://www.smscredit.lv/lv/kredits>
(aplūkots 18.05.2009.)
5. Ekonomikas terminoloģijas apakškomisijā pieņemtie termini un definīcijas, jēdziena „subvencija” skaidrojums
<http://termini.lza.lv/term.php?term=subsīdija&list=subsīdija&lang=LV> (aplūkots 09.05.2009.)

Maģistra darbs aizstāvēts:

Valsts pārbaudījumu komisijas sēdē

2009.gada____._____

un novērtēts ar atzīmi_____

Komisijas priekšsēdētājs_____